

Økonomi & Politik

#4

November 2025
98. ÅRGANG
OPEN ACCESS

TEMANUMMER

Færøernes rolle i verden

- 3** Redaktionelt forord
Martin Marcussen
- 5** Færøernes rolle i verden set udefra og indefra
Hallbera West & Petra Mathilde Jørs
- 11** Tjaldurs-diplomati: Færøernes internationale aktivisme som en idealtipe i international politik
Petra Mathilde Jørs
- 24** Færøerne mellem Rusland og Vesten: En mikronations balancegang mellem økonomiske og sikkerhedspolitiske interesser
Tór Marni Weihe & Heini í Skorini
- 38** Udenrigspolitik uden rige - navigation for en nation i oprørte verdenshave
Høgni Hoydal
- 43** Færøerne nu og i fremtiden: Færøernes fremtid sikres i et moderniseret rigsfællesskab
Anna Falkenberg & Bárður á Steig Nielsen
- 48** Fordelingspolitiske dilemmaer samt institutionelle mangler i færøsk udenrigspolitik
Hallbera West
- 61** Selvbestemmelse og afhængighed i et miljøpolitisk perspektiv
Ragnheiður Bogadóttir
- 69** Tro, håb og udenrigspolitik: Antropologiske perspektiver på forholdet mellem religion og politik på Færøerne
Firouz Gaini
- 81** Abortens særlige rolle i Færøerne og Færøernes særlige rolle i internationale fora
Turið Nolsøe
- 92** Abstracts

Udgives af
Djøf Forlag

Redaktion og bestyrelse

Selskabet for Historie og Samfundsøkonomi, formand:
professor Bent Greve, Institut for Samfund og Globalisering,
Roskilde Universitet

Ansvarshavende redaktør

Professor Martin Marcussen, Institut for Statskundskab,
Københavns Universitet, Øster Farimagsgade 5,
postboks 2099 1014 København K
E-mail: mm@ifs.ku.dk

Redaktionsudvalg

- Professor Bent Greve, Institut for Samfund og Globalisering,
Roskilde Universitet
- Lektor Wiebke Marie Junk, Institut for Statskundskab,
Københavns Universitet
- Lektor Anne Mette Møller, Department of Organization,
Copenhagen Business School
- Lektor Mogens Jin Pedersen, Institut for Statskundskab, Københavns
Universitet
- Lektor Carina Saxlund Bischoff, Institut for Samfundsvidenskab og
Erhverv, Roskilde Universitet

Redaktionelt forord

Færøernes rolle i verden

Spørger man et repræsentativt udsnit af danske unge, mener kun ca. 20 pct. at de nogensinde har modtaget undervisning om Færøerne – et tal der er markant lavere end undervisningen om Grønland (DUF, 2024). Danskere i al almindelighed forbinder ofte Færøerne med natur, fiskeri og får – men mange har et forsimplet eller romantiseret billede, der overser øernes moderne samfund og kulturelle kompleksitet.

For eksempel kunne det være relevant at vide, at Færøerne har et BNP pr. indbygger på kr. 496.000,- – det samme som det danske (Nationalbanken, 2024). Det kunne også være relevant at vide, at Færøerne med en konstant ledighedsrate på 1 pct. af arbejdsstyrken har fuld beskæftigelse og at uddannelsesniveaulet er højt. Uddannelsessystemet er opbygget med både grundskole, ungdomsuddannelser og videregående uddannelser – herunder et universitet.

I dette temanummer retter vi vores opmærksomhed mod Færøernes udenrigspolitik. Sådan en har de nemlig også! Udenrigspolitikken hører i en meget strikt forstand ikke til de områder, der er hjemtagne fra Danmark. Og så alligevel. I en tid, hvor næsten alle forhold kan ses og vurderes i et sikkerhedspolitisk perspektiv, kan Færøerne slet ikke undgå at føre udenrigspolitik. Indenrigspolitikken og udenrigspolitikken smelter sammen.

Hvis der er ét budskab, bidragene i dette temanummer med al tydelighed viser, så er det, at hele det Færøske samfund er indvævet i alle mulige internationale relationer og at Færøerne – de offentlige myndigheder såvel som befolkningen – ikke kun ser sig selv som en lille båd, der kastes rundt på et stort og frådende hav. Færingerne har – i modsætning til hvad vores teorier om mikrostater måtte tilsige – oparbejdet en meget opsigtsvækkende aktørkapacitet på den internationale scene. De er med alle vegne, om det så gælder forhandlinger i FN, WTO, EU, Arktisk Råd og en lang række andre internationale fora, eller bilaterale relationer med denne verdens stormagter, USA, Kina og Rusland. Færingerne handler autonomt, pragmatisk og med stor beslutsomhed – og ligner på ingen måde den klassiske mikrostater.

Det er vores håb med dette temanummer at kunne bidrage til at placere Færøerne meget klarere og mere nuanceret i danskernes forståelse af Rigsfællesskabet.

Martin Marcussen

Ansvarshavende redaktør for Økonomi & Politik

MARTIN MARCUSSEN

Ansvarshavende
redaktør for
Økonomi & Politik
mm@ifs.ku.dk

Referencer

Nationalbanken (2024), "Finanspolitisk planlægning kan øge robustheden i færøsk økonomi", analyse, Færøsk økonomi, nr. 20, 17. december, Finanspolitisk planlægning kan øge robustheden i færøsk økonomi

DUF - Dansk Ungdoms Fællesråd (2024), "Ung i Rigsfællesskabet - Analyse af unges kendskab og holdning til

hinanden på tværs af Danmark, Færøerne og Grønland", september, Microsoft PowerPoint - Analyse af unges kendskab og holdning til hinanden på tværs af Danmark, Færøerne og Grønland (færdig rapport)

Færøernes rolle i verden set udefra og indefra

Færøernes rolle i verden

Færøernes rolle i verden er under forandring. Selvom Færøerne som en del af Kongeriget Danmark ikke har status som suveræn stat, har landet i stigende grad formået at udnytte og udvide sit internationale handlerum. Denne udvikling kan dels forklares af en række interne forhold – såsom politisk vilje og institutionel kapacitet – og af eksterne dynamikker, herunder strukturelle ændringer i det internationale system og stigende geopolitiske spændinger (Poulsen o.a., 2025; Bertelsen og Justinussen, 2020; West, 2021).

Færøernes beliggenhed midt i Nordatlanten mellem Island og Storbritannien tillægges forskellig geostrategisk betydning, men faktum er, at regionen igen er blevet genstand for storpolitisk opmærksomhed. Skiftende stormagtsforhold betyder, at lande – uanset deres konstitutionelle status – i langt højere grad end tidligere må forholde sig til sikkerhed i politiske beslutninger. Begrebet *sikkerhedsliggørelse* er blevet en del af det politiske hverdagsvokabularium, særligt efter Ruslands invasion af Ukraine den 24. februar 2022. Spørgsmål om fødevarer, fiskeri, handel og telekommunikation er ikke længere ”blot” økonomiske eller tekniske anliggender, de har også en sikkerhedspolitisk dimension (Jacobsen o.a., 2024; Olesen o.a., 2020; Larsen, 2020).

Der er samtidig sket ændringer på den internationale scene, som de seneste årtier har åbnet sig for substatslige aktører, der via samarbejdsaftaler med andre lande og medlemskaber i internationale organisationer kan varetage egne interesser parallelt med – eller i visse tilfælde uafhængigt af – de centrale statslige aktører. Dermed er der opstået et strukturelt handlerum, hvor aktører som Færøerne kan sætte en mere selvstændig kurs i internationale spørgsmål med et aktivt *paradiplomati*, der udøves på forskellige niveauer og institutionelle platforme (se f.eks. Ackrén, 2019; Østergaard o.a., 2021; Jákupsstovu og Justinussen, 2021; Ólavsdóttir o.a., 2011; West, 2025). Færøernes internationale relationer udvikler sig således ikke kun gennem Kongeriget Danmark, men også via direkte forbindelser til andre lande og internationale fora.

Denne udvikling har haft to overordnede konsekvenser for Færøerne. For det første har den styrket argumentet for færøsk tilstedeværelse og stemme i internationale fora – både for at varetage egne interesser og for at tage ansvar i en mere usikker verden. Hvor der tidligere har været uenighed om, hvorvidt Færøerne overhovedet burde have en udenrigspolitisk rolle, er der i dag bred konsensus blandt de færøske partier om, at Færøerne skal have en stemme i verden – også i spørgsmål med sikkerhedspolitisk betydning.

HALLBERA WEST

Ph.d., postdoc ved
Universitetet i Agder og
tilknyttet Institut for
Statskundskab,
Aarhus Universitet,
hallbera.f.west@uia.no

PETRA MATHILDE JØRS

Ph.d.-stipendiat, Dansk Institut
for Internationale Studier og
Institut for Statskundskab,
Københavns Universitet,
pmjo@diis.dk

For det andet har dette udfordret de etablerede forvaltningsmæssige skel i Rigsfællesskabet mellem hjemtagne og danske ansvarsområder. Når spørgsmål om fiskeri eller teleinfrastruktur pludselig tillægges sikkerhedspolitisk betydning, bliver grænsedragningen mellem indre og ydre anliggender mere kompleks. For hvornår er noget udenrigs- og sikkerhedspolitik, altså formelt et dansk anliggende, og hvornår er det et hjemtaget færøsk anliggende?

Dette temanummer af *Økonomi & Politik* undersøger Færøernes rolle i verden og de forskellige udviklingstræk, herunder hvordan Færøerne har udviklet sig fra geostrategisk brik til geopolitisk aktør med en selvstændig stemme i udenrigs- og sikkerhedspolitikken, der samtidig har medført en større interesse og indblanding fra omverdenen i forhold til færøske beslutninger og politik. Færøerne må forholde sig til krav fra det internationale samfund om alt fra bæredygtighed og retten til abort til samarbejdspartnere på det handels- og fiskeripolitiske område. Færøernes rolle kan dels forklares ud fra eksterne faktorer, som skitseret ovenfor, men også ud fra interne faktorer såsom betydningen af religion og økonomiske interesser. Temanummeret forsøger hermed at indfange forskellige faktorer og dimensioner, interne såvel som eksterne. Ud fra en mangfoldighed af tilgange søger temanummeret at forstå Færøernes rolle i verden – ikke kun udefra, men også indefra.

Dette temanummer af *Økonomi & Politik* undersøger Færøernes rolle i verden og de forskellige udviklingstræk, herunder hvordan Færøerne har udviklet sig fra geostrategisk brik til geopolitisk aktør med en selvstændig stemme i udenrigs- og sikkerhedspolitikken

Den første del af temanummeret rammesætter Færøerne som en udenrigs- og sikkerhedspolitisk aktør.

Petra Mathilde Jørs, ph.d.-stipendiat, anvender en ny idealtipe kaldet *Tjaldurs-diplomati* på fem empiriske cases i sin analyse af Færøernes optræden og manøvrer i international politik. Set udefra fremstår Færøerne ofte som en aktør, der bryder med gængse forventninger til en substat i international politik. Artiklen illustrerer karakteristika for Færøernes selvstændige ageren på den internationale scene, hvor landet som en ressourcestærk og aktiv aktør kan ses som en frontløber blandt substater i international politik.

Tór Marni Weihe, ph.d.-stipendiat, og *Heini í Skorini*, ph.d. og lektor i international politik, analyserer Færøernes udenrigspolitiske adfærd i perioden 2014-2025 med udgangspunkt i allianceteori og *hedging*-begrebet. Færøerne kan ses som en aktør, der gennem skiftende partnerskaber søger at udvide sit internationale manøvrerum. Stormagtsrivalisering skærper dog alliance-dilemmaerne, hvor Færøerne navigerer mellem bilaterale samarbejdsaftaler med USA, Rusland, Kina og EU parallelt med, at landets beliggenhed tiltrækker voksende geostrategisk opmærksomhed. Dette illustrerer både udfordrin-

gerne og mulighederne ved et udvidet udenrigs- og sikkerhedspolitisk handlerum.

Hogni Hoydal, tidligere formand for Tjóðveldi, tidligere landsstyremand for udenrigsansliggender og nu medlem af Lagtingets udenrigsudvalget, beskriver, hvordan Færøerne historisk har ført “udenrigspolitik uden rige” med fiskeri og handel som drivkraft, hvilket har skabt et selvstændigt handlerum uafhængigt af Danmark. I dag står Færøerne ved et nyt historisk knudepunkt, hvor Ruslands invasion af Ukraine og stormagtsrivalisering i Nordatlanten genaktualiserer sikkerhedspolitikken. Visionen er, at Færøerne navigerer i verden med demokrati og folkeret som kompas, og at folkeretten må anerkende øernes selvbestemmelsesret.

Anna Falkenberg, medlem af Folketinget, og *Barður á Steig Nielsen*, tidligere lagmand, nu medlem af udenrigsudvalget og formand for Sambandspartiet, formulerer deres politiske visioner for Færøerne i en ny fællesskabsordning med Danmark, hvor Færøerne skal have klarere stemme i udenrigs- og sikkerhedspolitik. Færøernes fremtid ligger i et moderniseret Rigsfællesskab. I visionen *Nýtt Samband* foreslås en ny selvstyrelov, afskaffelse af fuldmagtsloven og en todeling af udenrigspolitikken, så Færøerne får større råderum, men fortsat er forankret i Danmark, Vesten og NATO.

Den anden del af temanummeret retter fokus på interne faktorer i Færøerne, der kan være med til at forklare, hvorfor Færøerne agerer og handler, som de gør. Denne del har et bredt fokus og inkluderer forskellige typer af emner og problemstillinger. I forlængelse af den første del indledes anden del med et fokus på de fordelingspolitiske prioriteringer i udenrigspolitikken, som internationalt opfattes som kontroversielle (se f.eks. Adler-Nissen, Carvalho og Leira, 2022). I temanummeret inddrages indenrigspolitiske forhold i forsøget på bedre at forstå den førte udenrigspolitik.

Færøsk udenrigspolitik er andet end handel og fiskeri. Færøernes afhængighed af den miljø- og klimamæssige udvikling i Nordatlanten betyder, at det også er oplagt at stille spørgsmål til, hvordan Færøerne har forholdt sig til krav fra det internationale samfund om bæredygtighed generelt. Herudover er der også andre emner af betydning for en færøsk udenrigspolitik. Det skabte for eksempel en del undren, at Færøerne valgte at prioritere en ambassade i Israel over andre mere oplagte lokationer. Der er også blevet rejst en del kritikpunkter i international sammenhæng af Færøerne i forhold til manglende overholdelse af konventioner for kvinderettigheder og ligestilling, som Færøerne har tilsluttet sig, især den manglende rettighed til abort. Tidligere forskning har for eksempel påvist, at religion spiller en betydelig rolle i færøsk politik og samfundet generelt (se f.eks. van Kersbergen og Lindberg, 2015; Gaini, 2019; Skorini o.a., 2022), og at abort er et meget omstridt spørgsmål i det færøske samfund (Hermansdóttir og Nolsøe, 2024). I temanummeret betragtes disse spørgsmål som af betydning for en bredere forståelse af færøsk udenrigspolitik.

Den anden del af temanummeret fokuserer på, hvordan interne faktorer forklarer færøsk udenrigspolitik og adresseres af følgende bidragsydere:

Hallbera West, ph.d. i statskundskab og postdoc, forklarer, at færøske beslutningstagere i den fordelingspolitiske del af udenrigspolitikken (handel og fiskeri) ikke kun står over for eksterne alliancedilemmaer, men også må forholde sig til interne interessekonflikter og geografiske skillelinjer på vælger-niveau. Det politiske system påvirkes i høj grad af bestemte ressourcestærke aktører, og institutionelle mangler betyder, at de politiske beslutningstagere ikke i tilstrækkelig grad formår at afveje forskellige interesser og hensyn, når den udenrigspolitiske linje fastlægges.

Ragnheiður Bogadóttir, ph.d. og lektor i samfundsvidenskab, undersøger Færøernes miljø-, klima- og bæredygtighedspolitik i en verden med stigende miljømæssig og geopolitisk usikkerhed. Artiklen påpeger blandt andet et selektivt fokus på og manglende stillingtagen til landets energiahængighed. Herudover argumenteres der for, at det er nødvendigt med analytiske værktøjer, der muliggør analytisk sondring mellem de politisk/ideologiske og de miljømæssige/materielle dimensioner af Færøernes miljøpolitiske situation.

Firouz Gaini, ph.d. og professor i antropologi, undersøger religionens rolle i færøsk udenrigspolitik med etableringen af en færøsk ambassade i Israel som case. Den viser, hvordan konservative kristne bevægelser påvirker den offentlige debat og diplomatiske beslutninger, og diskuterer, om Færøerne udgør en nordisk "undtagelse" med hensyn til religionens indflydelse på politik og udenrigsrelationer. Artiklen argumenterer for, at religionens rolle afspejler øernes dobbelte position som både afgrænset og globalt forbundet.

Turið Nolsøe, ph.d. i retorik og postdoc, fokuserer i sin artikel på abortens særlige rolle i Færøerne, men også Færøernes særlige rolle i internationale menneskerettighedsfora. Artiklen viser, hvordan diskurser om landets særlige position bruges til at retfærdiggøre brud med internationale konventioner og nordiske normer, forklaret som et suverænitetsspil og argumentet om *ikke-indblanding*. Et argument som artiklen kritiserer med henvisning til de forpligtelser, som Færøerne har påtaget sig gennem tilslutning af konventioner, men som landet ikke overholder.

Dette temanummer belyser Færøerne som international aktør ud fra en systematisk ramme, der vægtlægger internationale såvel som nationale forhold. Det udvikler hermed en ny forståelsesramme for den færøske case, der ikke reducerer Færøerne til enkelte politiske kontroverser – som for eksempel en kontroversiel fiskeripolitik eller restriktive abortrettigheder – men som et land, der agerer og markerer sig udenrigspolitisk på flere niveauer og områder, systematisk såvel som mere ad hoc.

Temanummerets brede sammensætning kaster et helhedsorienteret blik på Færøerne og viser, at Færøerne er en atypisk case i den forstand, at landet udfordrer gængse forestillinger om små aktørers rolle i international politik.

Færøerne finder ikke blot, som forventet, ”ly” hos andre stater og indordner sig, men formår i stigende grad at forfølge egne interesser internationalt. Derfor kan Færøerne fortælle os noget nyt om små staters manøvre muligheder og om substatslige aktørers selvstændige interessevaretagelse og genveje til den internationale scene. Temanummeret identificerer mekanismer og betingelser, der er afgørende i denne sammenhæng.

Temanummeret påviser også det problematiske i generelle antagelser om sammenhængen mellem aktørers størrelse og indflydelse. Det færøske eksempel viser, at det kan variere alt efter hvilke faktorer, man kigger på. Færøerne er for eksempel en stor og betydningsfuld aktør, når det handler om fiskeriressourcer, men mindre betydningsfuld på andre områder. Netop denne asymmetri kan udnyttes strategisk og afhængigt af konteksten, hvor Færøerne som aktør kan fremstå som henholdsvis lille og uden betydning eller som en vigtig aktør med krav på indflydelse.

 Samlet set bidrager temanummeret til at udvikle begrebsapparater og analytiske redskaber til at forstå små aktørers ageren og betydning i internationale sammenhænge

Det er vores håb, at temanummeret lægger op til en informeret debat og øger interessen for Færøernes internationale rolle, samtidig med at det kaster lys over aspekter af betydning for Rigsfællesskabet som helhed. Vi ønsker at skabe nye indsigter, styrke opmærksomheden og gøre viden tilgængelige for flere.

God læselyst!

Referencer

- Ackrén, Maria (2019), “Diplomacy and Paradiplomacy in the North Atlantic and the Arctic – A Comparative Approach”, i Matthias Finger og Lassi Heininen, red., *The Global Arctic Handbook*, Cham: Springer International Publishing, pp. 235–49, https://doi.org/10.1007/978-3-319-919959_14.
- Adler-Nissen, Rebecca, Benjamin De Carvalho og Halvard Leira (2021), “Goods Substitution at High Latitude: Undermining Hegemony from below in the North Atlantic”, i Morten S. Andersen,
- Bertelsen, Rasmus Gjedssø og Jens Christian Svabo Justinussen (2020), “Færøernes internationale politik”, *Økonomi og politik*, 93(4): 37–48, <https://doi.org/10.7146/okonomi-og-politik.v93i4.123457>.
- Cooley, Alexander og Daniel H. Nexon, red., *Undermining American Hegemony: Goods Substitution in World Politics*, Cambridge: Cambridge University Press, pp. 151–76.
- Gaini, Firouz (2019), “Jerusalem in the North Atlantic: The Land and State of Israel from a Faroese Perspective”, i Jonathan Adams og Cordelia Hess, red., *Antisemitism in the North: History and State of Research*, Berlin: De Gruyter.
- Hermansdóttir, Turið og Turið Nolsøe, red. (2024), *Abort – grundgevingar fyri rættinum at velja sjálv*, Tórshavn: Sprotin.
- Jacobsen, Marc, Ole Wæver og Ulrik Pram Gad, red. (2024), *Greenland in Arctic Security: (De)Securitization Dynamics under Climatic Thaw and Geopolitical Freeze*, Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Jákupsstovu, Beinta í og Jens Christian Svabo Justinussen (2021), “Grænser for færøsk paradiplomati?”, i Jon Rahbek-Clemmensen og Camilla Tenna Nørup Sørensen, red., *Sikkerhedspolitik i Arktis og Nordatlanten*, København: Djøf Forlag, pp. 195–218.
- Larsen, Esben Salling (2020), “Færøernes militærgeografiske betydning for USA og NATO”, *Internasjonal politikk*, 78(3): 233–56, <https://doi.org/10.23865/intpol.v78.1807>.

- Ólavsdóttir, Joan, Jens Christian Svabo Justinussen og Beinta í Jákupsstovu (2011), “‘The New Kid on the Block’: Faroese Foreign Affairs - between Hierarchy and Network”, i Are Vegard Haug og Harald Baldersheim, red., *The Rise of the Networking Region: The Challenges of Regional Collaboration in a Globalized World*, London: Routledge, pp. 95–113.
- Olesen, Mikkel Runge, Flemming Splidsboel Hansen, Luke Patey, Steen Kjærgaard, Camilla Tenna Nørup Sørensen, Rasmus Leander Nielsen, Marc Jacobsen og Cecilie Felicia Stockholm Banke (2020), “Nye sikkerhedspolitiske dynamikker i Arktis”, *Dansk Institut for Internationale Studier*.
- Poulsen, Regin Winther, Jens Christian Svabo Justinussen, Rógvi Olavson, og Heini í Skorini, red. (2025), *Heimsins Nalvi: Føroyskur Uttanríkispolitikkur í Fjórðingsöld*, Tórshavn: Fróðskapur - Faroe University Press.
- Skorini, Heini í, Herit Albinus og Hans Andrias Sølvará (2022), “Færøerne mellem religiøs vækkelse og sekularisering: En nordisk undtagelse bliver til”, *Økonomi & Politik*, 95(1): 88-110, <https://doi.org/10.7146/okonomiogpolitik.v95i1.132361>.
- Van Kersbergen, Kees og Erla Leifsdóttir Lindberg (2015), “Political Contestation, Secularization, and Religious Supply: Why is Morality Policy so Restrictive in The Faroe Islands?”, *Politics and Religion*, 8(4): 772- 796, <https://doi.org/10.1017/S1755048315000619>.
- West, Hallbera (2021), “The Farose Sub-State Unit’s Response to Arctic Political Development”, i Lassi Heininen, Heather Exner-Pirot og Justin Barnes, red., *Arctic Yearbook 2021. Defining & Mapping the Arctic: Sovereignties, Policies & Perceptions*.
- West, Hallbera (2025), “The Danish Realm in the Arctic”, *Regional and Federal Studies*, 35(4): 589-608, <https://doi.org/10.1080/13597566.2024.2309928>.
- Østergaard, Eva Victoria Arpe, Mathilde Agerskov og Morten Muff Pedersen (2021), “Paradiplomatiske relationer i Rigsfællesskabet”, *Økonomi & Politik*, 94(1): 123–39, <https://doi.org/10.7146/okonomiogpolitik.v94i1.126073>.

Tjaldurs-diplomati: Færøernes internationale aktivisme som en idealtipe i international politik

Færøernes rolle i verden

Artiklen undersøger, hvordan Færøerne agerer i internationale relationer som aktør i egen ret. Færøerne udviser en udenrigspolitisk og diplomatisk adfærd, der går ud over konventionelle forventninger til små sårbare aktører i international politik. Eksisterende litteratur om substater er fragmenteret og tilbyder ikke en analyseramme, der kan indfange Færøerne som international aktør. Derfor stiller artiklen spørgsmålet: Hvordan kan Færøernes internationale aktivisme karakteriseres? For at besvare dette introduceres "Tjaldurs-diplomati" som en idealtipe, der

indfanger den særegne færøske internationale aktivisme. Gennem fem empiriske cases illustreres, hvordan Færøerne manøvrerer i internationale relationer med pragmatisme, opportunisme, sårbarhed og selvstændighed. Artiklen bidrager til litteraturen om substater i det internationale system ved at udvikle "Tjaldurs-diplomati" som en analytisk idealtipe og positionerer Færøerne som en paradigmatiske case, der kan inspirere fremtidige studier af substater i international politik.

Færøernes selvstændige kurs i verden

I de seneste årtier har Færøerne indtaget en mere fremtrædende rolle på den internationale scene gennem diplomatiske repræsentationer, samarbejder og aftaler med andre lande på områder som fiskeri, handel og uddannelse. Denne udvikling – parallelt med forandrede geopolitiske rammevilkår – har åbnet et vindue af muligheder. Med muligheder følger også udfordringer, som involverer udenrigs- og sikkerhedspolitiske overvejelser og ansvarstagen.

» I de seneste årtier har Færøerne indtaget en mere fremtrædende rolle på den internationale scene gennem diplomatiske repræsentationer, samarbejder og aftaler med andre lande på områder som fiskeri, handel og uddannelse. Denne udvikling – parallelt med forandrede geopolitiske rammevilkår – har åbnet et vindue af muligheder

Færøerne er et "selvstyrende folkesamfund i det danske rige" (Statsministeriet, 1948), hvor Danmark formelt har kompetencen i udenrigs- og sikkerhedspolitikken. Inden for denne forfatningsmæssige ramme – Kongeriget Danmark – kunne man forvente, at Færøerne i høj grad tilpassede sig Danmarks kurs i internationale anliggender. Ikke desto mindre har dynamikken ændret sig mod et større færøsk internationalt handlerum, særligt efter Ruslands invasion af Ukraine i 2022, hvor flere og flere sagsområder, som formelt set er

PETRA MATHILDE JØRS

Ph.d.-stipendiat, Dansk Institut
for Internationale Studier og
Institut for Statskundskab,
Københavns Universitet,
pmjo@diis.dk

hjemtaget til Færøerne, overlapper det, der traditionelt opfattes som udenrigs- og sikkerhedspolitik.

Denne udvikling kommer tydeligt til udtryk gennem Færøernes diplomati og udenrigstjeneste. På overfladen fremstår netværket af repræsentationskontorer som en klassisk udenrigstjeneste, men ser man på kronologien i kontorerne oprettelse vil det måske undre, at Færøerne oprettede en repræsentation i Moskva i 2015 og Beijing i 2019, flere år før i Washington D.C. i 2024? En anden ting, der vil springe i øjnene, er Færøernes tilstedeværelse i Israel. For hvad har de to lande til fælles (UVMR, 2025c)? Dette viser, at Færøernes internationale tilstedeværelse ikke alene kan forstås gennem relationen til Danmark, men også som signaler til et internationalt system domineret af suveræne stater om, at Færøerne er en selvstændig aktør med egne interesser og prioriteter. Det rejser et centralt spørgsmål: Hvordan kan Færøernes internationale aktivisme karakteriseres?

For at besvare dette placeres Færøerne i den eksisterende litteratur om sub-stater i international politik (IP). Denne litteratur er mangfoldig og teoretisk fragmenteret og indfanger ikke Færøerne som en ressourcestærk og handlekraftig substat med et aktivt diplomati. Artiklen argumenterer for, at Færøerne optræder som en paradigmatiske case, der udfordrer gængse forventninger til små aktører i IP som udelukkende marginale og sårbare.

For at indfange denne særegenhed introduceres idealtypen ”Tjaldurs-diplomati”. Inspireret af Færøernes nationalfugl strandskaden (færøsk: *tjaldur*) beskriver dette en pragmatisk, opportunistisk, sårbar og selvstændig diplomatisk praksis. Artiklen viser, hvordan disse fire karakteristika udfolder sig i fem cases på Færøernes internationale tilstedeværelse og relationer til vidt forskellige stater og verdensdele: Kina, EU, Rusland, Israel og USA. Dermed udvikles ”Tjaldurs-diplomati” som en idealtipe, der både kaster lys over Færøernes rolle som en frontløber og tilbyder et analytisk redskab til fremtidige studier af substater som aktive og strategiske aktører i IP.

Substater som frontløbere i IP

Eksisterende IP-litteratur viser, hvordan manglende suverænitet definerer substaters handlerum og skaber alternative strategier for international politisk interessevaretagelse. Samtidig giver det anledning til at betragte substater som aktører med et reelt spillerum og ikke udelukkende i periferien af det internationale system eller i kontrast til suveræne stater.

Adler-Nissen og Gads (2014) teori om ”postkolonialistisk suverænitetsspil” forklarer, hvordan Færøerne kan udnytte sit forhold til internationale organisationer som EU til at agere selvstændigt i kontrast til Danmark. Suverænitet bliver et spil, som Færøerne kan bruge strategisk afhængigt af konteksten til at agere selvstændig aktør (Adler-Nissen, 2014). Samtidig er Færøerne indrettet som en *de facto* mikrostater med stærke politiske institutioner og forvaltningsapparat, herunder en udenrigstjeneste og et aktivt diplomati, der knytter bånd

til både suveræne stater og mellemfolkelige fora (West, 2020). Her kunne man passende anvende termer fra substatslitteraturen som ”wannabe state” eller ”protodiplomati”, der netop beskriver, hvordan substater indretter sig og agerer efter idealer for suveræne stater (Crikemans, 2020).

På grund af Færøernes status som ikke-suveræn taler landet samtidig ind i et væld af forsøg på at indramme og begrebsliggøre en mangfoldig skare af aktører, der alle indgår i forskellige konstitutionelle rammer. ”Paradiplomati” er et paraplybegreb, der lader sig rumme af alt fra regioner og føderalstater til statslignende aktører som Færøerne og beskriver al diplomati, der føres parallelt med centralmagten (Kuznetsov, 2014). Kritikken lyder fra blandt andre Hocking (1993), at referencen til det ”parallelle” giver indtryk af et diplomati, der er i konflikt med centralmagten. Snarere bør man se det som et ”flerniveausdiplomati”, et diplomati, der sameksisterer med centralmagtens, og hvor grænserne mellem stat og substat er mere eller mindre udviskede (Aguirre, 1999; Crikemans, 2020). Flere forsøg på at udvikle frameworks til at analysere substaters diplomati vidner om, at feltet er så mangfoldigt, at det er svært at etablere en samlet teoretisk ramme. Indtil nu har fokus været på, hvordan vi kan forstå paradiplomatiets opståen og mulighedsstruktur. Lecours (2002) beskriver, hvordan paradiplomatiske aktiviteter er muliggjort af både interne og eksterne faktorer, aktør over for struktur. Et framework som Royles (2017) udbygger med historiske institutionalistiske forklaringsfaktorer som ”stiafhængighed” og ”kritiske nedslag”. Kuznetsov (2014) kommer med et andet bud på, hvordan det paradiplomatiske handlerum er muliggjort og stiller blandt andet spørgsmål til konstitutionel ramme, motiver, institutionalisering og centralmagtens holdning. Dette skaber grobund for at udvikle idealtyper, der kan bidrage til et mere systematisk teoretisk greb.

➤➤ **Formålet med denne artikel er at lade Færøerne være kilde til en ideatype, et billede på, hvordan substaters diplomatiske adfærd ser ud, ikke nødvendigvis i konflikt til eller parallelt med centralmagtens, men som aktør i egen ret**

I litteraturen, der beskæftiger sig med suveræne stater i IP, præsenteres vi for idealtyper som ”høgen” og ”bjørnen” (Clare, 2014; Mellander og Mouritzen, 2016). Vi kender til etablerede paradigmer, der beskriver stormagters adfærd og småstaters adfærd. Formålet med denne artikel er at lade Færøerne være kilde til en ideatype, et billede på, hvordan substaters diplomatiske adfærd ser ud, ikke nødvendigvis i konflikt til eller parallelt med centralmagtens, men som aktør i egen ret. At lade Færøerne danne grundlag for en ideatype inden for studiet af substater underbygger Baldacchinos (2004) studie af ø-substater, hvor han viser, hvordan disse aktører konstant tester, hvad de eksisterende rammer kan bære, og at manglende suverænitetstatus ikke kun er en hindring. I nogle tilfælde kan det betyde mindre sårbarhed og større risikovillighed, fordi centralmagten kan stille økonomisk og sikkerhedsmæssig garanti (Prinsen, 2020). Flere studier foreslår, at vi bør løsrive os fra suverænstatens

idealer og snarere acceptere hybride former for suverænitet, aktørskab og diplomati. Det giver dermed god mening at betragte en substat som Færøerne som frontløber og paradigmatisk case i IP, der kan bidrage til at åbne og udfordre etablerede kategorier.

En ny idealtipe: Tjaldurs-diplomati

I dette afsnit vil jeg introducere en idealtipe, som jeg kalder ”Tjaldurs-diplomati”, der har til hensigt at indfange Færøernes internationale aktivisme. Dette i erkendelse af, at Færøerne går ud i verden som en ressourcestærk international aktør med et aktivt diplomati, hvilket inviterer til mere end strukturelle forklaringer på, hvordan dette vindue for international politisk agens er muligt. Diplomati er institutionaliseret og praktiseres aktivt, som eksisterende litteratur om Færøerne viser, men hvordan kan Færøernes diplomatiske adfærd karakteriseres (Bartmann, 2006; Ackrén, 2019; Jákupsstovu og Justinussen, 2021)?

Her kan hentes inspiration fra småstatslitteraturen. En substat som Færøerne deler flere lighedstræk med denne type aktører, der også står i et asymmetrisk forhold til større stater, hvad angår sikkerhed, økonomi, international politisk indflydelse og med begrænsede ressourcer må finde alternative strategier til at gøre sig gældende i international politik. Småstatsers internationale politiske adfærd og diplomati tillægges adjektiver som ”smart”, ”entreprenant” og ”sneaky” (Bueger og Wivel, 2018; Pedi og Sarri, 2019; Marggraff, 2025).

Den færøske nationalfugl strandskaden (færøsk: *tjaldur*) er en trækfugl med et rødt næb og en rank holdning, der giver associationer til Færøerne som et stolt folkefærd med en stærk identitet. Af Aarhus Universitets online opslagsværk over fuglearter, udleder jeg fire karakteristika, der beskriver strandskaden som en fugl, der:

- tilpasser sig forholdene og rejser på træk efter sin føde (pragmatisk),
- udnytter de muligheder, der er i omgivelserne (opportunistisk),
- rammes af klimaforandringer, prædation og fødegrundlagets ændringer (sårbar),
- er målrettet i sin færden i verden (selvstændig) (NOVANA, 2024).

De fire karakteristika – pragmatisme, opportunistisme, sårbarhed og selvstændighed – danner springbræt for analysen af Færøernes internationale aktivisme, der operationaliserer idealtypen ”Tjaldurs-diplomati”.

Tjaldur på træk: Hvordan agerer Færøerne i verden?

I dette afsnit redegøres kort for fem cases, der på hver deres måde illustrerer Færøernes forskelligartede bilaterale relationer til stater og verdensdele i

både øst og vest: Kina, EU, Rusland, Israel og USA. Efterfølgende identificeres ”Tjaldurs-diplomatiets” fire karakteristika på tværs af de fem cases.

Beijing og Huawei: Kritisk infrastruktur og frihandelsambitioner

I perioden fra 2019 og frem til 2022 var Huawei i spil som leverandør til det færøske 5G-netværk. Sagen skabte politisk debat både i Færøerne og i Danmark om, hvor beslutningen lå. Var det et sikkerhedspolitisk anliggende, der skulle besluttes i Danmark, eller var det et færøsk anliggende? På samme tid var Færøernes eksport til Kina steget som følge af den voksende efterspørgsel efter færøsk laks, hvorfor Færøerne i 2019 åbnede et repræsentationskontor i Beijing. Disse to ting blev kædet sammen, da skjulte optagelser afslørede, at Kina havde truet Færøerne med totalt handelsboykot, hvis man ikke valgte Huawei som teleudbyder. Sagen endte med, at Færøerne og Føroya Tele valgte det svenske Ericsson som teleudbyder. Et klart signal om, at Færøerne var og er en del af den vestlige alliance (Bertelsen og Justinussen, 2020; Poulsen, 2025). Ønsket om en frihandelsaftale med Kina er dog fortsat en prioritet, fordi det er et lukrativt marked for færøske fiskeprodukter, som man nu arbejder for i den færøske udenrigstjeneste (UVMR, 2024b; 2025b). Færøernes relation til Kina er et eksempel på engagement med en ikke-vestlig stormagt og belyser de signaler, det sender, samt de dilemmaer samarbejdet rejser vedrørende kritisk infrastruktur, handel og tilknyttede sikkerhedsspørgsmål.

Bruxelles og kvotekonflikten: EU som barriere og løftestang

Færøerne er ikke medlem af EU. Det betyder, at Færøerne har bilaterale aftaler med EU på områder som forskning, handel og fiskeri. I 2013, som følge af en strid om fastsættelse af fiskekvoter i Nordatlanten, standsede EU al import af færøsk fisk (Johannessen, 2025). Oven i EU's boykot åbnede der sig et eksportmarked for færøsk fisk i Rusland, der kunne omdirigeres fra det europæiske marked til Rusland, mens EU var underlagt sanktioner fra netop Rusland i forbindelse med Ruslands annektering af Krimhalvøen (Ellefsen, 2025). Begivenheder der fortsat præger Færøernes og EU's relation grundet fiskeindustriens stærke rolle både i Færøerne og i EU's kystlande, men også grundet toldsatser på færøske forarbejdede fiskeprodukter. EU og Færøerne tilnærmer sig dog hinanden. De to parter underskrev i 2024 et ”Memorandum of Understanding”, som vidner om at begge sider ønsker at styrke relationen til at handle om mere end handel og fiskeri, men også innovation, forskning, uddannelse og geopolitik (Government of the Faroe Islands og The European Union, 2024). EU er på én gang en barriere og en løftestang for færøsk internationalt handlerum, fordi det er et afgørende eksportmarked, ligesom det er en mulighed for Færøerne i forhold til at opnå anerkendelse som aktør i egen ret (Rebhan, 2016; Adler-Nissen, 2014).

Moskva og fiskerisamarbejdet: Værdier og økonomi

Færøerne har haft en fiskeriaftale med Rusland siden 1977. I 2014, da Færøerne, som nævnt, var underlagt EU's handelsboykot åbnede der sig et marked for eksport af færøsk fisk i Rusland. Det førte til oprettelsen af en færøsk re-

præsentation i Moskva i 2015 (UVMR, 2025c). Siden 2022 og efter Ruslands invasion af Ukraine har russiske fiskefartøjer, flere mistænkt for at have militært udstyr ombord, fortsat adgang til færøsk farvand og havne, ligesom færøske fiskeskibe fortsat har det til den russiske del af Barentshavet. I Færøerne er man splittede i spørgsmålet om Rusland. På samme tid står man som en del af den vestlige alliance, der fordømmer Ruslands krig i Ukraine og har indført en sanktionslovgivning, der ligner EU's (Skorini og Joensen, 2025: 137-41; Rigsombudsmanden på Færøerne, 2. september 2025; UVMR, 2024a).

Tel Aviv og diplomati: Israels-venner og kristenkonserverativ udenrigspolitik

Færøerne åbnede en repræsentation i Tel Aviv i 2021 på initiativ fra den daværende landsstyremand for udenrigsanliggender, Jenis av Rana, som var leder for det kristen-konservative parti Miðflokkurin. Rana var det afgørende mandat for det siddende landsstyre. Dette kan til dels forklare, hvordan repræsentationen i Tel Aviv blev realiseret. På samme tid findes kristen-konservative holdninger på tværs af det politiske spektrum (se Gainis og Nolsøes artikler i dette temanummer; Gaini, 2019). Efter Hamas' angreb på Israel i 2023 er holdningen til Israel for alvor blevet et stridspunkt. Den færøsk-israelske venskabsforening forankret i frikirkemiljøet afholder velgørenhedsarrangementer til fordel for Israel under overskriften "Hjælp jøderne hjem" (Vinafelagið Føroyar – Ísrael, 2025). En lignende agenda føres af folketingsmedlemmet, Sjúrdur Skaale fra det færøske socialdemokrati Javnaðarflokkurin, der samarbejder med den kristne NGO Mission10forty og er stærk modstander af at lukke Færøernes repræsentation i Israel (Facebook, 2025; Rigsombudsmanden på Færøerne, 19. august 2025).

Washington D.C. og partnerskabserklæring: GI(F)UK-gab og lakseeksport

I kraft af USA's rolle som sikkerhedsgarant i NATO-alliancen har USA's øgede militære øvelsesaktiviteter i Nordatlanten understreget et forandret trusselsbillede og ikke mindst Færøernes strategiske placering midt i GIUK-gabet. Dette blev markeret af en partnerskabserklæring mellem USA og Færøerne i 2020. Færøernes styrkede relation til USA har medført en færøsk repræsentation i Washington D.C., ligesom landet oplever regelmæssige besøg af amerikanske militærfartøjer. Dette giver Færøerne mulighed for at sætte sine egne rammer for samarbejdet og gøre krav på, at besøgene kommer det færøske civilsamfund til gavn. Partnerskabserklæringen sikrer en årlig strategisk dialog direkte mellem Færøerne og USA, ligesom Færøernes største lakseeksportør har øjnet et nyt marked og oprettet en direkte flyrute til USA med stigende eksport til følge (UVMR, 2025a; FarCargo, 2024; Hagstova Føroya, 2024).

Hvor identificeres Tjaldurs-diplomati?

Ovenstående illustrerer, hvordan Færøerne agerer i international politik. Dette afsnit identificerer de fire karakteristika for "Tjaldurs-diplomatiet" –

pragmatisme, opportunisme, sårbarhed og selvstændighed – som de optræder i de fem cases.

Pragmatisme: At tilpasse sig forholdene og rejse på træk

Pragmatismen viser sig tydeligt i Færøernes håndtering af en række udenrigspolitiske spørgsmål, hvor man har søgt løsninger, der balancerer pres udefra med egne interesser.

Et eksempel er spørgsmålet om telesamarbejdet med Huawei. I første omgang lå beslutningen hos Føroya Tele, der tidligere havde samarbejdet med Huawei om 3G- og 4G-netværk. Selvom Huawei derfor fremstod som et oplagt valg, lod Færøerne tiden gå og trak beslutningen i langdrag, mens pres fra både USA og Kina samt uklarheder i forhold til Danmark blev håndteret. Her viste pragmatisme sig som en evne til at afvente og tilpasse sig stormagtsinteresser.

Et andet eksempel findes i relationen til EU. Tidligere tiders konflikter er i stigende grad blevet afløst af samarbejde om forskning og innovation. For en lille aktør uden for EU kræver det vedholdenhed og tid at opnå forbedrede aftaler, men den pragmatiske strategi har åbnet mulighed for en ny dynamik i relationen, hvor handel kobles sammen med bredere politiske og økonomiske interesser.

På tilsvarende vis har Færøerne reageret på Ruslands invasion af Ukraine. Med en ny sanktionslovgivning, der læner sig op ad EU's, placerer man sig tydeligt som del af den vestlige alliance (UVMR, 2024a). Samtidig har det praktiske fiskerisamarbejde med Rusland fået lov at fortsætte, hvilket vidner om en pragmatisk balance mellem værdipolitik og økonomiske realiteter.

Også oprettelsen af repræsentationen i Israel illustrerer pragmatismen. Oprindeligt ønskede man placeringen i Jerusalem, men efter dansk kritik blev det Tel Aviv. Beslutningen blev fulgt op af et aktivt diplomati, hvor tilstedeværelsen blev begrundet med samarbejdsmuligheder inden for innovation og eksport, mens religiøse dimensioner blev holdt uden for den officielle udenrigspolitik (UVMR, 2022).

Endelig kan relationen til USA fremhæves. Selvom militær tilstedeværelse i Færøerne formelt går gennem det danske forsvar, har Færøerne fundet en pragmatisk vej til at sikre egen indflydelse. En bilateral partnerskabsaftale har givet direkte adgang til strategisk dialog med amerikanerne, hvilket styrker Færøernes rolle i den transatlantiske alliance.

Opportunisme: At udnytte muligheder i omgivelserne

Opportunismen træder frem i Færøernes evne til aktivt at gribe de muligheder, der åbner sig – også når de indebærer dilemmaer i forhold til stormagtsrelationer og sikkerhedspolitik

Relationen til Kina er et tydeligt eksempel. Her har Færøerne engageret sig i samarbejde med en ikke-vestlig stormagt, hvilket både åbner et stort eksportmarked for den vitale fiskeindustri og rejser spørgsmål om afhængighed, kritisk infrastruktur og sikkerhed. En lignende logik kan ses i forholdet til Rusland. Selvom Færøerne efter invasionen af Ukraine officielt fordømmer krigen og har vedtaget en sanktionslovgivning, fortsætter eksport og fiskeri. Det sender et signal til EU og Vesten om, at man holder dørene åbne både mod øst og vest. Kritiske røster har påpeget risikoen for, at Færøerne derved placerer sig på kanten af de vestlige alliancer, men set fra Tórshavn handler det om at opretholde fiskeri- og eksportadgang. Opportunismen her ligger i at fastholde økonomiske muligheder i en tid, hvor politiske alliancer kræver klare signaler og sikkerhedsgarantier.

Samtidig opsøger Færøerne aktivt muligheder i relationen til USA. Ved at indgå bilaterale aftaler og placere sit repræsentationskontor i Washington D.C. for sig selv og ikke hos Danmark sikrer man sig en adgang til strategisk dialog med en stormagt, som i stigende grad har fokus på Nordatlanten. Dermed viser Færøerne en opportunistisk strategi, hvor relationerne til både østlige og vestlige aktører dyrkes parallelt, og hvor nye samarbejdsmuligheder gribes, når de opstår.

Sårbarhed: At være udsat for indre og ydre betingelser

Sårbarheden viser sig i Færøernes grundvilkår som en lille, åben eksportøkonomi, hvor enkelte virksomheders overlevelse kan have afgørende betydning for hele landets økonomi. Den afhængighed bliver særlig tydelig i forholdet til EU, hvor toldsatser fortsat begrænser adgangen til Færøernes største eksportmarked. Det samme ses i eksporteventyret i Rusland, hvor økonomiske interesser trækker i én retning, mens sikkerhedspolitiske hensyn peger i en anden.

 Sårbarheden viser sig i Færøernes grundvilkår som en lille, åben eksportøkonomi, hvor enkelte virksomheders overlevelse kan have afgørende betydning for hele landets økonomi

Casen om Rusland illustrerer dette spændingsfelt tydeligt. For den færøske fiskeindustri er investeringerne i nye skibe og erfaringerne fra 1990'ernes økonomiske krise argumenter for at fastholde eksporten. Men set udefra skaber Færøernes fortsatte relationer til Rusland tvivl om deres internationale placering. I en vestlig sikkerhedsarkitektur, hvor næsten alle andre lande har lukket Rusland ude, fremstår Færøerne som en lille, sårbar aktør i Nordatlanten, der forventes at tilslutte sig den vestlige alliances linje fuldt og helt.

Da konflikten med Gaza eskalerede i oktober 2023, blev repræsentationen i Israel pludselig placeret midt i et geopolitisk brændpunkt. Her viser Færøerne sin sårbarhed som en relativt lille og ny aktør på den internationale scene. Manglen på suverænitetsstatus betyder, at man ikke formelt kan positionere sig i konflikten, samtidig med at konfliktens eskalering rejser en intern politisk

debat om repræsentationens fremtid. Den interne splittelse mellem partier illustrerer, hvordan ydre kriser kan skabe usikkerhed og sårbarhed i Færøernes udenrigspolitiske kurs (Rigsombudsmanden på Færøerne, 19. august 2025).

Endelig har Færøerne en sikkerhedspolitisk sårbarhed, der knytter sig til deres status uden eget territorialforsvar. Under Anden Verdenskrig blev øerne adskilt fra Danmark og "fredeligt" besat af Storbritannien. Denne historiske erfaring understreger, hvordan Færøerne i en krisesituation kan stå uden naturlig beskyttelse fra Danmark. Det øger behovet for at tilnærme sig stærke partnere som USA, men viser samtidig, hvor eksponeret Færøerne er som brik i det geopolitiske spil.

Selvstændighed: At være målrettet og stå i egen ret

Selvstændigheden viser sig i Færøernes evne til at udstikke en kurs og forfølge egne mål, også når de går på tværs af Danmarks eller EU's linje. Et tydeligt eksempel er oprettelsen af repræsentationskontoret i Beijing i 2019, der blev et symbol på en målrettet strategi for at styrke relationen til Kina og på sigt indgå en frihandelsaftale.

Selvstændigheden viser sig i Færøernes evne til at udstikke en kurs og forfølge egne mål, også når de går på tværs af Danmarks eller EU's linje

I fiskeriforhandlingerne med EU har Færøerne ligeledes insisteret på egne præmisser. Her træder selvstændigheden frem i oppositionen til EU og indirekte Danmark i forhold til fiskeri og handel, samtidig med at man bevarer relationen til Rusland og fortsat giver russiske fartøjer adgang til færøske farvande. Set udefra kan dette virke kontroversielt, men for færøske politikere handler det om kontinuitet i et samarbejde, der historisk har fungeret – og som derfor ikke uden videre bør lukkes ned.

Også repræsentationen i Israel understreger Færøernes selvstændige prioriteringer. Placeringen er et udtryk for en udenrigspolitik, der ikke alene er styret af sikkerhed og økonomi, men også af værdier og kristen-konservative strømninger i færøsk politik. Religion fungerer her som en værdipolitisk drivkraft, der giver udenrigspolitikken en uforudsigelig dimension og markerer Færøernes særegne kurs.

Endelig viser relationen til USA, hvordan Færøerne har udviklet sig fra at være en relativt overset brik til at blive en strategisk partner. Repræsentationen i Washington D.C., som adskiller sig fra Grønlands ved ikke at være placeret i samme bygning som den danske ambassade, er et stærkt signal om uafhængighed. Den markerer over for USA – og andre samarbejdspartnere – at Færøerne står i egen ret som aktør i international politik.

Færøerne som "unspoiled, unexplored, unbelievable"¹

Så hvordan kan Færøernes internationale aktivisme karakteriseres?

En tour de force gennem Færøernes udenrigspolitik og diplomati med fem eksempler, der på hver deres måde bærer fire karakteristika – pragmatisme, opportunisme, sårbarhed og selvstændighed – illustrerer til sammen idealtypen "Tjaldurs-diplomati". En trækfugl, der er til stede i verden og tilpasser sig sin kontekst, men også har varierende grader af autonomi og handlemuligheder grundet dens status som substat.

De fire karakteristika beskriver Færøernes særegne internationale aktivisme:

- *Pragmatisme*: Færøerne tilpasser sine beslutninger og handlinger til den konkrete kontekst, fra valg af teleudbydere og kompromisser med EU til håndtering af fiskerisamarbejdet med Rusland og etablering af repræsentationer i Tel Aviv og Washington D.C., hvilket viser en evne til at navigere mellem praktiske muligheder og politiske krav.
- *Opportunisme*: Færøerne griber aktivt de muligheder, der opstår, hvad enten det er eksport til Kina og Rusland, samarbejde med Israel om innovation og erhverv eller strategisk positionering i forhold til USA, for at maksimere økonomiske og politiske fordele i en kompleks international kontekst.
- *Sårbarhed*: Færøernes lille størrelse, manglende territorialforsvar og afhængighed af eksportmarkeder gør landet udsat overfor pres fra stormagter, internationale konflikter og interne økonomiske interesser, hvilket understreger landets behov for strategisk handling og åbne døre.
- *Selvstændighed*: Færøerne viser en selvstændig kurs i udenrigs- og sikkerhedspolitik ved at etablere repræsentationer og indgå aftaler på egne præmisser, uafhængigt af Danmark, samtidig med at man balancerer mellem vestlige alliancer og ikke-vestlige aktører.

Eksisterende IP-teori og begreber som paradiplomati møntet på substater fanger ikke den strategiske fleksibilitet og handlekraft hos ikke-suveræne aktører som Færøerne. Færøerne fungerer som en paradigmatiske case, der kan inspirere og åbne vores konventionelle forståelser af IP-teoriens begreber som for eksempel internationalt aktørskab og global orden.

I en dansk kontekst er det relevant forsat at blive klogere på Færøerne, fordi Færøernes verdenssyn er forankret i hovedstaden Tórshavn – ikke i København. Studier af Færøernes rolle som aktør under eget flag kan bidrage til at forstå og navigere i udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitiske anliggender – både de fælles, og dem, som Færøerne selv har ansvar for. På samme tid agerer Færøerne midt i et hastigt foranderligt og stadig mere komplekst internationalt landskab til dels foranlediget af Ruslands invasion af Ukraine, der har åbnet et mulighedsvindue for Færøerne. Færøerne er en "unspoiled, unexplo-

red, unbelievable” aktør i international politik, som vi fortsat mangler indsigt til at forstå. Et spædt forsøg er gjort med ”Tjaldurs-diplomati”.

Note

- 1 Slogan fra Færøernes turistforening Visit Faroe Islands (2025).

Referencer

- Ackrén, Maria (2019), “Diplomacy and Paradiplomacy in the North Atlantic and the Arctic—A Comparative Approach”, i M. Finger og Lassi Heininen, red., *The Global Arctic Handbook*. Springer, Cham.
- Adler-Nissen, Rebecca (2014), “The Faroe Islands: Independence dreams, globalist separatism and the Europeanization of postcolonial home rule”, *Cooperation and Conflict*, 49(1): 55–79, <https://doi.org/10.1177/0010836713514150>.
- Adler-Nissen, Rebecca og Ulrik Pram Gad (2014), “Postimperial Sovereignty Games in the Nordic Region”, *Cooperation and Conflict*, 49(1): 3–32, <https://doi.org/10.1177/0010836713514148>.
- Aguirre, Iñaki (1999), “Making Sense of Paradiplomacy? An Intertextual Enquiry about a Concept in Search of a Definition”, i Francisco Aldecoa og Michael Keating, red., *Paradiplomacy in Action: The Foreign Relations of Subnational Governments*, London: Frank Cass, pp. 185–209.
- Bertelsen, Rasmus Gjedssø og Jens Chr. Svabo Justinussen (2020), ”Færøernes internationale politik”, *Økonomi & Politik*, 93(4): 37–48. <https://doi.org/10.7146/okonomi-og-politik.v93i4.123457>
- Baldacchino, Godfrey (2004), “Autonomous but Not Sovereign? A Review of Island Sub-Nationalism”, *Canadian Review of Studies in Nationalism*, XXXI: 77–91.
- Bartmann, Barry (2006), “In or out: Sub-National Island Jurisdictions and the Antechamber of Para-Diplomacy”, *Round Table (London)* 95, nr. 386: 541–559.
- Bueger, Christian og Anders Wivel (2018), “How do small island states maximize influence? Creole diplomacy and the smart state foreign policy of the Seychelles May”, *Journal of the Indian Ocean Region*, 14(3): 1–19.
- Clare, Joe (2014), “Hawks, Doves, and International Cooperation”, *The Journal of Conflict Resolution*, 58(7): 1311–37. <https://doi.org/10.1177/0022002713498705>.
- Criekemans, David (2020), “Protodiplomacy: Sub-State Diplomacy and Wannabe States”, i Godfrey Baldacchino og Anders Wivel, red., *Handbook on the Politics of Small States*, United Kingdom: Edward Elgar Publishing, pp. 395–411. <https://doi.org/10.4337/9781788112932.00035>.
- Ducharek, Ivo D. (1990), “Perforated Sovereignities: Towards a Typology of New Actors in International Relations”, i Hans J. Michelmann og Pana Yotis Soldatos, red., *Federalism and International Relations: The Role of Subnational Units*, Oxford: Clarendon Press, pp. 1–33.
- Ellefsen, Hans (2025), “Stríð millum strandalond: Hvussu Føroyar samráðast um fisk”, i Regin Winther Poulsen, Jens Chr. Svabo Justinussen, Rógvi Olavson og Heini í Skorini, red., *Heimsins nalvi – Føroyskur uttanríkispolitikkur í fjórðingsöld*, Tórshavn: Fróðskapur, pp. 201–221.
- Facebook (s.d.), “Mission10fory”, *Facebook.dk*, www.facebook.com/Mission10forty.
- FarCargo (2024), “First flight to USA”, 5. marts, www.farcargo.fo/news/44z2vqb8q7wl9nighj9dv93juyt9bn-efx-4p-t4yxf.
- Gaini, Firouz (2019), ”11. Jerusalem in the North Atlantic: The Land and State of Israel from a Faroese Perspective”, i Jonathan Adams og Cordelia Heß, red., *Antisemitism in the North: History and State of Research*, Berlin, Boston: De Gruyter, pp. 207–222. <https://doi.org/10.1515/9783110634822-013>.
- Government of the Faroe Islands og The European Union (2024), “Memorandum of Understanding on Enhanced Cooperation”, 14. marts, https://landsstyri.cdn.fo/savn/jagnngue/mou-faroe-islands-faroe-version.pdf?t=31565459&s=b1105kSAV0zPDH7ZDGvj_ZlInVQ.
- Hagstova Føroya (2024), “UH01045 Inn- og útflutningur skiftur á vørunummar og land (1988–2024). Hagtalsgrunnur”, https://statbank.hagstova.fo/pxweb/fo/H2/H2_UH_UH01/uh_cn.px/table/tableViewLayout2/.
- Hocking, Brian (1993), *Localizing Foreign Policy: Non-Central Governments and Multilayered Diplomacy*, London: Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-1-349-22963-5>.
- Jákupsstovu, Beinta í og Jens Chr. Svabo Justinussen (2021), ”Grænser for Færøsk Paradiplomati?”, i Jon Rahbek-Clemmensen og Camilla T. N. Sørensen, red., *Sikkerhedspolitik i Arktis og Nordatlanten*, vol. 15, Studier i global politik og sikkerhed, København: Djøf Forlag, pp. 195–218.
- Johannessen, Páll Holm (2025), “Makrelstríðið mikla”, i Regin Winther Poulsen, Jens Chr. Svabo Justinussen, Rógvi Olavson og Heini í Skorini, red., *Heimsins nalvi – Føroyskur uttanríkispolitikkur í fjórðingsöld*, Tórshavn: Fróðskapur, pp. 223–238.

- Kuznetsov, Alexander (2014), *Theory and Practice of Paradiplomacy: Subnational Governments in International Affairs*, London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315817088>.
- Lecours, André (2002), "Paradiplomacy: Reflections on the Foreign Policy and International Relations of Regions", *International Negotiation*, 7: 91-114. [10.1163/157180602401262456](https://doi.org/10.1163/157180602401262456).
- Marggraff, Daniela (2025), "Seychelles and Mauritius as Pioneers: The Case for a Refined Conceptualisation of Small State Foreign Policy", *Strategic Review for Southern Africa = Strategiese Oorsig Vir Suider-Africa*, 47(1): 65-78. <https://doi.org/10.35293/srsa.v47i1.6183>.
- Mouritzen, Hans og Maria Mellander (2016), "Learning to assert themselves: Small states in asymmetrical dyads - two Scandinavian dogs barking at the Russian bear", *Cooperation and Conflict*, 51(4): 447-467. <https://doi.org/10.1177/0010836716652427>.
- NOVANA (2024), "Strandskade", 25. oktober 2024, Aarhus Universitet, <https://novana.au.dk/fugle/fugle-2018-2019/traekfugle/traekfuglearter/strandskade>.
- Pedi, Revecca og Katerina Sarri (2019), "From the 'Small but Smart State' to the 'Small and Entrepreneurial State': Introducing a Framework for Effective Small State Strategies within the EU and Beyond", *Baltic Journal of European Studies*, 9(1): 3-19. <https://doi.org/10.1515/bjes-2019-0001>.
- Poulsen, Regin Winther (2025), "Á gáttini til Arktis: 'Øll vita, at Kina njósnast'", i Regin Winther Poulsen, Jens Chr. Svabo Justinussen, Rógvi Olavson og Heini í Skorini, red., *Heimsins nalvi - Føroyskur uttanríkispolitikkur í fjórðingsöld*, Tórshavn: Fróðskapur, pp. 113-121.
- Prinsen, Gerard (2020), "Small, Subnational Jurisdictions", i Godfrey Baldacchino og Anders Wivel, red., *Handbook on the Politics of Small States*, Edward Elgar Publishing, pp. 362-78.
- Rebhan, Christian (2016), *North Atlantic Euroscepticism: The Rejection of EU Membership in the Faroe Islands and Greenland*, Tórshavn: Fróðskapur - Faroe University Press.
- Rigsombudsmanden på Færøerne (2025), "Orientering nr. 15/2025", 19. august, <https://rigsombudsmanden.fo/rigsombuddet/orientering/orientering-152025/>.
- Rigsombudsmanden på Færøerne (2025), "Orientering nr. 16/2025", 2. september, <https://rigsombudsmanden.fo/rigsombuddet/orientering/orientering-162025/>.
- Royles, Elin (2017), "Sub-state diplomacy: Understanding the international opportunity structures", *Regional and Federal Studies*, 27(4): 393-416. <https://doi.org/10.1080/13597566.2017.1324851>.
- Skorini, Heini í og Heri Joensen (2025), "Hitt blindu seyðafylgið millum Putin og NATO", i Regin Winther Poulsen, Jens Chr. Svabo Justinussen, Rógvi Olavson og Heini í Skorini, red., *Heimsins nalvi - Føroyskur uttanríkispolitikkur í fjórðingsöld*, Tórshavn: Fróðskapur, pp. 123-59.
- Statsministeriet (1948), "LOV nr 137 af 23/03/1948 Lov om Færøernes Hjemmestyre (* 1)", *Retsinformation.dk*, www.retsinformation.dk/eli/lta/1948/137
- UVMR - Uttanríkis- og vinnumálaráðið (2022), "Vinnuferð til Ísrael", 8. mars, www.uvmr.fo/fo/kunning/tidindi/vinnuferd-til-israel.
- UVMR - Uttanríkis- og vinnumálaráðið (2024a), "Kunngerð um avmarkandi tiltøk í sambandi við atgerðir móti Ukraina, sum broytt við kunngerð nr. 37 frá 24. mars 2025", 18. november, www.logir.fo/Kunngerd/108-fra-18-11-2024-um-avmarkandi-tiltok-i-sambandi-vid-atgerdir-moti-Ukraina.
- UVMR - Uttanríkis- og vinnumálaráðið (2024b). "Semja um at styrkja handilsviðurskiftini millum Føroyar og Kina", 3. april, www.uvmr.fo/fo/kunning/tidindi/semja-um-at-styrkja-handilsvidurskiftini-millum-foeroyar-og-kina.
- UVMR - Uttanríkis- og vinnumálaráðið (2025a), "Partalagsfundur millum Føroyar og USA hildin í Washington D.C.", 9. maj, www.uvmr.fo/fo/kunning/tidindi/partalagsfundur-millum-foeroyar-og-usa-hildin-i-washington-dc.
- UVMR - Uttanríkis- og vinnumálaráðið (2025b), "Protokollir um fiskavørur undirritaðar í Beijing", 1. april, www.uvmr.fo/fo/kunning/tidindi/protokollir-um-fiskavoeur-undirritadar-i-beijing.
- UVMR - Uttanríkis- og vinnumálaráðið (2025c), "Sendistovur Føroya", www.uvmr.fo/fo/arbeidsoeki/uttanrikisvidurskifti/sendistovur-foeroya.
- Vinafelagið Føroyar - Ísrael (2025), "Vinafelagið Føroyar - Ísrael: Forsiða", <http://shalom.fo/>.
- Visit Faroe Islands (2025), "The Faroe Islands: Europe's Best Kept Secret", *Visit Faroe Islands*, <https://visitfaroeislands.com/en/closed/about-closed-for-maintenance/the-faroe-islands0>
- West, Hallbera Friða (2020), "Færøsk politik - mellem gamle politiske traditioner og ny forvaltningspraksis", *Økonomi & Politik*, 93(4): 11-23.

Færøerne mellem Rusland og Vesten: En mikronations balancegang mellem økonomiske og sikkerhedspolitiske interesser

Færøernes rolle i verden

Færøernes Ruslandspolitik har siden 2014 tiltrukket sig betydelig opmærksomhed og har til tider afvejet fra både Danmarks og EU's linje. Denne artikel undersøger Færøernes udenrigspolitiske adfærd 2014–2025 med udgangspunkt i allianceteori og særligt begrebet hedging. Dette begreb beskriver strategier og adfærd, hvor stater undgår faste alliancer og i stedet søger fleksible fordele fra flere – og tit også modstridende – parter. Med afsæt i officielle dokumenter og parlamentariske debatter analyseres, hvordan

Færøerne har balanceret mellem Rusland og Vesten. Artiklen viser, at hedging har gjort det muligt for Færøerne at beskytte centrale økonomiske og handelspolitiske interesser, samtidig med at øerne siden 2022 gradvist har fulgt EU's og Vestens linje. De seneste EU-sanktioner mod Rusland i 2025 kan dog markere et vendepunkt, hvor stigende stormagtsrivalisering reducerer det manøvrerum, som hidtil har præget Færøernes udenrigspolitiske positionering.

Fra Krim til Kyiv

Da Færøerne og Rusland underskrev den første bilaterale fiskeriaftale i 1977 midt under Den Kolde Krig, var det startskuddet til årtiers langt samarbejde på det fiskeripolitiske område. Aftalen var en konsekvens af udviklingen af den internationale havret og udvidelsen af de territoriale grænser, samt Færøernes beslutning om ikke at følge Danmark ind i EF i 1973. Fiskeri i internationalt farvand krævede ingen aftaler mellem stater, men med udvidelsen af de territoriale grænser på verdenshavene blev det i højere grad nødvendigt at indgå bilaterale eller multilaterale aftaler med andre lande. Da Færøerne havde overtaget fiskeriområdet og valgte at blive udenfor EU i modsætning til Danmark, der var bundet til Bruxelles' linje, havde Færøerne tilegnet sig et vist udenrigspolitisk manøvrerum på overtagne sagsområder (Olafsson, 2025: 33–40).

Siden 1977 har Færøerne og Rusland årligt indgået fiskeriaftaler, der giver gensidig adgang til hinandens farvande. Siden 2010 er den færøske eksport til Rusland af især laks, sild og makrel også steget støt (Hagstova Føroya, 2025). Rusland er dermed både en fiskeripolitisk partner og et vigtigt marked, selv om EU stadig er Færøernes største marked (Skorini o.a., 2024). Efter Ruslands annektering af Krim i 2014 indførte EU sanktioner mod Rusland, men Færøerne undlod at følge trop. Tværtimod åbnede landsstyret i 2015 en repræsentation i Moskva og søgte en frihandelsaftale med EAEU, om hvilket et "Memorandum of Understanding" blev underskrevet i 2018. Disse udviklinger udløste kritik af Færøerne (Redder, 2018). En del af forklaringen bag

TÓR MARNI WEIHE

Ph.d.-stipendiat,
Fakultetet for historie og
samfundsvidenskab,
Fróðskaparsetur Føroya,
tormw@setur.fo

HEINI Í SKORINI

Ph.d., lektor i international
politik, Fakultetet for historie
og samfundsvidenskab,
Fróðskaparsetur Føroya,
heinis@setur.fo

denne kurs var EU's boykot i 2013, da Færøerne og EU ikke kunne enes om fordelingen af fælles fiskekvoter (European Commission, 2013).

Med Ruslands invasion af Ukraine i 2022 fulgte Færøerne dog EU's sanktionslinje: Sanktioner blev vedtaget (Løgmannsskrivstovan, 2022), invasionen blev fordømt offentligt, økonomisk støtte blev leveret til Ukraine, og eksporten til Rusland halveret, da private lakseopdrættere standsede deres eksport til Rusland (Skorini, 2024). Dog fortsatte Færøerne med fiskeriaftalen med Rusland (Skorini o.a., 2024). I foråret 2025 skærpedes situationen, da EU indførte sanktioner mod to russiske rederier – Murman Seafood og Norebo JSC – anklaget for spionage og hybrid krigsførelse (Council of the European Union, 2024; 2025). Norge fulgte trop, og Rusland truede med gengældelse (Загорье, 2025). Nu står Færøerne overfor spørgsmålet, om de fortsat vil følge EU's linje eller prioritere økonomiske interesser.

Fiskeripolitik handler ikke længere kun om fisk, men også om sikkerhed

Fiskeripolitik handler dermed ikke længere kun om fisk, men også om sikkerhed. Mens rigsmyndighederne i København administrerer udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik, så har Færøerne med indførelsen af Hjemmestyreordningen fra 1948 overtaget sagsområder som fiskeri og handel. Denne ordning skabte en kompetencedeling mellem Færøerne som rigsdeltagende og Danmark som centralmagt, men den bygger også på den logik, at man kan skelne mellem "civile" og "sikkerhedspolitiske" sagsområder. I den nuværende geopolitiske virkelighed – præget af fornyet stormagtsrivalisering i Nordatlanten og Arktis – indeholder flere "civile" sagsområder dog en åbenlys sikkerhedspolitisk dimension (Skorini o.a., 2024).

Denne artikel har derfor til formål at undersøge, hvad der kendetegner Færøernes politik over for Rusland i perioden fra 2014 til 2025.¹ I lyset af den teoretiske litteratur om alliancer i international politik – med særlig vægt på begrebet "hedging" – vil artiklen undersøge, hvilke argumenter, synspunkter og hensyn der ligger til grund for Færøernes førte politik over for Rusland i en periode, hvor fiskeriaftalen har splittet nationen (Skorini, 2024). Den analytiske del består af en tematisk analyse af skriftligt materiale produceret af Færøernes Landsstyre suppleret med en førstebehandling af lovforslaget om at give ministeren for udenrigsanliggender hjemmel til at iværksætte flere sanktioner imod Rusland. Behandlingen fandt sted i det færøske parlament, Lagtinget, den 28. august i 2025. Vi gør opmærksom på, at behandlingen af dette lovforslag ikke var færdigt, før denne artikel blev færdiggjort.

Allianceteori og "hedging"

Hvordan opstår alliancer mellem stater i international politik? Hvordan udvikler de sig og transformeres over tid? Og hvordan går de i opløsning? Teorier om statslige alliancer og hvordan stater navigerer i en anarkisk verden

præget af asymmetriske magtforhold har været et dominerende forskningsfelt i disciplinen international politik (Waltz, 1979; Walt, 1987; Snyder, 1997). Hensigten med disse teorier er at bidrage til at forklare, hvordan suveræne stater navigerer mellem venner og fjender i det internationale system. En præmis i den klassiske, allianceteoretiske litteratur er, at småstaters udgangspunkt er formet af strukturel svaghed på det systemiske niveau, eller sagt på en anden måde, af deres position som den lille part i asymmetriske relationer med større stater i et internationalt hierarki (Handel, 1990; Lake, 2009; Pedersen, 2023: 441). Småstater og mellemstore stater kan naturligvis trække på forskellige instrumenter i forsøget på at realisere deres interesser og værdier, og magt er altid en flydende, relationel og kontekstafhængig størrelse, jf. begreber som “blød magt”, “normativ magt” og “magt i praksis” (se for eksempel Ingebritsen, 2002; Nye, 2004). Selvom allianceteori er udviklet til at analysere suveræne stater, mener vi, at Færøerne – trods landets manglende status som suveræn stat – alligevel kan forstås som en aktør i international politik. Dette argument er baseret på Færøernes udvidede internationale råderum, og derfor kan Færøerne analyseres ved brug af eksisterende teorier.

Indenfor den klassiske, realistiske skole har begreber som “balancering” og “bandwagoning” været helt centrale. Begrebet “balancering” refererer til en strategi, hvor stater eller andre politiske enheder indgår alliancer med andre for at modstå en truende magt og korrigere en ubalance i det internationale system. Et aktuelt eksempel kunne være Sveriges og Finlands opgør med årtiers neutralitet og beslutningen om at blive medlemmer af NATO på grund af Ruslands truende adfærd. Et andet eksempel er oprettelsen af NATO som geopolitisk modvægt til Sovjetunionen, hvor flere småstater har forpligtet sig til NATO-alliancen for kollektivt at balancere Sovjetunionens militære trussel under Den Kolde Krig.

Omvendt indbefatter begrebet “bandwagoning” at alliere sig med en dominerende magt i stedet for at modstå den, og små stater udøver tit “bandwagoning” for at opnå beskyttelse, overlevelse eller økonomiske gevinster (Schweller, 1994; Waltz, 1979: 126). Et klassisk eksempel er Italiens beslutning om at indgå en alliance med Hitlers Tyskland i 1930’erne eller Belarus’ beslutning om at alliere sig med Rusland – især i perioden efter 2014 – for at opnå økonomisk og militær støtte. I praksis kan det dog være svært at sondre mellem, hvornår en stat udøver “balancering” eller “bandwagoning” eller begge dele samtidig. De bagvedliggende motiver kan tit være komplekse og sammensatte og indeholde hensyn, som kan forklares ud fra både “bandwagoning” og “balancering”. Derfor har disse begreber analytiske begrænsninger og må defineres klart for at kunne anvendes i empiriske sammenhænge (Walt, 1987: 147-180).

I et forsøg på at supplere de klassiske begreber har nyere teoretiske retninger introduceret begreber som “shelter theory” (se for eksempel Thorhallsson, 2018) og “hedging” (se for eksempel Tessman, 2012; Lim og Cooper, 2015; Stiles, 2018; Kuik, 2021, 2024), som især kan være anvendelige i forsøget på

at forstå, hvordan småstater navigerer for at forfølge deres egne interesser og værdier. Teorien om "shelter" handler grundlæggende om, hvordan småstater kompenserer for manglende styrke og ressourcer ved at søge tilflugt, ly eller beskyttelse (*shelter*) hos større stater, organisationer og alliancer (Thorhallson og Steinsson, 2018). En vigtig pointe er, at småstater sagtens kan søge ly (*shelter*) helt forskellige steder og indgå alliancer med modstridende parter eller organisationer. En anden vigtig pointe er, at der som regel er en pris at betale, når små aktører søger tilflugt hos større aktører.

 "Hedging" handler om at navigere opportunistisk og fleksibelt ved at trække sikkerhed, økonomiske gevinster eller andre fordele fra forskellige – og endda modstridende – aktører for derved at bevare maksimal autonomi og undlade at forpligte sig til én enkelt blok eller alliance

Et andet og nyere begreb i den teoretiske litteratur om alliancer er "hedging". Begrebet er importeret fra den økonomiske diskurs og handler om risikostyring, og hvordan man begrænser potentielle tab ved at sprede sin risiko. Som teoretisk begreb i International Politik er formålet med "hedging" at sprede risiko ved at samarbejde med flere stormagter samtidig og undgå at binde sig for meget til én blok, magt eller alliance. Kuik definerer "hedging" som "forsikringsøgende adfærd under omstændigheder præget af høj usikkerhed og store risici, hvor en rationel stat undgår at vælge side og forfølger modsattede tiltag over for konkurrerende stormagter for at have en 'fallback'-position" (oversat af forfatterne) (Kuik, 2021: 300). "Hedging" handler med andre ord om at navigere opportunistisk og fleksibelt ved at trække sikkerhed, økonomiske gevinster eller andre fordele fra forskellige – og endda modstridende – aktører for derved at bevare maksimal autonomi og undlade at forpligte sig til én enkelt blok eller alliance. Denne tilgang handler også om at håndtere konkurrerende nationale interesser, for eksempel hvis økonomisk sikkerhed og militær sikkerhed trækker i forskellige retninger (Gonzalez Pujol, 2024). "Hedging"-adfærd kan medføre ambivalente handlinger og signaler, hvor man på den ene side kan sanktionere et land samtidig med, at man fortsætter samarbejde på andre områder. Med Korolevs ord kan "hedging" defineres som "tosporet, proportionalt engagement med forskellige stormagter for at undgå at blive for afhængig af én enkelt magt" (oversat af forfatterne) (Korolev, 2019: 422). Denne strategi indeholder "counteracting policies" og en såkaldt "engage-and-resist strategy", hvor man kan samarbejde inden for visse domæner og modarbejde på samme tid (Korolev, 2019: 422).

Begrebet blev etableret i 1990'erne som en mellemposition mellem "balancing" og "bandwagoning", fordi de klassiske begreber ikke var i stand til at indfange udenrigspolitisk adfærd (Ciorciari og Haacke, 2019) 2019. Begrebet har især været anvendt i analysen af sydøstlige, asiatiske stater og deres "hedging" mellem Kina og USA (Lim og Cooper, 2015; Kuik, 2021, 2024). Denne ad-

færd bliver brugt om ambivalente stater, som udviser blandede signaler og selektivt engagement overfor de store magter, og som kombinerer modstand og samarbejde, fordømmelse og anerkendelse (Kuik, 2021: 301). Et formål med "hedging" er at holde så mange døre åbne som muligt så længe som muligt overfor rivaliserende stormagter. Men det er vigtigt at understrege, at alle stater udøver denne strategi i varierende grad, af varierende grunde og på varierende politikområder. I stedet for at betragte "hedging" som en kalkuleret, bevidst og eksplicit strategi skal man snarere forstå "hedging" som "instinktiv adfærd, der dominerer under omstændigheder, hvor meget står på spil, og som er præget af stor usikkerhed" (oversat af forfatterne) (Kuik, 2021: 302). "Hedging" strategier er med andre ord ofte et udtryk for en form for ad hoc pragmatisme, som kan gøre sig gældende for Færøerne, hvor udenrigs- og sikkerhedspolitikken i høj grad er defineret af Danmark, mens den færøske dagsorden er forankret i hjemtagne områder som handel og fiskeri. I den forstand er Færøernes "hedging" ikke nødvendigvis et udtryk for langsigtet strategisk planlægning, men et handlingsmønster, der vokser frem af økonomiske prioriteringer og den politiske arbejdsdeling i rigsfællesskabet. Samtidig påpeger Korolev, at "mulighedsrummet for "hedging", som mindre stater råder over, indskrænkes, efterhånden som stormagterne begynder at konkurrere mere og forsøger at balancere hinanden" (oversat af forfatterne) (Korolev, 2019: 420). Med andre ord bliver det vanskeligere at føre "hedging"-strategier under stigende stormagtsrivalisering, fordi småstater i højere grad bliver presset til at vælge side og bekende kulør af de større magter.

Færøernes strategi indeholder også elementer af en 'smart state'-strategi. Som Bueger og Wivel (2018) demonstrerer med Seychellerne som eksempel, så kan småstater maksimere indflydelse gennem strategisk specialisering og positionering som nichespillere – i Seychellernes tilfælde inden for maritim sikkerhed og blå økonomi. Færøerne følger et lignende mønster med fokus på fiskeri og havforvaltning, dog inden for rigsfællesskabets ramme snarere end som fuldt suveræn aktør.

I forhold til analytisk klarhed kan begrebet "hedging" kritiseres for at lide under samme uklarhed som flere af de andre førnævnte teoretiske begreber. For hvornår er en udenrigspolitisk handling, udsagn eller beslutning udtryk for "hedging"? Hvordan skal begrebet defineres og operationaliseres, og hvilke kriterier skal være til stede, før vi kan kategorisere udenrigspolitisk adfærd som et udtryk for "hedging"? Korolev (2019) påpeger, at nuværende definitioner sammenblander "balancering", "bandwagoning" og "hedging", hvilket udvider begrebet så meget, at det bliver empirisk umuligt at skelne mellem "hedging" og andre former for alliance-adfærd.

Derfor har vi valgt at anvende et analytisk "hedging"-begreb oprindeligt formuleret af Cheng-Chwee Kuik (2021: 302), hvor vi opstiller tre kriterier for "hedging":

- a) en insisteren på ikke at vælge side for derved ikke at binde sig til rigide alliancer
- b) forsøg på at føre modsatte eller modstridende foranstaltninger for at sprede risiko på tværs af politikområder (sikkerhedsmæssige, politiske eller økonomiske)
- c) forsøg på at kultivere alternativer at falde tilbage på (at holde alle døre åbne)

Med disse kriterier som analytiske redskaber vil vi undersøge, i hvilken grad Færøernes politik over for Rusland i perioden fra 2014-2025 er kendetegnet ved disse tre faktorer.

På trods af ovenstående kritik kan ”hedging” udgøre en værdifuld teoretisk ramme for at forstå Færøernes navigation mellem Rusland og Vesten, fordi Færøerne må balancere forskellige økonomiske og sikkerhedspolitiske interesser i en tid præget af stormagtsrivalisering og geopolitisk usikkerhed i Nordatlanten og Arktis. Men anvendelsen af ”hedging”-begrebet kræver også modifikationer, fordi vi anvender begrebet på en ikke-statslig aktør med begrænset suverænitet inden for rammerne af rigsfællesskabet. Derfor er Færøernes udenrigspolitiske manøvrerum begrænset til sektorspecifik autonomi på overtagne sagsområder (i denne kontekst handel og fiskeri), da udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik er danske sagsområder. Med den nuværende konstitutionelle virkelighed vil Danmark altid udgøre et mellemniveau mellem Færøerne og verden. At anvende ”hedging” som teoretisk redskab i analysen af en ikke-statslig aktør kan samtidig være et originalt bidrag til den eksisterende litteratur om ”hedging” og alliancemæssig adfærd i international politik.

I denne artikel analyserer vi færøsk udenrigspolitik i tiden fra 2014 til 2025. Vi kombinerer en beskrivelse af de vigtigste udenrigspolitiske begivenheder i perioden med en dokumentanalyse af fire udenrigspolitiske redegørelser, samt udvalgte debatter i Lagtinget. I 2008 fik Færøerne for første gang en minister med ansvar for udenrigsanliggender, og siden har Færøernes udenrigspolitik fire gange været til debat i Lagtinget med udgangspunkt i en redegørelse udarbejdet og præsenteret af landsstyret (Uttanríkisráðið, 2010; Løgmannsskrivstovan, 2014; UVMR, 2019; UMMR, 2021). Udover disse redegørelser analyserer vi også en førstebehandling af et nyt lovforslag om udvidede sanktioner mod Rusland og Belarus, som fandt sted den 28. august 2025.

Hvordan en ikke-statslig, men statslignende aktør praktiserer ”hedging”

I følgende analyse vil vi anvende de tre ovenstående komponenter i begrebet ”hedging” for at undersøge, i hvilken grad Færøernes førte politik over for Rusland kan klassificeres som udtryk for ”hedging”.

Insisteren på ikke at vælge side eller binde sig til rigide alliancer

Som nævnt i introduktionen valgte Færøerne ikke at følge EU's linje og iværksætte sanktioner mod Rusland efter annekteringen af Krim i 2014. Denne kurs er præcist indfanget i følgende citat af den daværende færøske lagmand Kaj Leo Holm Johannesen: "Færøerne er ikke en del af EU, og vi bakker ikke op om sanktionerne [mod Rusland]. Vi er nødt til at varetage den færøske eksportindustri's interesser og styrke handelsforbindelserne med Rusland" (oversat af forfatterne) (Mikkelsen, 2014). Færøerne undlod dermed at binde sig til EU's linje, fordi økonomiske interesser vejede tungere, og som nævnt i introduktionen gik Færøerne endda i den modsatte retning med etableringen af et færøsk repræsentationskontor i Moskva og bestræbelser på en frihandelsaftale med Den Eurasiske Økonomiske Union. I forlængelse heraf udtrykte den færøske lagmand i marts 2014 beklagelse over anvendelsen af militær magt og understregede håbet om en diplomatisk løsning: "Det er selvfølgelig altid beklageligt, når militær magt bliver brugt til at opnå politiske mål. Landsstyret håber fortsat, at konflikten mellem Rusland og Ukraine bliver løst diplomatisk..." (oversat af forfatterne) (Johannesen, 2014). Denne tilgang kom også til udtryk i den udenrigspolitiske redegørelse udarbejdet af landsstyret i april samme år. Her blev der lagt vægt på at bevare et godt samarbejde med Rusland med henblik på stabile markedsmuligheder for færøske virksomheder (Løgmannsskrivstovan, 2014). Samtidig fremgår det, at konflikten mellem Rusland og Ukraine efter landsstyrets vurdering måtte løses diplomatisk, hvilket også indebar, at man ikke støttede sanktioner mod Rusland (Mikkelsen, 2014). Handelsinteresser vejer således tungt, og konflikten vurderes ikke at udgøre nogen direkte sikkerhedspolitisk trussel mod Nordatlanten: "Det arktiske område [er] fortsat ikke [...] et sikkerhedspolitisk spændingsområde" (oversat af forfatterne) (Løgmannsskrivstovan, 2014: 6). Denne vurdering muliggør, at økonomiske hensyn prioriteres over sikkerhedspolitiske hensyn.

Det er værd at bemærke, at landsstyret flere gange (2010, 2014 og 2019) fremhæver, at sikkerheds- og forsvarspolitik er danske anliggender, hvilket både begrænser Færøernes egne handlemuligheder og skaber rum for at nedtone ansvaret for de sikkerhedspolitiske konsekvenser af den færøsk førte handels- og fiskeripolitik. Med andre ord kan det være belejligt, at det sikkerhedspolitiske ansvar ligger i København, mens det handels- og fiskeripolitiske ansvar ligger på Færøerne. I forhold til sortlistede russiske skibe i færøsk farvand blev det også påpeget flere gange under førstebehandling af lovforslaget om udvidede sanktioner mod Rusland, at retsvæsenet er dansk sagsområde. Med andre ord fremgik det i august 2025, at færøske politikere insisterede på "ikke at vælge side eller binde sig til rigide alliancer" på trods af ønsket om større ansvar på det sikkerhedspolitiske område. I debatten om udvidede sanktioner mod Rusland i august 2025 ses en særegen dynamik mellem substat og centralmagt, hvor flere færøske politikere påpeger en særlig dansk bevisbyrde, hvis Færøerne fortsat skal følge EU's linje. Som tidligere udenrigsminister og tidligere leder af det konservative folkeparti, Fólkaflokkurin, Jørgen Niclasen udtalte i Lagtinget:

”Hvis der er noget mistænkeligt ved et bestemt skib eller skibe, så har vi på Færøerne et dansk politi, som har pligt til at undersøge det; de har endda det danske militær sejlene rundt omkring os, som kunne hjælpe dem med at undersøge det; vi har en dansk anklagemyndighed, som kan rejse tiltale, og vi har en dansk dømmende magt, som kan fælde dom” (oversat af forfatterne) (Niclasen, 2025)

”paradiplomatisk hedging” beskriver den situation, hvor en ikke-suveræn aktør nærmest fraskriver sig ansvaret for den førte fiskeripolitik og sender ansvaret videre til rigsmyndighederne, som har en bevisbyrde at løfte

Vi bevidner her en anden form for ”hedging”, som den eksisterende litteratur ikke behandler, fordi den eksisterende litteratur behandler suveræne stater med fuldt ansvar for alle politiske sagsområder. Ovenstående citat illustrerer, hvordan en ikke-statslig aktør kan vende sig imod et lovforslag med henvisning til, at moderstaten har ansvaret – ikke kun for udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik, men også for politi, retsvæsen og domstole. Derfor må de danske rigsmyndigheder levere konkrete beviser om sortlistede russiske skibe, hvis Færøerne skal skifte kurs overfor Rusland. Vi kunne måske kalde denne tilgang for ”paradiplomatisk hedging”, hvor en ikke-suveræn aktør legitimerer den førte fiskeripolitik og sender ansvaret videre til rigsmyndighederne, som har en bevisbyrde at løfte.

I samme parlamentariske behandling fremhævede flere politikere fra både regering og opposition, at EU ikke er Færøernes ven, og at Færøernes nationale interesser ikke harmonerer med EU’s eller Danmarks interesser. Debatte i Lagtinget i slutningen af august illustrerede altså med stor tydelighed, at EU-boykotten fra 2013 har sat sine dybe spor i færøsk udenrigspolitisk tænkning. Et eksempel er den socialdemokratiske regeringspolitiker og formand i det udenrigspolitiske udvalg Bjarni Hammer:

”Dette kan få store konsekvenser for vores økonomi, som på forhånd er hårdt presset (...) alle husker makrelkonflikten, da Færøerne blev boykottet af de samme, som nu forsøger at lægge pres på Færøerne (...) med et eneste formål, som var at knuse den færøske økonomi (...) Danmark lod også stå til og nægtede færøske skibe at komme i havn” (oversat af forfatterne) (Hammer, 2025)

Igen ser vi en dyb modstand imod at binde sig til EU’s eller Danmarks linje, som ræsonnerer med ”hedging”-begrebets modvilje imod at vælge side og binde sig til faste alliancer.

Udviklingen efter februar 2022 er kendetegnet ved et brud med den tidligere ruslandspolitik fra 2014 og en tilnærmelse til EU og NATO. Ruslands fuldskala-invasion af Ukraine i 2022 medførte øget folkelig opbakning til NATO blandt færøske vælgere (Skorini, 2024), og som nævnt har Færøerne vedtaget

EU's sanktionspakker. I 2024 vedtog Færøerne for første gang nogensinde en ny, national sikkerhedspolitik, som fastslår, at sikkerhedspolitisk samarbejde skal foregå på et civilt grundlag, men også inden for rammerne af NATO og i tæt samarbejde med vestlige allierede (UVMR, 2024). I forlængelse heraf har Færøerne underskrevet en partnerskabsaftale med USA i 2020 (Government of the Faroe Islands, 2020) og et såkaldt "Memorandum of Understanding" med EU i 2024 (Memorandum of Understanding, 2024). Men fiskeriaftalen med Rusland er samtidig blevet forlænget hvert år fra 2022 til 2025, og færøsk udenrigspolitik kan derfor forstås som et forsøg på at balancere økonomiske interesser i øst med sikkerhedspolitiske og økonomiske interesser forankret i vesten, EU og NATO.

Modsatrettede eller modstridende tiltag

Andre dele af vores datagrundlag peger også i retning af en ambivalens eller konflikt i færøsk udenrigspolitisk tænkning, som har medført modstridende tiltag overfor Rusland. I landsstyrets redegørelse fra 2019 bliver Rusland, Kina og USA omtalt som "vigtige markeder", mens Europa bliver beskrevet som en "allieret": "Som europæisk nation har den færøske kultur og værdier deres oprindelse i den europæiske arv" (UVMR, 2019: 13). Denne holdning blev også formuleret af den færøske minister for udenrigsanliggender, Sirið Stenberg fra selvstændighedspartiet Tjóðveldi, i det færøske parlament i slutningen af august 2025: "Den færøske udenrigspolitik har handlet om (...) at man har en aftale (med Rusland, red.), men man er samstemmig med Europa og vil følge de eksisterende sanktioner" (oversat af forfatterne) (Stenberg, 2025). Denne ambivalente linje – hvor man både vil være en god vestlig allieret og samtidig samarbejde med Rusland – kan tjene som eksempel på modstridende tiltag, hvor man samarbejder og fordømmer på samme tid.

Denne linje er dog blevet sværere at opretholde i takt med, at russiske skibe i højere grad bliver betragtet som en sikkerhedspolitisk trussel. Fiskeriaftalen med Rusland giver 28 russiske skibe licens til at fiske i færøsk farvand, og den færøske lagmand har flere gange udtrykt sin modstand imod, at Rusland har brugt Færøerne som en central for hele sin flåde i Nordatlanten (FM1, 2023). På trods af fiskeriaftalen indførte landsstyret derfor i juli 2022 en begrænsning af russiske fartøjers adgang i de færøske havne, hvor kun skibe direkte tilknyttet fiskeriaftalen havde adgang (UVMR, u.å.). Denne linje er et eksempel på "hedging"-begrebets pointe om modstridende tiltag, hvor man både samarbejder og fordømmer, indgår aftaler og på samme tid indfører nye begrænsninger. Dette relative havneforbud følger heller ikke EU's politik om, at ingen russiske skibe kan anløbe europæiske havne. En dobbelthed der også afspejles i regeringens retorik. Som minister for udenrigsanliggender, Sirið Stenberg, udtalte i Lagtinget i august 2025: "På den ene side har du det erhvervsmæssige hensyn [...] og på den anden side et sikkerhedshensyn for os; og det er ikke altid, at de hensyn harmonerer. [...] Vi følger sanktionerne – på vores måde" (oversat af forfatterne) (Stenberg, 2025). At følge EU's sanktioner "på vores måde" illustrerer Færøernes insisteren på at finde sin egen vej og navigere i henhold til egne interesser.

Forsøg på at kultivere alternativer at falde tilbage på

Et tredje element i ovenstående definition af ”hedging” er forsøget på at sikre sig alternativer at falde tilbage på, når eller hvis en dør lukkes. Dette har været en hovedprioritet for skiftende færøske regeringer, ikke mindst fordi Færøerne er en lille åben økonomi, hvor man eksporterer næsten alle færøsk producerede varer, og importerer næsten alle de varer, man forbruger. På basis af det anvendte materiale synes EU’s boykot fra 2013 at have sat sig dybe spor og styrket Færøernes incitament til at kultivere mangfoldige handelspolitiske relationer. Boykotten lægger sig også i forlængelse af andre historiske oplevelser af den akutte, traumatiske slags, som både industri og politikere er meget bevidste om – for eksempel den store økonomiske krise i 1990’erne, men også da laksesygdommen ILA i perioden 2003-2006 reducerede lakseopdræt til en fjerdedel og trak tæppet væk under opdrætsindustrien (Umhvørvis- og vinnumálaráðið, 2020). Særligt i årene efter 2013 blev det russiske marked aktivt dyrket som noget at falde tilbage på, hvis adgangen til EU-markedet igen skulle forsvinde. I landsstyrets udenrigspolitiske redegørelse fra 2019 erkender man sin favorable position på det russiske marked på grund af konflikten mellem øst og vest, og for at fastholde sin konkurrenceevne er en frihandelsaftale nødvendig, hvis relationerne mellem Rusland og Vesten normaliseres:

”I de senere år har handlen med Rusland for alvor taget fart og er blevet mangedoblet. En af årsagerne til dette er de geopolitiske forhold mellem øst og vest, som Færøerne har ringe indflydelse på. Den russiske besættelse af dele af Ukraine i 2014 øgede i betydelig grad spændingerne mellem Rusland og bl.a. EU og USA. Dog er der stadig meget handel mellem parterne – med undtagelse af fødevarer – og der er også aktivt diplomatisk samarbejde. Hvis forholdene på den globale politiske scene ændrer sig, og Ruslands handelstiltag mod fødevarer fra de fleste vestlige lande bliver ophævet, kan en frihandelsaftale med Færøerne være med til fortsat at sikre konkurrenceevnen på det russiske marked” (oversat af forfatterne) (UVMR, 2019: 11).

Dette citat er et klart udtryk for økonomisk ”hedging”, hvor man søger flere markeder og handelspolitisk diversitet. Som det er formuleret i landsstyrets redegørelse fra 2021: “Som en åben økonomi prioriterer Færøerne økonomisk og handelsmæssigt samarbejde højt. Økonomisk vækst er en forudsætning [...] for samarbejde, der rækker ud over landets grænser” (oversat af forfatterne) (Uttanríkis- og Mentamálaráðið, 2021: 3). Færøerne har i samme periode forsøgt at kultivere sine handelsrelationer med andre ikke-vestlige aktører, herunder Brasilien og Kina (UVMR, 2025a, 2025b). Disse nye initiativer indikerer en bevidst strategi for at minimere risikoen ved at være for ensidigt orienteret mod ét marked eller én blok. Denne tankegang blev præcist formuleret af den færøske regeringspolitiker fra selvstændighedspartiet Tjóðveldi, Annika Olsen, som også sidder i Lagtingets udenrigspolitiske udvalg: ”Færøerne har ikke råd til at spille med musklerne og kappe vigtige, udenrigspolitiske samarbejder uden at have noget at sætte i stedet for” (oversat af forfatterne) (Olsen, 2025). Dette citat illustrerer betydningen af økono-

misk sikkerhed i enhver færøsk udenrigspolitisk strategi, hvor man hele tiden forsøger at have noget falde tilbage på. Og ifølge denne økonomiske logik bliver signalerne til omverdenen sekundære.

Ikke-statslige aktører og allianceteori

Denne analyse af Færøernes udenrigspolitik i perioden fra 2014-2025 viser, at Færøernes politik over for Rusland og omverdenen indeholder klare elementer af en "hedging"-strategi. Alle tre nøglekriterier identificeret i den teoretiske ramme – insisteren på ikke at vælge side, modsatrettede tiltag og kultivering af alternativer at falde tilbage på – er synlige i vores datamateriale. Den færøske tilgang eksemplificerer, hvordan små, ikke-statslige aktører kan navigere i komplekse geopolitiske spændinger, og hvordan de på samme tid forsøger at opretholde både økonomiske interesser og sikkerhedspolitiske alliancer.

Det undersøgte materiale understøtter således de tre analytiske kriterier for "hedging"-adfærd. For det første undgik Færøernes regering at tage parti og opretholdt en neutral position vis-à-vis Rusland, efter at Rusland havde annekteret Krim-halvøen i 2014. Dermed nægtede regeringen i Tórshavn at deltage i EU's sanktioner og undgik de russiske modsanktioner, som blandt andet omfattede europæiske madvarer. Eksporten til Rusland var derfor støt stigende i denne periode og udgjorde på et tidspunkt en tredjedel af Færøernes samlede eksport.

Færøerne har for det andet gennemført modstridende foranstaltninger på tværs af politiske områder ved at opretholde en vestlig sikkerhedsalliance gennem NATO-medlemskab og partnerskaber med USA/EU samtidig med, at Færøerne styrkede sine økonomiske forbindelser med Rusland gennem øget fiskeeksport og forfølgelsen af en frihandelsaftale. Færøerne kursskifte i 2022 illustrerer, at manøvrerummet for "hedging" indskrænkes, når den geopolitiske rivalisering mellem stormagter intensiveres. Færøerne vedtog EU's sanktioner mod Rusland, men også denne nye politik indeholdt ambivalens. Fiskeriaftalen blev opretholdt, men samtidig indførte man begrænsninger af russiske skibe i færøske havne.

For det tredje fungerede det russiske marked som en bevidst reservemulighed eller "fall-back position" i lyset af den traumatiske EU-bojkot i 2013. Perioden 2022-2025 markerer et kritisk vendepunkt, hvor nye EU-sanktioner rettet mod navngivne russiske virksomheder med adgang til færøske farvande har presset "hedging"-strategien til sine grænser. Spørgsmålet i 2025 er nu, om Færøerne har nået en grænse, hvor en udvidelse af sanktionerne mod Rusland kan betyde afslutningen på årtiers fiskeripolitisk samarbejde.

Dette casestudie bidrager til "hedging"-teorien og det bredere studie af international politik ved at demonstrere, hvordan ikke-statslige aktører med begrænset suverænitet kan anvende "hedging"-strategier. Rigsfællesskabets juridiske rammer specificerer, at Færøernes udenrigspolitiske kompetencer er begrænsede til overtagne sagsområder som for eksempel handel og fiskeri,

mens sikkerhedspolitikken forbliver under dansk kontrol. Men lige præcis sådanne begrænsninger er også noget, som Færøerne har udnyttet, f.eks. i diskussionen om de sortlistede russiske skibe. Her har færøske politikere snildt påpeget, at både sikkerhedspolitikken og retspolitikken er Danmarks ansvar, og derfor må danske myndigheder komme med beviser på sabotage, spionage eller andre former for hybrid krigsførelse, hvis Færøerne skal skifte kurs. Den færøske erfaring illustrerer i sidste ende både mulighederne og begrænsningerne ved småstaters og ikke-statslige aktørers ”hedging” i en tid med fornyet stormagtsrivalisering. I 2025 står vi dog midt i en uafsluttet proces og kan derfor ikke drage nogle endelige konklusioner om, hvorvidt Færøerne har nået en grænse for sit årelange samarbejde med Rusland, hvorfor det også er relevant fortsat at følge denne case.

Note

- 1 Dele af denne analyse bliver også præsenteret i artiklen “Balancing Alliance Commitments and Economic Dependence: Faroese-Russian Relations in an Era of Great Power Rivalry” publiceret i *Arctic Yearbook* på engelsk (december 2025) af samme forfattere.

Referencer

- Bueger, C. og Wivel, A. (2018), “How do small island states maximize influence? Creole diplomacy and the smart state foreign policy of the Seychelles”, *Journal of the Indian Ocean Region*, 14(2): 170–88. doi: 10.1080/19480881.2018.1471122.
- Ciorciari, J.D. og Haacke, J. (2019), “Hedging in international relations: an introduction”, *International Relations of the Asia-Pacific*, 19(3): 367–74. <https://doi.org/10.1093/irap/lcz017>.
- Council of the European Union (2024), “Council Regulation (EU) 2024/2642 of 8 October 2024 concerning restrictive measures in view of Russia’s destabilizing activities”, EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/2642/oj/eng>.
- Council of the European Union (2025), “Council Implementing Regulation (EU) 2025/965 of 20 May 2025 implementing Regulation (EU) 2024/2642 concerning restrictive measures in view of Russia’s destabilizing activities”, EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32025R0965&qid=1747809599713>.
- European Commission (2013), “Commission adopts trade measures against Faroe Islands to protect the Atlantic-Scandian herring stock”, European Commission. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_13_785.
- Gonzalez Pujol, I. (2024), “Theorising the Hedging Strategy: National Interests, Objectives, and Mixed Foreign Policy Instruments”, *All Azimuth: A Journal of Foreign Policy and Peace*, 13(2): 193–214. <https://doi.org/10.20991/allazimuth.1480020>.
- Hagstova Føroya (2025), *Útflutningur av vørum*, <https://hagstova.fo/fo/buskapur/uttanlandshandil-vid-vorum/utflutningur-av-vorum>.
- Hammer, B. (2025), “Røða.” 1. viðgerð LM-001/2025 Úppskot til løgtingslóg um broyting í løgtingslóg um avmarkandi tiltøk í sambandi við atgerðir móti Ukraina (Víðkaðar heimildir at seta onnur avmarkandi tiltøk í verk í sambandi við hybridhóttanir o.a.). www.logting.fo/mal/mal/?id=11218.
- Handel, M.I. (1990), *Weak States in the International System*, London: Frank Cass & Co.
- Ingebritsen, C. (2002), “Norm Entrepreneurs: Scandinavia’s Role in World Politics”, *Cooperation and Conflict*, 37(1): 11–23. <https://doi.org/10.1177/001083670203701689>.
- Korolev, A. (2019), “Shrinking room for hedging: system-unit dynamics and behavior of smaller powers”, *International Relations of the Asia-Pacific*, 19(3): 419–52. <https://doi.org/10.1093/irap/lcz011>.
- Kuik, C.-C. (2021), “Getting hedging right: a small-state perspective”, *China International Strategy Review*, 3(2): 300–15. <https://doi.org/10.1007/s42533-021-00089-5>.
- Kuik, C.-C. (2024), “Explaining Hedging: The Case of Malaysian Equidistance”, *Contemporary Southeast Asia*, 46(1): 43–76.
- Lake, D.A. (2009), *Hierarchy in International Relations*, Columbia University Press.

- Lim, D.J. og Cooper, Z. (2015), "Reassessing Hedging: The Logic of Alignment in East Asia," *Security Studies*, 24(4): 696–727. <https://doi.org/10.1080/09636412.2015.1103130>.
- Løgmansskrivstovan (2014), "Uttanríkispolitiskfrágreiðing: Týðningarmestu málini," Løgmansskrivstovan. <https://lms.cdn.fo/media/6304/uttanrikispolitisk-fragreiðing.pdf?s=AhhzADNB01jwjGahcNXg9eRLM10>.
- "Memorandum of Understanding between the Eurasian Economic Commission and the Government of the Faroe Islands" (2018), https://docs.eaeunion.org/upload/iblock/24d/mgoqzjucy8947z8bpyahox32fjmji-h4y/ms_06092018_doc.pdf.
- Mikkelsen, L. (2014), *Samráðingarnar við Russland neyðugar, Kringvarp Føroya*. <https://kvf.fo/netvarp/uv/2014/09/06/samringarnar-vi-russland-eru-neyugar>.
- Niclasen, J. (2025), "Røða." 1. viðgerð LM-001/2025 Uppskot til løgtingslóg um broyting í løgtingslóg um avmarkandi tiltøk í sambandi við atgerðir móti Ukraina (Viðkaðar heimildir at seta onnur avmarkandi tiltøk í verk í sambandi við hybridhóttanir o.a.). <https://www.logting.fo/mal/mal/?id=11218>.
- Nye, J.S. (2004), *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, New York: PublicAffairs.
- Olafsson, Á. (2025), "Fiskimark og landgrunskrøv: Úr Akrabergi og tvørtur um ta bretsku kravlinjuna" i R. Winter Poulsen o.a., red. *Heimsins nalvi: Føroyskur uttanríkispolitikkur í fjóðringsöld*. Tórshavn: Fróðskapur.
- Olsen, A. (2025), "Røða." 1. viðgerð LM-001/2025 Uppskot til løgtingslóg um broyting í løgtingslóg um avmarkandi tiltøk í sambandi við atgerðir móti Ukraina (Viðkaðar heimildir at seta onnur avmarkandi tiltøk í verk í sambandi við hybridhóttanir o.a.). www.logting.fo/mal/mal/?id=11218.
- Pedersen, R. (2023), "Small states shelter diplomacy: Balancing costs of entrapment and abandonment in the alliance dilemma," *Cooperation and Conflict*, 58(4): 441–59. <https://doi.org/10.1177/00108367231164497>.
- Redder, H. (2018), *Mens Danmark er i ophedet konflikt med Putin, går Færøerne den modsatte vej*. <https://nyheder.tv2.dk/politik/2018-06-04-mens-danmark-er-i-ophedet-konflikt-med-putin-gaar-faeroerne-den-modsatte-vej>.
- Schweller, R.L. (1994), "Bandwagoning for Profit: Bringing the Revisionist State Back In," *International Security*, 19(1): 72–107. <https://doi.org/10.2307/2539149>.
- Skorini, H. í o.a. (2024), "From Crimea to Kyiv: Mapping Faroese-Russian Relations." Department of History and Social Sciences, University of the Faroe Islands. <https://gransking.cdn.fo/savn/dox15agb/policy-brief-faroe-islands-and-russia.pdf?s=Ezjcx5qB6dG3w0GdiYAN-5j2zU>.
- Skorini, H. í (2024), "Mapping Public Opinion in the Faroe Islands on Security and Foreign Affairs," Department of History and Social Sciences, University of the Faroe Islands. <https://setur.cdn.fo/savn/h3ed21pv/kas-final-report-2024.pdf?s=Wi3jimvt27rB134zakkbTMtkIxs>
- Snyder, G.H. (1997), *Alliance politics*, Cornell University Press.
- Stiles, K.W. (2018), *Trust and Hedging in International Relations*, Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Tessman, B.F. (2012), "System Structure and State Strategy: Adding Hedging to the Menu," *Security Studies*, 21(2): 192–231. <https://doi.org/10.1080/09636412.2012.679203>.
- Thorhallsson, B. (2018), "A small state in world politics: Iceland's search for shelter," *Veftímaritið Stjórnmal og stjórnsýsla*, 14(1): 61–82. <https://doi.org/10.13177/ir-pa.a.2018.14.1.3>.
- Thorhallsson, B. og Steinsson, S. (2018), "A theory of shelter," i *Small States and Shelter Theory - Iceland's External Affairs*, Routledge.
- UMMR – Uttanríkis- og mentamálaráðið (2021), "Frágreiðing um úrvald uttanríkismál." <https://www.logting.fo/documents/47615>.
- Umhvørvis- og vinnumálaráðið (2020), "Frágreiðing til Løgtingið um alivinnuna." www.logting.fo/documents/46011.
- UVMR – Uttanríkis- og vinnumálaráðið (2019), "Uttanríkispolitisk frágreiðing." <https://landsstyri.cdn.fo/savn/12377/f-8-18-fragreiðing.pdf?s=hE96Ift-no99AZb6Rsture1m6H4w>.
- Uttanríkisráðið (2010), "Frágreiðing um uttanríkispolitik Føroya – Altjóða raðfestingar Føroya." <https://landsstyri.cdn.fo/savn/10387/fragreiðing-um-uttanrikispolitikk-altjoda-raðfestingar-føroya-2010.pdf?s=Lrnr-nIQHpWQ9OJl1LHxC1xyMRA>.
- UVMR – Uttanríkis- og vinnumálaráðið (ingen dato), "Avmarkandi tiltøk og havnastongsul fyri skip, sum sigla undir russiskum flaggi" <https://www.uvmr.fo/fo/arbeidsoeki/uttanrikisvidurskifti/kunngerd-um-avmarkandi-tiltoek-i-sambandi-vid-atgerdir-moti-ukraina/avmarkandi-tiltoek-og-havnastongsul-fyri-skip-sum-sigla-undir-russiskum-flaggi>.
- Walt, S.M. (1987), *The origins of alliance*, Cornell University Press.
- Waltz, K.N. (1979), *Theory of International Politics*, Addison-Wesley Publishing.
- Загорье, Д. (2025), *Россия предъявляет рыбный ультиматум Норвегии*, *The Barents Observer*. <https://ru.thebarentsobserver.com/rossia-predavlaet-rybnyj-ultimatum-norvegii/435734>.

Udenrigspolitik uden rige - navigation for en nation i oprørte verdenshave

Færøernes rolle i verden

"Navigare necesse est, vivere non necesse". Det er nødvendigt at sejle, ikke at overleve. For Færøerne kan det gamle motto og det romerske ordsprog omskrives til: Det er nødvendigt at sejle – for at overleve. Eller: Det er nødvendigt at kunne navigere i eget hav og på verdenshavene. Som mennesker. Som folk. Som nation. Det har været den konkrete nødvendig-

hed i hverdagen for fordums generationer i Færøerne. Det har været den afgørende forudsætning for Færøernes udvikling som moderne nation i verden. Det har været grundlaget for og senere en bevidst strategi i Færøernes udenrigspolitiske og sikkerhedspolitiske udvikling.

At lege folk i eget hus (og hav)

Færøerne har traditionelt ignoreret de enhedsstatslige grænser og forsøgt at sejle og navigere på egen hånd med udgangspunkt i havets, fiskens og de maritime ressourcers udenrigspolitik. Og set sig selv som en stor aktør og et midtpunkt i Nordatlanten og Arktis. Ikke som en perifer brik i et dansk enhedsrige.

Strategien er egentlig enkel: "Just do it". I praksis er det en egen udenrigspolitik uden rige – baseret på fisk, handel og havets ressourcer. Dette har været grundlaget for den enorme økonomiske, samfundsmæssige og politiske udvikling i Færøerne de sidste 50 år.

På selvstændighedsfløjen har vi kaldt strategien: "At lege folk i eget hus". Hvis vore samarbejdspartnere accepterer os som direkte partnere, og hvis Danmark (om end modstræbende) accepterer det, så har vi flyttet os det skridt fremad med henblik på at navigere politisk i internationalt farvand.

Nu ser de fleste det som en selvfølge. Alle partier kræver nu, at Færøerne skal kunne agere selvstændigt og i eget navn i udenrigspolitik, sikkerhedspolitik og med eget medlemskab i internationale organisationer og aftaler. Som den seneste tvistløsning og afgørelse fra september 2025 om færøsk medlemskab af World Trade Organisation viser.

Sikkerhedspolitikens genkomst

Siden Ruslands invasion i Ukraine i 2022 har forsvars- og sikkerhedspolitikken igen domineret situationen og samarbejdet i Nordatlanten og Arktis. Færøerne er, som under den kolde krig, et afgørende strategisk midtpunkt for alle potentielle konflikter mellem øst og vest. Sikkerhedspolitik i bred for-

HØGNI HOYDAL

Medlem af Lagtinget,
forhenværende
landsstyremand for
udenrigs- og
handelsanliggender, Tjóðveldi,
hognih@logting.fo

stand – fra hybride trusler, kritisk infrastruktur, overvågning, handelssanktioner, skibstrafik, fiskeri- og erhvervsaktiviteter med videre – kan som en dyne lægges over alle politikområder, og dermed kan vi hurtigt miste politisk selvbestemmelse i hjemmestyrrets gummistrukturer. Det scenario har vi været fuldt ud bevidst om.

Derfor har vi igen handlet som folk i eget hus og hav. Et forslag til en sammenhængende færøsk sikkerhedspolitik blev enstemmigt vedtaget i Lagtinget i 2024. Her slås det fast, at Færøerne aldrig igen skal være tilskuere til og skakbrik i de sikkerhedspolitiske spil, som Danmark via NATO og andre beslutningsfora udfører. Færøerne skal være en selvstændig og ansvarlig aktør i alle sikkerhedspolitiske beslutninger og samarbejde direkte med NATO, specielt med de nordiske lande og Storbritannien, USA og Canada om alle forsvars- og sikkerhedsspørgsmål i Nordatlanten og Arktis. Vi skal deltage med vores egne civile myndigheder i alle sikkerhedstiltag, betale vores del og sidde med ved bordet i alle de vigtigste politiske fora. Hidtil har Danmark og andre lande delvis accepteret Færøernes rolle.

Værdigrundlaget og visionen bygger på det, vi har valgt at kalde *demokratisk bæredygtighed*, som også afspejles i devisen: ”Intet om os, uden om os”. Grundlaget er: Det er selvfølgelig de folk, som bor og lever i Nordatlanten og Arktis, som skal træffe beslutningerne demokratisk og tage eget ansvar for udviklingen og samarbejdet i verden.

➤➤ **Den færøske sikkerhedspolitik er først og fremmest baseret på den antagelse, at fred, sameksistens, bæredygtighed forvaltning af ressourcer, miljø og klimabeskyttelse og reel sikkerhed ikke sikres med militær oprustning, men gennem opretholdelse og styrkelse af folkeretten og internationalt aftale- og regelbaseret samarbejde**

I 2024 har Lagtinget ligeledes enstemmigt vedtaget en færøsk arktisk politik, der bygger på de samme mål og principper. Den er inkorporeret i formandskabsprogrammet for Arktisk Råd, som Grønland, Færøerne og Danmark overtog i maj 2025, med Grønland som ”chair” og Færøerne som ”vice-chair”. Færøerne har særligt ansvar for havet i formandsskabsprogrammet.

Set fra midten af Nordatlanten og Arktis

Fortsættelsen af den færøske udenrigs- og sikkerhedspolitik udspiller sig nu i et nyt historisk knudepunkt. Vi står i en verden præget af dels *disruption* af rettigheder og fælles referencerammer i de enkelte lande, hvilket leder til ekstrem polarisering, vold, krigsretorik og had. Og dels *eruption*, hvor utallige latente og undertrykte konflikter i verden går i udbrud, krig og destruktion. Og sideløbende hermed af *erosion*, hvor hele det folkeretlige system og det

aftalebaserede, internationale regelsæt, opbygget siden FN's stiftelse, konstant er ved at smuldre.

Som storhavs nation i Nordatlanten, Arktis og verden har Færøerne – på trods af de formelle forhindringer – deltaget aktivt i opbyggelsen og opretholdelsen af bilaterale og multilaterale aftaler og internationale organisationer. Det har været grundlaget for lavspænding, samarbejde og fredelig konfliktløsning i hele regionen med deltagelse af alle nationer i Arktis og Nordatlanten – også under den kolde krig. For bare at nævne nogle organisationer: NEAFC, NASCO, NAMMCO, NAFO, ICES, IMO, Arktisk Råd, Barentsrådet, Vest-nordisk Råd og Nordisk Råd. Og der er indgået bindende aftaler om reguleret fiskeri og rapportering, fælles forskningsaftaler, kontrol, miljøregler, Search and Rescue med mere.

Med Ruslands angreb på Ukraine er dette internationalt regelbaserede samarbejde under pres. Færøerne har konsekvent fordømt krigsangrebet og indført egne sanktioner mod Rusland, som proportionalt er mindst lige så stærke som EU's og Norges. Herudover støtter Færøerne Ukraine økonomisk og modtager et relativt stort antal ukrainske flygtninge.

Dog har Færøerne ikke opsagt den 50 år gamle rammeaftale om bilateralt fiskeri, rapportering og kontrol, hvor man udveksler kvoter årligt, men har reduceret dens omfang betydeligt og indført havneforbud for 70-80 pct. af den russiske fiskerflåde i Nordatlanten og totalt forbud for andre russiske skibe. Det har skabt store interne uenigheder i Færøerne og blandt de politiske partier. En af årsagerne har været de store økonomiske konsekvenser for specielt dele af fiskerflåden og fiskeindustrien i visse byer og bygder. På den anden side har specielt den danske og færøske presse, danske politikere, de færøske medlemmer af det danske folketing og fremtrædende politikere i Færøerne krævet et fuldt stop for fiskeriaftalen og kvoteudvekslingen.

Det er dog lykkedes siden 2022 at opnå en konsensus i Lagtinget om den politiske linje – og dermed en sammenhængende og konsistent udenrigspolitik. Den bygger på grundige analyser af, hvordan vi skal navigere demokratisk i de oprørte verdenshave og de globale *disruptioner*, *eruptioner* og *erosioner*.

Målsætningen er: Vi bør – uden at foregive ”business as usual” – gøre alt for at opretholde det internationale og regelbaserede samarbejde i Nordatlanten og Arktis, som er bygget op gennem generationer, og som har sikret fredelig sameksistens. Både i de internationale organisationer og i konglomeratet af bilaterale og multilaterale aftaler i regionen. Herunder med Rusland, så længe de holder aftalerne og reglerne i denne del af verden. Vi skal aktivt kæmpe imod erosionen af internationalt, regelbaseret samarbejde. Og gå imod at flytte krigens grusomme slagmarker og krigsretorikken til andre regioner i verden. Ellers har disruptionens og eruptionens dagsorden sejret til overmål.

At navigere med demokrati og folkeret som kompas

Hvilke er så udsigterne for færøsk udenrigs- og sikkerhedspolitik og for vores visioner for Nordatlanten, Arktis og verden her ultimo 2025?

På trods af formulerede intentioner om det modsatte, ser vi en konstant konfliktoptrapning, krigsretorik, vilde investeringer i krigsmateriel – og endda nordiske lande, som vil trække sig ud af internationale konventioner.

» Vi er os pinligt bevidste om, at når sikkerheds- og forsvarspolitik træder ind som den afgørende præmis, så ryger demokratiet, den kritiske sans og visionerne oftest ud

Selv om vi i Færøerne har vundet et nyt politisk spillerum i det nuværende historiske knudepunkt og en vis plads i de udenrigspolitiske og sikkerhedspolitiske beslutningsfora i Nordatlanten og Arktis, så er vi os pinligt bevidste om: Når sikkerheds- og forsvarspolitik træder ind som den afgørende præmis, så ryger demokratiet, den kritiske sans og visionerne oftest ud.

Mobiliseringen af de gamle imperiers magtstrukturer sammen med erosionen af folkeretten og det FN-forankrede internationale rettighedsgrundlag skaber ikke det bedste udgangspunkt for anerkendelsen af nye aktører og småstater på verdensscenen. Som vi har set med Trumps udmeldinger om at overtage Grønland, er der to modsatrettede politiske strømninger, der tegner sig: På den ene side understreges det grønlandske folks selvbestemmelsesret. På den anden side styrker Danmark med EU's opbakning den danske enhedsstats "territoriale integritet". EU har ingen interesse i at støtte selvstændighedsdagsordener, som ses som disruption af Europas sammenhængskraft og styrke.

I dette spændingsfelt bliver Færøernes (og Grønlands) mulighed for at navigere som selvstændig aktør i udenrigs- og sikkerhedspolitik i høj grad betinget af, at Danmark accepterer at tænke ud over den gamle enhedsstats trange struktur. At anerkende selvbestemmelsesretten og folkeretten for Færøerne (og Grønland), som Danmark alle andre steder i verden vedkender sig.

Hvis vi ser på det fra et globalt perspektiv og gennem de værdier, som specielt de nordiske lande plejer at fremhæve som afgørende: demokrati, lighed, rettigheder, folkeret og internationalt forpligtende samarbejde, så giver det jo al sammen mening. Spørgsmålet burde være: Hvorfor skal det færøske (og det grønlandske folk) *ikke* være selvstændige demokratiske aktører i Arktis, Nordatlanten og verden? Ville det ikke styrke ansvaret, samarbejdet, værdierne og den udvikling, som vi ønsker i regionen og i verden?

Færøerne nu og i fremtiden:

Færøernes fremtid sikres i et moderniseret rigsfællesskab

Færøernes rolle i verden

Vi står på tærsklen til noget nyt. Forholdet mellem Danmark og Færøerne trænger til at blive løftet op på et niveau, hvor rammerne afspejler tidsånden og realiteterne i samarbejdet mellem Færøerne og Dan-

mark, og forholdet til andre nationer. Sambandsflokkurin har altid tilpasset sig nutiden og den virkelighed, vi lever i. Rigsfællesskabet skal moderniseres, hvis det skal overleve.

Færøerne befinder sig i en brydningstid. Verdensordenen er i opbrud, teknologiske fremskridt, klimaforandringer og nye sikkerhedspolitiske realiteter i Nordatlanten præger øernes muligheder og udfordringer. Samtidig står vi midt i en national samtale om, hvordan rigsfællesskabet kan og bør udvikle sig i de kommende årtier.

Sambandsflokkurin er ikke i tvivl. Rigsfællesskabet skal bevares og udvikles, og med konstruktiv politik vil partiet sikre en løsning, som både er aktuel og langtidsholdbar.

Vi ønsker hverken at bevare status quo af ren konservatisme eller at dyrke selvstændighed som et mål i sig selv. Vores mål er derimod at skabe et rigsfællesskab, der er dynamisk, forpligtende og bæredygtigt, og som er til gavn for Færøerne og Danmark.

Efter rigsmødet mellem regeringstoppen i Grønland, Færøerne og Danmark, som blev holdt i Tórshavn 17. juni 2025, sagde lagmand Aksel V. Johannesen, at Færøerne skal være en selvstændig nation i samarbejde med Danmark, og at det kan komme på tale med en folkeafstemning for at komme ud af grundloven, hvis det skulle være nødvendigt (Dagur og Vika, 2025).

Fem ud af seks partier i det færøske Lagting står bag lagmandens ønsker om gå så langt som at trække Færøerne ud af grundloven (Klubb 33, 2025).

Sambandsflokkurin vil strække sig langt, men grænsen går ved at trække Færøerne ud af grundloven. Vores opfattelse er, at lagmanden argumenterer for at løsrive sig fra Danmark.

Det kan Sambandsflokkurin aldrig acceptere, og derfor trak Sambandsflokkurin sig fra forhandlingerne med de andre færøske partier inden rigsmødet i Tórshavn i år.

ANNA FALKENBERG

Medlem af Folketinget,
Sambandspartiet,
anna.falkenberg@ft.dk

BÁRÐUR Á STEIG NIELSEN

Medlem af Lagtinget og
tidligere lagmand på Færøerne,
Sambandspartiet,
bardurn@logting.fo

Forholdet mellem Færøerne og Danmark er kommet til et punkt, hvor hjemmestyreløven fra 1948 trænger til et eftersyn. Især når det gælder Færøernes beføjelser på udenrigsområdet

Sambandsflokkurin anerkender behovet for forandringer. Forholdet mellem Færøerne og Danmark er kommet til et punkt, hvor hjemmestyreløven fra 1948 trænger til et eftersyn. Især når det gælder Færøernes beføjelser på udenrigsområdet.

Fuldmagtsordningen, eller som den også bliver kaldt, den udenrigspolitiske fuldmagtslov, trådte i kraft 29. juli i 2005. Loven sikrer, at landsstyret på vegne af riget kan forhandle og indgå folkeretlige aftaler med fremmede stater og mellemfolkelige organisationer. Aftalerne, som der forhandles om, skal ligge indenfor sagsområder, som er overtaget af de færøske myndigheder. Loven giver desuden mulighed for, at Færøerne kan søge medlemskab af internationale organisationer (Fuldmagtsloven, 2005).

Samtidig med at fuldmagtsloven blev indført, indgik den danske og færøske regering en aftale om overtagelsesloven som er et supplement til hjemmestyreløven.

Overtagelsesloven udvider muligheden yderligere for Færøerne at overtage sagsområder. De seneste 20 år har tempoet med overtagelser af sagsområder været højt og til gavn for det færøske samfund. Der er ikke mange sagsområder tilbage at overtage. Stort set er det dele af retsplejen, dele af udlændingeområdet, retssystemet og politiet, der er tilbage – udover de områder, som hjemmestyreløven ikke tillader, at Færøerne overtager (Statsministeriet, uden år, b).

En af de helt store udfordringer imellem Danmark og Færøerne er på det udenrigspolitiske område. Sambandsflokkurin har i mange år påpeget, at fuldmagtsloven begrænser Færøernes råderum og derfor burde blive afskaffet.

Heldigvis viser det sig, at Færøerne kan blive medlem i Verdenshandelsorganisationen WTO i eget navn, og dermed er et sådant medlemskab i foreneligt med Færøernes forfatningsmæssige status. Det er konklusionen hos § 6-nævnet (Statsministeriet, uden år, a og c).

Årsagen til, at paragraf 6-nævnet blev nedsat var, at der i et årti har været uenighed om, hvorvidt Færøerne kan blive medlem i eget navn af WTO. Den danske regering har ment, at et medlemskab i eget navn ikke er foreneligt med Færøernes forfatningsmæssige status. Det færøske landsstyre har haft den modsatte holdning.

Derfor blev den danske regering og det færøske landsstyre på rigsmødet i 2024 enige om at aktivere paragraf 6-nævnet i hjemmestyreløven for at afgøre,

om Færøerne i eget navn kan blive medlem af verdenshandelsorganisationen, WTO. Det er første gang, at nævnet er taget i brug (Lagmandskontoret, 2024).

Nyt Samband – en ny vision

Sambandsflokkurin har som det eneste parti på Færøerne en klar plan for, hvordan forholdet mellem Færøerne og Danmark kan moderniseres. I et politisk udspil fra 2024, som har fået titlen ”Nýtt Samband” beskriver vi, hvordan rammerne skal være:

Færøerne skal være et selvstyrende land i riget, og følgende anliggender bør fortsat være fælles anliggender:

- Grundlov
- Valuta
- Kongehus
- Retssystem
- Politi, anklagemyndighed og kriminalforsorg
- Udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik (delvist)

Dertil bør der laves en ny selvstyrelov som erstatning for hjemmestyreløven, samt at den udenrigspolitiske fuldmagtslov skal træde ud af kraft. Selvstyreloven skal bekræfte, at hvis færingerne ønsker at løsrive sig fra fællesskabet, så er det færingerne selv, der skal bestemme det (Sambandsflokkurin, 2024).

 Vi lægger op til, at Færøernes Lagting skal have fuld bestemmelsesret i forsvarspolitiske, og udenrigspolitiske spørgsmål, der gennemføres på eller har direkte indflydelse på Færøerne

Udenrigspolitikken skal hvile på to søjler. Den ene søjle er den del, hvor der er sager, der har direkte indflydelse på færøske forhold. Den anden søjle er en fælles udenrigspolitik for hele riget.

Med disse ændringer udvides Færøernes råderum, og udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitikken lægges i faste rammer, til gavn for alle i rigsfællesskabet.

Når man taler om Færøernes fremtid, kan man forestille sig flere udviklingsbaner:

1. *Status quo*. Rigsfællesskabet fortsætter uden en samlet strategi. Risikoen er politisk stagnation og frustration.
2. *Selvstændighed*. Færøerne træder helt ud. Det vil kræve massiv omstilling økonomisk, juridisk og sikkerhedspolitisk. Erfaringer viser, at det ikke er

let at opnå selvstændighed, og det har Færøerne prøvet før, og det mislykkedes (Larsen og Jacobsen, 2025: 30).

3. *Ny Samband*. Rigsfællesskabet moderniseres gennem fleksibilitet, respekt og partnerskab. Vi ser dette som den mest realistiske og fremtidssikre vej.

Fremtiden er sammen med Danmark

Færøerne står foran vigtige valg. Vi lever i en tid, hvor identitet, sikkerhed, klima og globalisering er tæt forbundne. I denne situation har rigsfællesskabet en særlig relevans – ikke som en nostalgisk rest, men som en ramme, vi aktivt kan forme.

Den sikkerhedspolitiske situation er ændret dramatisk. Rivalisering i Arktis og stormagternes voksende interesse i Nordatlanten har gjort regionen til et strategisk centrum, og betydningen vil ikke blive mindre i fremtiden, hvor vi vil se øget militarisering (Kristensen og Mortensgaard, 2023: 30).

Vores strategiske position i Nordatlanten er ikke til salg for højstbydende. Vi er en fast bestanddel af den vestlige verden og NATO.

Sambandspartiet mener, at Færøerne bør tage større ansvar i dette samarbejde. Vi vil, at færøske myndigheder bliver tættere involveret i beslutninger om overvågning, beredskab og forsvar – både af hensyn til demokratisk legitimitet og til befolkningens tryghed.

Her adskiller Sambandspartiets vision sig fra en rent nationalistisk dagsorden: Vi ønsker ikke isolation, men forankring i Norden, Europa og verden.

Sambandspartiet ønsker ikke at bevare fortiden, men at skabe fremtiden. *Nýtt Samband* er vores bud på, hvordan dette kan ske. Det handler om et rigsfællesskab, som er åbent for forandring, men er fast forankret i fællesskab, respekt og gensidigt ansvar.

Vi tror på, at dette er den bedste vej – både for Færøerne og Danmark.

Referencer

Frihedsbrevet (2025), "Klub 33", https://frihedsbrevet.fo/podcasts/klubb-33/ Kristensen, Kristian S. og Lin A. Mortensgaard (2023), <i>Den udenrigs- og sikkerhedspolitiske udvikling i Arktis og Nordatlanten mellem konflikt og samarbejde frem mod 2035</i>, København: Djøf Forlag Kringvarp Føroya (2025), "Dagur og Vika", Dagur og vika Kringvarp Føroya Lagmandskonferet (2024), www.lms.fo/fo/kunning/tidindi/wto-limaskapur-skal-roynast-i-serligum-gerdar-raetti-millum-foeroyar-og-danmark	Sambandsflokkurin (2024), www.samband.fo/Default.aspx?ID=17982 Statsministeriet (uden år, a), Lov om Færøernes landsstyes indgåelse af folkeretlige aftaler, 2005, [LBK nr. 579], København. Statsministeriet (uden år, b), https://stm.dk/statsministeriet/rigsfaellesskabet/faeroeerne/ Statsministeriet (uden år, c), https://stm.dk/presse/pressemessages/2025/afgoerelse-fra-6-naevn-anviser-vej-til-faeroesk-medlemskab-af-wto/

Fordelingspolitiske dilemmaer samt institutionelle mangler i færøsk udenrigspolitik

Færøernes rolle i verden

En typisk antagelse om udenrigspolitik er, at politiske aktører overlader den til regeringen grundet manglende interesse blandt vælgerne. Det kan dog variere og afhænge af typen af udenrigspolitik. For Færøernes vedkommende udgør fiskeri- og handelspolitik en betydelig del af udenrigspolitikken, og disse politiske områder har stor intern bevågenhed. Udover eksterne hensyn til forskellige alliancepartnere og substansielle begrænsninger er det derfor også relevant at overveje betydningen af interne

forhold og interessekonflikter. Højest aktuelt har en fiskeriaftale med Rusland stor bevågenhed. Artiklen konstaterer eksterne såvel som interne dilemmaer grundet i henholdsvis problemer med vestlige alliancepartnere i fiskeri- og handelspolitik, men også stærke industrielle aktører og splittede vælgere knyttet til fiskeriaftalen med Rusland. Herudover påpeger artiklen, at institutionelle mangler har betydning for den begrænsede politiske evne til at afveje forskellige hensyn, når udenrigspolitik defineres og føres.

Eksterne og interne dilemmaer

Politiske aktører overlader typisk udenrigspolitik til regeringen grundet manglende interesse blandt vælgerne, og derfor tildeler parlamenter regeringer et større handlingsrum på det udenrigspolitiske område sammenlignet med andre politikområder. Det kan dog variere alt efter type af udenrigspolitik og være højere for sikkerhed og militære spørgsmål end for international økonomisk politik, som i større grad har intern fordelingspolitisk betydning (f.eks. Raunio, 2014). I tilfælde af emner med indenrigspolitisk interesse er det derfor ikke kun eksterne forhold, men også interne faktorer, som har betydning for de valg, der træffes.

Færøerne har med status som substansiell enhed i udgangspunktet et begrænset formelt internationalt handlerum, og det kræver derfor god navigation at pleje internationale interesser. Trods det har Færøerne en del erfaringer med at engagere sig internationalt i forskellige sammenhænge (se f.eks. Jákupsstovu og Justinussen, 2021). Især indenfor international fiskeripolitik har Færøerne fungeret som en de facto statslig aktør, der indgår egne aftaler. Siden fastsættelsen af den nationale fiskerigrænse i 1977, har Færøerne endda haft status som en stor fiskerination, og med Danmarks indlemmelse i EU har Færøerne nydt en høj grad af reel autonomi. Færøerne indgår også egne handelsaftaler relateret til overtage sagsområder.

Internationale handels- og fiskeriaftaler udgør en betydelig del af den færøske udenrigspolitik, men Færøerne har fået en del vestlig kritik for, hvordan denne del af udenrigspolitikken føres (The Fishing Daily, 2022; High North

HALLBERA WEST

Ph.d., postdoc ved
Universitetet i Agder og
tilknyttet Institut for
Statskundskab,
Aarhus Universitet,
hallbera.f.west@uia.no

News, 2022). Handel- og fiskeriaftaler med lande som Rusland og Kina er blevet kritiseret for værdimæssigt at bryde med den vestlige linje i håndteringen af internationale konflikter (Adler-Nissen o.a., 2021: 152). Højest aktuelt er der en fiskeriaftale med Rusland, som udfordrer færøske beslutningstagere. Problematikken må dog ses i en bredere kontekst, da Færøerne historisk set har haft en del problemer med at varetage egne interesser på fiskeri- og handelsområdet overfor vestlige alliancepartnere. Problemer som boykot, men også manglende plads ved internationale forhandlingsborde om handelsaftaler. Det er derfor ikke så enkelt for færøske beslutningstagere at opgive kontroversielle handels- og fiskeripartnere. Dette omtales i artiklen som Færøernes *eksterne dilemma*.

Der er også et betydningsfuldt *internt dilemma*, der påvirker de færøske beslutningstageres håndtering af det eksterne dilemma. Fiskeriaftalen og andre internationale fordelingspolitiske emner optager i den grad færøske politiske aktører uden for regeringskontorerne samt aktører inden for fiskerierhverv og industrien generelt. Der er også tegn på interesse og holdninger på vælgerniveau, som de politiske aktører må forholde sig til. Artiklen udforsker de eksterne og interne dilemmaer relateret til fiskeri- og handelspolitik, men med den aktuelle fiskeriaftale med Rusland som empirisk eksempel. Artiklen påviser samtidig, at håndteringen af de dilemmaer som Færøerne står i, kræver at *forskellige* hensyn afvejes, men i hvilken grad de politiske beslutningstagere evner dette, er betinget af institutionelle forhold.

Udenrigspolitik og færøske begrænsninger

For Færøernes vedkommende har det betydning, at den udenrigspolitiske råderum er begrænset af de formelle rammer for hjemmestyreordningen. Den færøske hjemmestyremodel, oprindeligt fra 1948, er i dag kendetegnet ved en udstrakt grad af intern autonomi for en bred vifte af sagsområder. Modellen blev justeret i 2005 med den nye overtagelseslov og en ny udenrigspolitisk hjemmelslov. Udenrigs- og sikkerhedspolitik er ifølge hjemmestyreløven og overtagelsesloven danske sagsområder, som ikke kan hjemtages, og beføjelserne i hjemmelsloven er begrænsede. Overordnet set har den udenrigspolitiske dimension af hjemmestyremodellen ikke i samme grad som den interne udviklet sig over tid og er også i højere grad underlagt juridiske begrænsninger (West, 2024a, 2024b).

➤ I forhold til udenrigspolitik er hovedreglen, at Færøerne kan agere internationalt på hjemtagne sagsområder. Praxis synes at strække sig længere, end hvad de formelle rammer giver indtryk af. Især når det kommer til fiskeripolitik

I forhold til udenrigspolitik er hovedreglen, at Færøerne kan agere internationalt på hjemtagne sagsområder. Eksempler på færøsk udenrigspolitik går dog langt forud for vedtagelsen af hjemmelsloven. Praxis synes til en vis grad at

strække sig længere, end hvad de formelle rammer giver indtryk af. Især når det kommer til fiskeripolitik, hvor Færøerne efter fastsættelsen af 200 sømil nationale fiskerigrænser i 1977 har nydt status som stor fiskerination grundet i det store havområde og betydelige fiskeressourcer. Denne status er knyttet til det internationale regelsystem for fiskeri, som gradvis blev udviklet efter Anden Verdenskrig (se f.eks. Kunoy, Heidar og Yiallourides, 2025).

På det handelspolitiske område kan Færøerne som sagt indgå egne aftaler, men har tidligere ikke haft mulighed for at søge medlemskab i WTO. Den situation har for nyligt ændret sig og er der nu gode udsigter for medlemskab. Færøerne har en forholdsvis svag tredjelandstatus i forholdet til EU. Den aktuelle udfordring med fiskeriaftalen er herudover, at den internationale situation medfører, at fiskeripolitik såvel som andre politikområder oftere rejser sikkerhedsspørgsmål, som er dansk ansvarsområde, og det komplicerer kompetencefordelingen mellem færøske og danske myndigheder.

Interne styringslogikker

Selv om udenrigspolitik generelt ikke er det emne, som optager den almindelige færinger mest, så er der ingen tvivl om, at den fordelingspolitiske del af udenrigspolitikken har stor intern betydning og bevågenhed. Generelt rangerer udenrigspolitik lavere i såkaldte saliens-målinger (Manza og Cook, 2002: 640-1; Aldrich o.a., 2006). Nyere eksempler viser dog langt højere generel vægtlægning af udenrigspolitik sammenlignet med tidligere for eksempel op til Stortingsvalget.

Selvom vælgerne interesserer sig for politiske spørgsmål og afgør valg i demokratiske systemer, så er der ikke en lige linje fra vælgernes valgte repræsentanter til den førte politik. Svein Rokkans berømte mundheld om, at stemmer tæller, men ressourcer bestemmer med henvisning til betydningen af organiserede interesser og korporative kanaler er også af betydning (se f.eks. Rommetvedt, 2005).

Dét, der kendetegner interessevaretagelse i færøsk politik, er en blanding af den korporative og pluralistiske model. Der er i en vis grad formelle og institutionelle strukturer, der tildeler forrang til bestemte interesser, men også faktorer som sikrer en friere konkurrence blandt interesseorganisationer. Kendetegn for korporatisme er offentlige lønforhandlingssystemer, dvs. at det ikke er parlamentet, Lagtinget, der primært definerer rettigheder for løntagere. Visse organisationer har typisk forrang i interessevaretagelse og adgang til diverse offentlige policy-udvalg. Men strukturen som sådan er fragmenteret, og trepartsforhandlinger om offentlig politik er et særsyn. Der er også flere pluralistiske kendetegn i form af krav om formelle og offentlige høringer ved fremsættelse af lovforslag og udarbejdelse af bekendtgørelser. Der er også krav til offentlig udbudspolitik, konkurrencetilsyn, anti-trust med mere, selvom der ofte fremsættes kritik af manglende overholdelse af disse krav.

I en fiskeripolitisk kontekst er der store værdier på spil og det gør det mere relevant at overveje betydningen af klientelisme

Betydning af klientelisme er dog også ret sandsynlig. Færøerne er et meget lille samfund med tradition for uformelle relationer og alliancer, der ofte mistænkes for at have stor betydning for færøsk politik. Forskning hævder også, at det er en generel udfordring for småstater og -samfund at uformelle forhold og relationer udhuler demokratiske institutioner (Veenendaal, 2015). I en fiskeripolitisk kontekst er der store værdier på spil og det gør det mere relevant at overveje betydningen af klientelisme. Ifølge den økonomiske rapport for efteråret 2025 er årsopgørelse for eksportværdien for varer 12,8 mia. kr. Heraf er 93 pct. fiskevarer, dog inklusive opdræt af laks. Herudover arbejder omkring 15 pct. af den færøske arbejdsstyrke inden for fiskeri og opdræt (West 2024a: figur 6.15). Klientelisme betyder, at uformelle patron-klient-forhold påvirker offentlig politik, det vil sige at ”klienter” tilbydes materielle værdier til gengæld for politisk støtte, og som kan identificeres som fordelingspolitik som *ikke* er partipolitisk programpolitik (Stokes, 2013). I en nordisk kontekst tilskrives klientelisme, også omtalt som partikulær politik, ellers ikke den store betydning, dog med Island som en undtagelse (Inridason, 2005). Der mangler fortsat forskning om, hvorvidt eller i hvilken udstrækning Færøerne kan tilskrives som endnu et nordisk eksempel, hvor klientelisme har stor betydning.

Fiskeriområdet er dog præget af formaliserede interesseorganisationer og institutionelle organer, hvor organisationerne er repræsenterede, som for eksempel fiskeriministerens rådgivende råd. Dog styrer rådet ikke fordelingen af fiskerirettigheder eller forhandlingen af internationale kvoter. Relevansen af de forskellige interessegrupper er også forskellig, alt efter hvilket fiskeriområde og hvilken fiskeriaftale der er tale om. Grundlæggende skelnes mellem hjemme- og udefiskeri, dvs. fiskeri i bestande indenfor færøske grænser og fiskeri i ”rejsende” bestande, der bevæger sig over fiskerigrænser og reguleres i internationale aftaler. Styringslogikken er forskellig alt efter om der er tale om hjemme- eller udefiskeri.

Omfanget af hjemmefiskeriet har i høj grad været præget af politiske kampe i parlamentet, Lagtinget. Tidligere blev der forud for behandlingen udarbejdet konkurrerende vurderinger fra henholdsvis det videnskabelige havforskningsinstitut og udvalget med industrirepræsentanter. Efter en fiskerireform (lov nr. 152 fra 2019) er det nu ministeren, som fastsætter antallet af fiskeridage (i bekendtgørelse), men efter en forvaltningsplan som havforskningsinstituttet udarbejder (§ 18). Udefiskeriet styres med internationale aftaler mellem lande, men med udgangspunkt i international lov (UNCLOS) og ICES’ fiske-rivurderinger (se f.eks. Kunoy, 2012). Selve fordelingen af kvoterne til skibe og rederier reguleres dog i færøsk lov med vide beføjelser for fiskeriministeren, der hermed med god grund udsættes for en del påvirkning fra aktører inden for fiskeindustrien.

Institutionel modvægt

Det kan med andre ord være et komplekst samspil af eksterne og interne hensyn, som betinger den fordelingspolitiske del af udenrigspolitikken. Institutionelle forhold har betydning for samspillet herimellem, og i hvilken grad politiske beslutningstagere evner at afveje de forskellige hensyn, når beslutninger tages og udenrigspolitik føres.

De færøske politiske beslutningstagere er først og fremmest repræsentanter for politiske partier. Det primære kendetegn for det færøske partisystem er fire større partier positioneret i hver sit hjørne af det todimensionelle policy-spektrum, dvs. venstre-højre og løsrivelse-union. Det politiske system er herudover kendetegnet ved parlamentarisme, dvs. af en tillidsrelation mellem regering og parlament. Regeringen har typisk et flertal af sæderne i parlamentet og består af flere partier, dvs. at de er koalitionsregeringer (West, 2020).

Parlamente har typisk stående udvalg, herunder udenrigspolitiske udvalg, der afhængigt af institutionelt design beslutter, om en regering skal tildeles mandat til en tiltænkt udenrigspolitisk beslutning (f.eks. Raunio, 2014). Det er også et udvalg, hvor væsentlige politiske aktører er repræsenterede. Det er også tilfældet i det færøske parlament, Lagtinget, hvor regeringen, Landsstyret, skal konsultere det udenrigspolitiske udvalg i tilfælde af beslutninger af stor betydning (West, 2024a). Men nordiske tendenser med stigning i administrative ressourcer og personel samt støtte til de politiske partier af betydning for en større professionalisering af det parlamentariske arbejde gælder ikke for det færøske Lagting, som har meget begrænset administrativ støtte (West 2018, 2024a). Det kan påvirke betydningen af forholdet mellem den lovgivende og udøvende magt for politisk beslutningstagen og hermed for styrkeforholdet overfor diverse typer økonomisk magt (Rommetvedt, 2005).

Det færøske politiske system har politiske partitraditioner som er forholdsvis gamle, stabile og traditionsrige. Til gengæld er de administrative traditioner langt yngre. Tidligere forskning påpeger en udvikling i den administrative kapacitet over tid, men samtidig også tydelig begrænsning i den generelle institutionelle administrative styringskapacitet. Ressourcerne afsat til den centrale administration er begrænset set i forhold til den offentlige sektors samlede størrelse (West, 2020, 2024a).

Institutionelle forhold har betydning for, i hvilken grad partikularistisk politik føres grundet sociale strukturer kendetegnet af klientelisme og dominans af særinteresser. Institutionelle forhold kan påvirke "trade-off"-forholdet mellem de forskellige interesser og sikre, hvis stærke nok, at der tages flere hensyn i forbindelse med beslutninger om offentlige politiske spørgsmål. Institutionelt er styringen af fiskeriet og indflydelsen fra særinteresser dog betinget af fiskerilovgivningen. Men i forhold til spørgsmål om afvejning af forskellige hensyn i udenrigspolitikken er generelle institutionelle forhold relevante, dvs. hvor fiskeripolitik betragtes som et blandt andre hensyn.

Det færøske eksterne dilemma

Det samme år som den færøske fiskerigrænse blev fastsat, det vil sige i 1977, blev den omdiskuterede fiskeriaftale med Rusland indgået. De nye fiskerigrænser og regelsystem gjorde det nødvendigt at genforhandle fiskeriaftaler. Det var under Den Kolde Krig, hvorfor aftalen også dengang var internationalt omstridt (Samró, 2015a, 2016). I modsætning til Færøerne har Grønland valgt at opsiges sit samarbejde med Rusland (Arctic Today, 2022), men Norge har også fortsat en bilateral aftale med Rusland. Fastholdelsen af aftalen blev begrundet med, at det er vigtigt at fastholde en regelstyret og bæredygtig forvaltning, da det nordøstatlantiske havområde har nogle af verdens største torskebestande.

Det kan dog også have betydning, at Færøerne tidligere har haft en del problemer og uoverensstemmelser med vestlige alliancepartnere i både fiskeri- og handelspolitik. Det nyeste eksempel er fra 2013, da EU indførte en boykot mod Færøerne efter at Færøerne var gået international enegang med fastsættelse af egen kvote for makrelfiskeri. Den færøske beslutning blev dog taget efter en lang periode med forhandlinger, da man fra færøsk side mente, at fordelingsnøglen ikke var i nærheden af at være retfærdig, og efter at indvendingerne blev afvist af EU og Norge (Samró, 2015b). Forholdene har siden normaliseret sig, og relationerne forbedrede, men sagen er langt fra glemt. Den tidligere fiskeriminister for Folkeflokkun (bl.a. under makrelkonflikten) har i forskellige sammenhænge tydeligt pointeret, at Færøerne skal holde fast ved aftalen med Rusland, da færinger ikke kan regne med Norge og EU.

Historisk er eksemplet på konflikt med vestlige alliancepartnere ikke enestående. Færøerne har også tidligere haft svært ved at få sine fiskerirettigheder anerkendt og mødt med boykot eller andre markedsforhindringer. Der er f.eks. en del ældre rapporteringer fra færøske fiskerikredse om urimelig norsk adfærd (Samró, 2015b: 20-31). I perioden før 1977 var der store udfordringer med Storbritannien. FN's bestræbelser på at indføre et regelsystem og nationale fiskerigrænser medførte, at Færøerne mistede historiske fiskerirettigheder i andre landes farvande, men uden at få anerkendt sit eget farvand. Der er også ældre historiske referencer til problemer med engelske trawlere og "rovfiskeri" af færøske fiskebestande ifølge dokumenter til danske myndigheder, hvor der anmodes om hjælp til handling (Samró, 2015a: 66).¹

Færøerne har også fortsat udfordringer med handelsaftaler og har hermed begrænset markedsadgang. Færøerne står ligesom andre fiskerinationer, Norge og Island, udenfor EU, men mens Island og Norge er blevet en del af EFTA-samarbejdet og med EØS-aftalen fået adgang til det indre marked på samme vilkår og betingelser som medlemsstaterne, står Færøerne med status som tredjeland og en begrænset handelsaftale. Men også i forholdet til andre lande har der været udfordringer for Færøerne at få plads ved forhandlingsborde, der giver adgang til handelsaftaler. Denne generelle problematik blev f.eks. omtalt i den årlige lagmandstale på Færøernes nationaldag 29. juli 2025.

Det synes med andre ord tydeligt, at selvom Færøerne har status som stor fiskerination og selv kan indgå fiskeri- og handelsaftaler, så giver Færøernes substatslige status og befolkningsstørrelse udfordringer i forhold til handelspolitiske muligheder. I hvert fald har Færøerne ikke stået særlig stærkt overfor de vestlige alliancepartnere i fiskeri- og handelspolitikken. Men EU er Færøernes største eksportmarked og de vestlige alliancepartnere er vigtige samarbejdspartnere også på andre områder, og derfor er det noget af et dilemma, som de færøske myndigheder står i.

Det færøske interne dilemma

Internt har denne type fordelingspolitiske emner stor bevågenhed, især blandt aktører inden for fiskeindustrien. For politiske aktører er genvalg en afgørende præmis for at være politiker, og de bekymrer sig om, hvad vælgere, men også ressourcestærke industriaktører, ønsker.

Op til valget til Lagtinget i december 2022 var fiskeriaftalen med Rusland et varmt politisk emne, og der var tydelig forskel på oppositions- og regeringspartierne positionering i det spørgsmål. Hvor de venstreorienterede oppositionspartier argumenterede imod aftalen, argumenterede de højreorienterede regeringspartier for. Efter valget indtog de tidligere oppositionspartier regeringskontorerne, og så blev de politiske programhensigter henlagt og fiskeriaftalen med Rusland fastholdt. Emnet ændrede sig hermed til at ligne et *valence issue*, det vil sige et politisk emne uden partipolitiske forskelle.

En undersøgelse på vælgerniveau fra 2024 (N=678) af vælgernes stillingtagen til bl.a. spørgsmålet om fiskeriaftalen viser dog splittelse, da 36 procent støtter beslutningen om at fastholde aftalen, men 28 procent er uenige, 21 procent indtager en mellemposition, og 16 procent tager ikke stilling (Skorini, 2024: figur 1). Vælgernes præferencer i forhold til mere generelle spørgsmål om allianceforhold er dog tydeligt orienteret mod vesten. Spørgeskemaundersøgelsen fra 2024 samt en undersøgelse fra 2021 viser, at når der spørges til samarbejde med andre lande, så er færinger især knyttede til vestlige lande og organisationer. Denne tendens er stærkere for 2024 efter Ruslands angreb på Ukraine. Men samtidig er der omkring 20 procent, der mener, at Færøerne skal holde sig neutrale i udenrigs- og sikkerhedspolitik (Skorini, 2024). En betydelig del af vælgerne har hermed den opfattelse, at det er muligt at have forskellige holdninger, alt efter om emnet er internationale økonomiske forhold eller udenrigs- og sikkerhedspolitik generelt. Men den opfattelse afspejler de partipolitiske udmeldinger.

I forhold til industriaktører har den russiske fiskeriaftale især betydning for tre store rederier, som gennem aftalen får adgang til torskekvoter i Barentshavet. Rederierne vil lide store tab grundet store investeringer i skibe, hvis aftalen ikke fastholdes (DR, 2022). Aftalen har også haft betydning for virksomheder, som har solgt olie og varer til russiske skibe. Det blev dog ændret, da den færøske regering i 2023 besluttede at imødekomme vestlig kritik af russiske skibes sejlads i færøsk farvand og indføre restriktioner for adgangen

til færøske havne (UVMR, 2023). Det har medført betydelige tab for færøske virksomheder, som, ikke overraskende, er stærkt kritiske overfor restriktionerne, som de mener, blot sender skibene og indtægterne i norsk retning (Rapport, 2024: 3.3). Færøerne har ellers fulgt EU's sanktioner overfor Rusland, og færøsk lakseopdræt besluttede egenhændigt at stoppe lakseeksport til Rusland, selvom fødevareforsyning var undtaget EU's sanktionsliste. Rusland er dog fortsat et færøsk eksportmarked, men andelen af færøsk vareeksport til Rusland er faldet fra 20-30 procent i tidsrummet 2015 til 2021 til nu at udgøre under 10 procent (Rapport 2024: figur 2).

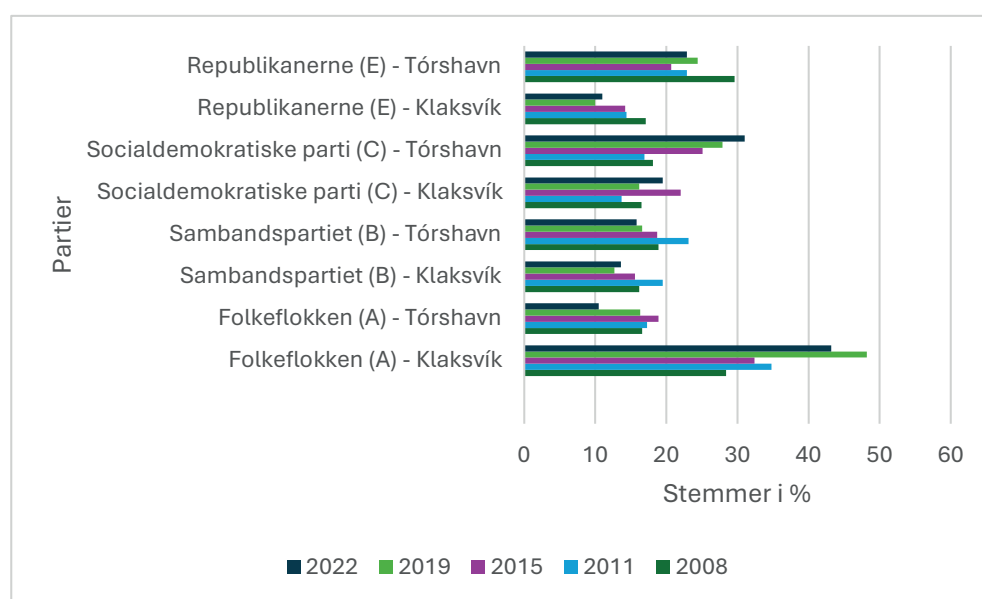
Fiskeriaftalen giver fortsat adgang for russiske skibe med fiskeritilladelser relateret til aftalen. Problemet er imidlertid, at flere er mistænkt for at være involveret i Ruslands hybride krigsførelse og udelukket af EU og Norge. Det har resulteret i nye mediehistorier, politiske markeringer og fornyet pres på de færøske myndigheder. Indtil videre fastholdes fiskeriaftalen dog, men der er åbnet for mulige indgreb mod de specifikt omtalte skibe. Samtidig er der økonomiske vurderinger, som viser, at aftalen ikke er så fordelagtig for Færøernes økonomi som helhed som for de enkelte industriaktører grundet prisændringer (Skorini o.a., 2024: tabel 1 og 2). Dog er der uklarhed om, hvilken betydning Rusland har som eksportmarked i dette regnestykke. Men tager man dette i betragtning, er der grundlag for at overveje betydningen af særinteressers indflydelse for beslutningen om at fortsætte fiskerisamarbejdet, og at der hermed er tale om partikulær politik. Valgresultater og målinger tyder dog på, at det har støtte blandt vælgere, i hvert fald i dele af landet. En af de nævnte tre rederier er lokaliseret i Klaksvík, Færøernes "fiskerihovedstad", og det samme har andre betydningsfulde fiskeindustriaktører, for eksempel indenfor det pelagiske fiskeri.

➤ Mens især de venstreorienterede partier står stærkere i hovedstaden Tórshavn, står især Folkeflokken stærkere nordpå i Klaksvík. Folkeflokken er også det parti, som mest ihærdigt støtter fortsættelsen af fiskeriaftalen med Rusland, og har industrivenlige positioneringer i fiskeripolitikken generelt

Der er en betydelig forskel på stemmeafgivelsen i Klaksvík sammenlignet med hovedstaden Tórshavn, især ved de sidste to valg har skillelinjen været markant. Mens især de venstreorienterede partier står stærkere i hovedstaden Tórshavn, står især Folkeflokken stærkere nordpå i Klaksvík. Folkeflokken er også det parti, som mest ihærdigt støtter fortsættelsen af fiskeriaftalen med Rusland og har industrivenlige positioneringer i fiskeripolitikken generelt. Modsætninger mellem Tórshavn og Klaksvík er ikke noget nyt og især berømt fra den såkaldte Klaksvík-affære. Valgresultaterne, illustreret i figur 1, viser den store forskel på opbakningen til Folkeflokken i Klaksvík sammenlignet med Tórshavn-området og sammenlignet med de andre store partiers opbakning i Klaksvík. I 2019 og 2022 fik Folkeflokken henholdsvis 48 og 43 procent

af stemmerne sammenlignet med 16 og 11 procent i Tórshavn, mens de andre partier lå mellem 12 og 19 procent i Klaksvík sammenlignet med mellem 16 og 31 procent i Tórshavn. Den tidligere nævnte spørgeskemaundersøgelse viser også geografiske og partipolitiske skel. Støtten til at fortsætte fiskeriaftalen er større blandt vælgere nordpå, dvs. i og omkring Klaksvík, men også sydpå, sammenlignet med Tórshavn, det vil sige noget der ligner en skillelinje mellem land og by. Støtten er højere blandt vælgere, som identificerer sig som højreorienterede og blandt Folkeflokkenes vælgere (Skorini, 2024: figur 2, 3 og 4). En forklaring på den manglende forskel i partiernes stillingtagen til fiskeriaftalen med Rusland kan være en frygt for at eskalere denne geografiske opdeling i vælgeradfærden endnu mere.

Figur 1: De fire større partiers vælgerstilslutning i Klaksvík og Tórshavn ved valgene fra 2008 til 2022.

Institutionelle begrænsninger

De færøske beslutningstagere skal hermed håndtere eksterne allianceproblemer i en usikker verden såvel som interne interessekonflikter og splittede vælgere. Det har derfor betydning, at de politiske aktører formår at afveje de forskellige hensyn, når udenrigspolitik skal føres. I den udstrækning, at interne interessekonflikter har betydning for udenrigspolitikken, er det også et spørgsmål om evnen til at regulere interessekonflikterne. For udenrigspolitikken har det betydning, at de politiske aktører evner at afveje fiskeriinteresser over for andre samfundsinteresser.

I forhold til styring af interessekonflikter og færøsk fiskerilovgivning har der været rejst mange kritikpunkter blandt andet for overfiskeri og manglende bæredygtighed (se f.eks. Danielsen og Agnarsson, 2018), dårligere forvaltning af hjemmefiskeriet sammenlignet med udefiskeriet (Nielsen o.a., 2021) samt manglende styring af interessekonflikter (Hegland og Hopkins, 2014; Hug-

gins o.a., 2019). Forøgelsen af makrelkvoter efter konflikten med EU og Norge medførte også forvaltningsproblemer (delvis belyst i West, 2018), og et nyligt eksempel viser fortsatte forvaltningsproblemer, da en minister måtte gå af grundet uenighed mellem jurister i ministeriet og kontroludvalget i Lagtinget om forståelsen af en lovhjemmel vedrørende fordeling af kvoter for udefiskeri (Lagtinget, 25.02.25, id: 24-11690).

I forhold til håndteringen af mistænkelige russiske skibe har der også været tegn på institutionelle udfordringer. Regeringen har først for nyligt fremsat et lovforslag for at få lovhjemmel til indgreb selv om problematikken med russiske skibe langtfra er ny. Der har også været kritik af, at udenrigsudvalget ikke er blevet informeret om problemerne (KVF, 2025b, 2025c). Der er ellers praksis for, at regeringen konsulterer udenrigsudvalget om internationale fiskeriforhandlinger og fordelingspolitiske emner. Et flertal i udvalget har dog mulighed for at indkalde ministeren til samråd. Når udenrigsudvalget bruger denne mulighed, er det typisk relateret til et fordelingspolitisk emne (West, 2025). Det enøjede fokus på fordelingspolitik i udenrigsudvalget har medført undren udefra, og det manglende strategiske udsyn når fiskeri- og handelspolitik føres er blevet kritiseret (amerikansk observation fra 2016, se Adler-Nissen o.a., 2022: 175).

 Hvis forskellige hensyn skal overvejes og afvejes, så kræver det information og overblik over færøske udenrigspolitiske interesser generelt, det vil sige information om andre interesser end fiskeri, inklusive strategiske overvejelser

For at afveje forskellige hensyn af betydning for udenrigspolitikken er det nødvendigt med information om andre hensyn. Der er dog ikke megen tilgængelig information om færøske udenrigspolitiske interesser og prioriteringer. Den nyeste generelle udenrigspolitiske redegørelse er fra 2021, dvs. ingen for perioden med den siddende regering. Tidligere eksempler er fra 2019 og 2015 (FG-004/2014, 008/2018, 004/2020). Hvis forskellige hensyn skal overvejes og afvejes, så kræver det information og overblik over færøske udenrigspolitiske interesser generelt, det vil sige information om andre interesser end fiskeri, inklusive strategiske overvejelser. Tidligere forskning har også i anden sammenhæng påvist, at der mangler koordinering og strategisk brug af udenrigsrelaterede informationer, men også at der mangler et institutionelt link mellem de færøske repræsentanter i Folketinget og det færøske politiske system (West, 2025).

Nye tider

Denne artikel har rettet fokus på eksterne dilemmaer og interne styringslogikker af betydning for den fordelingspolitiske del af færøsk udenrigspolitik med fokus på fiskeriaftalen med Rusland som empirisk eksempel. Artiklen påpeger den store betydning af fiskeri- og handelspolitikken for færøsk udenrigspoli-

tik og dens store interne bevågenhed. Der tages udgangspunkt i, at Færøerne har fået en del kritik for i denne del af udenrigspolitikken at være ude af trit med den vestlige alliance mod Rusland, og at der er et betydeligt pres på de færøske myndigheder relateret til fiskeriaftalen med Rusland.

Artiklen påpeger de udfordringer, som Færøerne står overfor, det vil sige formelle begrænsninger grundet status som substatslig enhed samt en del udfordringer som Færøerne historisk har haft med vestlige alliancepartnere i fiskeri- og handelspolitik. Herudover påvirker interne interessekonflikter beslutningerne som tages. Stærke industrielle aktører har tydelige økonomiske præferencer til fordel for aftalen mens geografiske skillelinjer i valgresultater og målinger tyder på en betydelig splittelse blandt vælgerne.

Artiklen argumenterer for, at institutionelle forhold har betydning for den politiske evne til at afveje forskellige hensyn og begrænsninger konstateres. Der er udfordringer med at styre fiskeriinteresserne, forvaltningsproblemer, manglende information om andre udenrigspolitiske interesser end fordelingspolitik og hermed mangler et strategisk beslutningsgrundlag. Herudover har fiskeri- og handelspolitik fået en dimension mere set i forhold til et stigende overlap med sikkerhedspolitik. Der er stor usikkerhed om fremtidsudsigterne og ændringer er allerede indtruffet i den internationale og europæiske orden (f.eks. Wivel, 2023). Det øger behovet for stærkere institutioner, der kan forbedre styringsevnen. Herunder evnen til at afklare *forskellige* interesser udover fiskeri og handel og foretage helhedsorienterede afvejninger af forskellige hensyn i udenrigspolitikken.

Note

- 1 Min morfar og min mors fætter, som jeg er opkaldt efter, forliste med en lille fiskerbåd i 1973. Baseret på nogle observationer opstod der blandt de lokale en teori om, at de (utilsigtet) var blevet påsejlet af en engelsk trawler. Det får vi aldrig fuld vished om, men historien illustrerer tidsperioden.

Referencer

- Adler-Nissen, Rebecca, Benjamin De Carvalho og Halvard Leira (2021), "Goods Substitution at High Latitude: Undermining Hegemony from below in the North Atlantic", i Morten S. Andersen, Alexander Cooley og Daniel H. Nexon, red., *Undermining American Hegemony: Goods Substitution in World Politics*, Cambridge: Cambridge University Press, pp. 151-76.
- Danielsen, Rannvá og Sveinn Agnarsson (2018), "Fisheries policy in the Faroe Islands: Managing for failure?", *Marine Policy*, 94: 204–14.
- Hegland, Troels og Christopher CE Hopkins (2014), "Towards a new fisheries effort management system for the Faroe Islands? – Controversies around the meaning of fishing sustainability", *Maritime Studies*, 13:12.
- Huggins, Christopher, John Connolly, Craig McAngus og Arno van der Zwet (2019), "Brexit and the future of UK fisheries governance: learning lessons from Iceland, Norway and the Faroe Islands", *Contemporary Social Science*, 14(2): 327-40, DOI: 10.1080/21582041.2018.1516296
- Jákupstovu, Beinta í og Justinussen, Jens C.S. (2021), "Grænser for færøsk paradiplopati? ", i Jon Rahbek-Clemmensen og Camilla Tenna Nørup Sørensen, red., *Sikkerhedspolitik i Arktis og Nordatlanten*, København: Djøf Forlag, pp. 195–218.

- Kunoy, Bjørn (2012), "The Ambit of Pactum de Negotiatum in the Management of Shared Fish Stocks: A Rumble in the Jungle", *Chinese Journal of International Law*, 11(4): 689–726, DOI: 10.1093/chinesejil/jms047.
- Kunoy, Bjørn, Thomas Heidar og Constantinos Yiallourides (2025), *International Fisheries Law. Persistent and Emerging Challenges*, Oxon: Routledge.
- Nielsen, Max et al. (2021), "Can small-scale fisheries survive market-based management? Nordic evidence", *Fish and Fisheries*, 23: 256–272, DOI: 10.1111/faf.12614
- Rommetvedt, Hilmar (2005), "Norway: Resources count, but votes decide? from neo-corporatist representation to neo-pluralist parliamentarism", *Western European Politics*, 28(4): 740–63, DOI: 10.1080/01402380500216674
- Samró, Hanus (2015a), *Stríðið um fiskimarkið*. Eget forlag.
- Samró, Hanus (2015b), *Stríðið um makrelin – Tá Føroyar slitu strandarlandaavtaluna og kravdu sín sjálvsagda rætt*, Eget forlag.
- Samró, Hanus (2016), *Stríðið um 200 fjórðingar – eisini ein spurningur um EF*, Eget forlag.
- Skorini, Heini í (2024), "Mapping Public Opinion in the Faroe Islands on Security and Foreign Affairs", Department of History and Social Science, University of the Faroe Islands, Working paper.
- Skorini, Heini í o.a. (2024), "Fra Krim til Kyiv - En analyse af forholdet mellem Færøerne og Rusland", Fakultetet for Historie og Samfund, Færøernes Universitet, Rapport fra-krim-til-kyiv-greining-av-vidurskiftunum-milum-foeroyar-og-russland.pdf.
- Stokes, Susan C. (2013), *Brokers, voters, and clientelism: the puzzle of distributive politics*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Veenendaal, Wouter P. (2015), "Democracy in microstates: why smallness does not produce a democratic political system", *Democratization*, 22(1): 92–112, DOI: 10.1080/13510347.2013.820710
- West, Hallbera (2018), "MP Firefighting: When do MPs hold government accountable?", PhD dissertation, Politicas PhD serie, Department of Political Science, Aarhus University. Hallbera West (politica.dk).
- West, Hallbera (2020), "Færøsk politik – mellem gamle politiske traditioner og ny forvaltningspraksis", *Økonomi & Politik*, 4/2020: 11–23.
- West, Hallbera (2024a), "Faroe Self-Government: A Disputed But Evolved Model", i Jan Sundstrøm og Stefan Sjöblom, red., *Governing Partially Independent Nation-Territories Evidence from Northern Europe*, London: Palgrave Macmillan, pp. 177–223.
- West, Hallbera (2024b), "Faroe self-government: development over time and effects of critical junctures", *The Polar Journal*, 14 (1): 28–47. DOI: 10.1080/2154896X.2024.2342118
- West, Hallbera (2025), "The Danish Realm in the Arctic", *Regional & Federal Studies*, 35(4): 589–608 <https://doi.org/10.1080/13597566.2024.2309928>
- Wivel, Anders (2023), "USA, det transatlantiske forhold og den europæiske sikkerhedsorden: Krisen i den liberale internationale orden og Europas normalisering", *Økonomi & Politik*, 2/2023: 19–31.

Empiriske referencer:

- Arctic Today (2022), Greenland halts fisheries quota swaps with Russia - ArcticToday, december 14.
- Danmarks Radio, DR (2022), Russiske torsk skaber splid på Færøerne: Fiskeriaftale er politisk betændt | Indland | DR, november 5.
- High North News (2022), Political Pressure on the Faroe Islands to End Fishery Cooperation With Russia | High North News, september 29.
- Kringvarp Føroya, KVF (2025a), Eru bannað í Noreg og ES og hava fiskiloyvi í Føroyum | Kringvarp Føroya, Juli 8.
- Kringvarp Føroya, KVF (2025b), Landsstýrið tekur stöðu til russisk skip eftir ólavsøku | Kringvarp Føroya, juli 8.
- Kringvarp Føroya, KVF (2025c), Føroyar eiga at svartlista russisku skipini | Kringvarp Føroya, Juli 20.
- The Fishing Daily (2022), Faroe Islands and Russia renew fisheries agreement despite condemnation, november 28.
- UVMR (2023), Government newsletter, Extended port closure for Russian vessels - The Government, juli 7.

Selvbestemmelse og afhængighed i et miljøpolitisk perspektiv

Færøernes rolle i verden

Artiklen fokuserer på miljø, klima og bæredygtighed, og hvordan vi kan forstå Færøernes situation og rolle i en ny verdensorden, hvor de miljø- og klimamæssige samt geopolitiske forudsætninger bliver mere uforudsigelige. For at kunne håndtere disse samfundsmæssige udfordringer er det nødvendigt

med analytiske værktøjer, der muliggør analytisk sondring mellem de politisk/ideologiske og de miljømæssige/materielle dimensioner af Færøernes miljøpolitiske situation. Artiklen adresserer således spørgsmålet om selvbestemmelse og afhængighed fra et miljøpolitisk perspektiv.

Færøernes miljøpolitiske situation

Hvordan skal vi forstå Færøernes situation og rolle i forhold til den globale miljøkrise og udfordringerne med bæredygtighed? Spørgsmålet trænger sig mere på med de hyppigere rapporter om drastiske scenarier for klimaændringer. For eksempel scenarier for de havstrømme, der har defineret den færøske humangeografi siden landnam. Samtidigt er det blevet tydeligt, at ikke kun de miljø- og klimamæssige forudsætninger, men også de geopolitiske forudsætninger for et liberalt velfærdssamfund i stigende grad bliver ustabile og uforudsigelige. Der er tydeligvis brug for nye fortællinger, hvor spørgsmål som resiliens og afhængighed i miljømæssigt perspektiv i langt højere grad synliggøres og kan diskuteres.

Fortællingen om Færøerne, set i rigsfællesskabets lys, er oftest fortællingen om de grønne (nu også "grønne" i overført betydning), naturskønne og små øer i det store hav. Denne artikel er et forsøg på at forholde sig både til nogle af de dominerende fortællinger, eller narrativer, både udefra og indefra, der udgør kamppladsen om vejen fremad, samt at sammenholde disse fortællinger med de kvantificerbare materielle aspekter af miljøkrisen i færøsk sammenhæng.

Ligesom det er gældende i andre lande, sætter den globale miljødiskurs i stigende grad sit præg på både den offentlige og politiske dagsorden i Færøerne, hvor det internationale samfund, fortrinsvis i FN-regi, opstiller de formelle målsætninger. For eksempel i form af de 17 verdensmål for bæredygtig udvikling, eller i de klimaaftaler som er blevet forhandlet på de årlige internationale klimatopmøder i henhold til FN's klimakonvention (UNFCCC). Disse årlige såkaldte COP-møder (Conference of the Parties) har fundet sted siden konventionen trådte i kraft i 1994. I 2015, til COP21, forhandlede for eksempel den såkaldte Parisaftale på plads, der forpligter de deltagende lande til at modvirke den globale opvarmning og holde den globale temperaturstigning under

RAGNHEIÐUR BOGADÓTTIR

Ph.d., lektor i
samfundsvidenskab,
Fakultetet for historie og
samfundsvidenskab,
Fróðskaparsetur Føroya,
ragnheidurb@setur.fo

2 grader celsius. Færøernes position i denne internationale miljøpolitiske sammenhæng er, at man er med fra sidelinjen. Færøernes parlament vedtog i 2009 en klimapolitik, og ligeledes meddelte Færøerne også Danmark, at der ikke skulle tages territorielt forbehold for Færøerne i forbindelse med tiltrædelse af Parisaftalen. Færøerne kom således med i Parisaftalen efter en model, hvor Færøerne selv fastsætter sine målsætninger på klimaområdet. Parisaftalen markerede, i hvert fald på papiret, et skifte i international klimapolitik, hvor både lande som Kina og USA underskrev aftalen. Ligeledes kom der i kølvandet på Parisaftalen et stort internationalt fokus på den grønne energiomstilling, og man kunne i flere lande og regioner observere en markant stigning i investeringer i vedvarende energinfrastruktur. Parisaftalen kan ses som et resultat af en årtier lang politisk proces, hvor diskussioner og forhandlinger omkring den naturvidenskabelige kendsgerning, at udledninger af drivhusgasser kommer til at forandre Jordens klimasystemer, begyndte at munde ud i en tydelig global løsningsmodel. Denne løsningsmodel indebærer implicit en forståelse af at klimakrisen kan løses gennem investeringer i vedvarende energinfrastruktur. For at illustrere, hvordan disse globale målsætninger og løsningsmodeller udspiller sig lokalt, belyses videre i denne artikel, hvordan det globale prompt til ”grøn” eller ”ren” energiomstilling fra det internationale samfund konkret har udspillet sig i færøsk sammenhæng.

➤ Ligesom det er gældende i andre lande, sætter den globale miljødiskurs i stigende grad sit præg på både den offentlige og politiske dagsorden i Færøerne

Når de mulige løsninger definerer problemerne

I FN-regi omtales miljøproblemstillingen ofte som ”triple planetary crisis” eller den tredobbelte planetære krise. Det vil sige, at problemerne med biodiversitet, klima og forurening tilsammen udgør den planetære krise, verden befinder sig i. Med begrebsliggørelsen af den tredobbelte planetære krise italesættes samtidigt det problematiske i, at disse tre kriser; biodiversitet, klima og forurening, ofte, især i policy-sammenhæng, opfattes og behandles isoleret. Problemerne med biodiversitet, klima og forurening kan og bør ikke forstås i isolation, men er tre dimensioner af samme sammenviklede krise.

Af disse tre dimensioner af den globale miljøkrise er det kun klimakrisen, der endnu er blevet oversat til nogen mærkbar formaliseret politisk handling og strategi i Færøerne. Dette i form af den såkaldte grønne energiomstilling. Det ville være naturligt at argumentere for, at det er klimakrisens alvor, der har fået gang i den grønne omstilling. En anden forklaring kan findes i, at det var muligt at gå i gang med den grønne energiomstilling i Færøerne, fordi løsningsmodellerne allerede var etablerede. Som den hollandske politolog Maarten A. Hajer (1995) i sin banebrydende analyse af miljøpolitik formulerede det for tre årtier siden, kommer løsningen på problemet nemlig forud for den politiske konstruktion af problemet. Med andre ord: Den dominerende

opfattelse og forståelse af hvad den globale klimakrise er, er et resultat af, hvordan den diskursivt er konstrueret ud fra de dominerende forestillinger om, hvordan klimaproblemet skal løses. Klimakrisen kan først vedkendes som et samfundsproblem, der skal adresseres politisk efter, at den diskursivt er konstrueret i forhold til de politisk gangbare og økonomisk fordelagtige løsninger, man ønsker at udføre for at løse den. Denne løsning er som bekendt massiv investering i vedvarende energiinfrastruktur. Alternative løsningsmodeller, som reduktion i energiproduktion og -forbrug, har hidtil ikke haft samme diskursive gennemslagskraft.

Den færøske energiomstilling

I kølvandet på COP15-mødet i København, der for alvor satte klimaproblematikken på den politiske og offentlige dagsorden, vedtog Færøernes parlament i 2009 enstemmigt en erklæring om at sænke landets totale drivhusgasudledninger med 20 pct. i forhold til baseline-året 2005 frem til 2020. I 2015 fik det kommunale energiselskab SEV det Nordiske Råds natur- og miljøpris for sin strategi for henimod 2030 at opnå 100 pct. fornybar elproduktion på land. Forbeholdet ”på land” har stor betydning i færøsk sammenhæng, fordi en forholdsvis stor del af den totale færøske energikonsumption foregår på havet; fiskeri, transport med mere. Eftersom der ikke findes teknologiske løsninger på denne meget store del af det færøske energiforbrug, har det hidtil ikke været omfattet i problemformuleringen, som den færøske energiomstilling skal adressere. Dog er der nu arbejder og initiativer i gang med analyser af energiforbrug i den industrielle fiskerisektor og begyndende diskussioner om mulige omstruktureringer i forhold til energiforbrug og udslip (f.eks. Sjókovin/Blue ressource, 2024). Forbeholdet ”på land” viser, at når man i Færøerne har talt om energiomstilling, så har man reelt set kun haft fokus på en mindre del af energisystemet, nemlig elproduktionen (dette er selvfølgelig ikke kun gældende i Færøerne, men generelt for strategier for energiomstilling). Fra starten omfattede ambitionen for den grønne omstilling i Færøerne derfor kun op imod måske cirka 15 pct. af energisystemet. Fortællingerne, narrationen af den grønne omstilling, har derimod fordret den opfattelse i offentligheden, at der har været tale om en strategi for grøn omstilling af hele det færøske energisystem.

Hvis vi ser nærmere på målsætningen om 100 pct. vedvarende energi på land, det vil sige 100 pct. fornybar elproduktion, og hvad den indebærer, kan man sige, at den færøske energiomstilling er nået forholdsvis langt i forhold til ambitionen. Med den infrastruktur der allerede var (i form af vandkraftværker) og de investeringer, der er lavet i vedvarende energiinfrastruktur det seneste årti, har man formået at øge den vedvarende energiproduktion. Ifølge energiselskabet SEV var den totale elproduktion i Færøerne i 2024 således 480 GWh, hvoraf mere end halvdelen, 56,6 pct., var vedvarende (SEV, 2025). Når det kommer til omstilling i energiforbrug, viser statistikken, at det hovedsagelig er ændringer i forbrugsmønstre såsom investeringer i opvarmning (varmepumper, jordvarme og så videre) samt transport (el-biler), der udgør omstillingen

til vedvarende energi. Derimod vokser det fossile energiforbrug stadig i den industrielle sektor (Umhvørvisstovan/Faroese Environment Agency, 2024).

Tager man udgangspunkt i klimaproblematikken er resultaterne for den færøske omstilling dog ikke imponerende. I 2023 var 89 pct. af den samlede energiproduktion i Færøerne stadig baseret på fossil energi (Umhvørvisstovan/Faroese Environment Agency 2024). Ifølge Færøernes Statistik var det samlede forbrug i 2023 af fossile energikilder 301.019 ton, mens det i 2005 (baselineåret for reduktionsmålene) var 247.191 ton (Hagstovan/Statistics Faroe Islands, 2025). Det svarer til en vækst i brugen af fossile energikilder på mere end 20 pct. Set i forhold til reduktionsmålet vedtaget i Færøernes parlament i 2009, som nævnt indledningsvis i dette afsnit, på 20 pct. har man altså i stedet haft en vækst på mere end 20 pct.

Den færøske grønne omstilling i sin helhed (det vil sige grøn omstilling af hele samfundet og ikke kun elproduktionen) fra 2015 frem imod 2030, må derfor siges hidtil at have været noget af en fiasko i forhold til reduktionsmålene fra 2009, og noget nær en katastrofe i forhold til målsætningerne i Parisaftalen (Bogadóttir, 2025b). I forhold til mulighederne for energi- og elproduktion i Færøerne, har den grønne energiomstilling eksperimenteret med og er startet med opbygningen af en vedvarende energiinfrastruktur i det færøske landskab, der i hvert fald potentielt muliggør lokal, uafhængig elproduktion i Færøerne, hvilket nok burde være bedømmelseskriteriet for succes. Komplexiteten og arten af den udfordring det er at opnå lokal, vedvarende, retvis og bæredygtig energiproduktion i Færøerne, er sjældent blevet italesat i de dominerende fortællinger, der mest har fokuseret på succes-narrativer og quick-fix løsninger (for en mere nuanceret og holistisk forståelse af de samfundsmæssige og menneskelige dimensioner af og muligheder for energiomstilling, se f.eks. Watts, 2018). En af hovedudfordringerne er, at løsningsmodellerne meget snævert bliver defineret af profitorienterede virksomheder og udelukkende fokuserer på teknologiske løsninger (Hajer og Versteeg, 2018)

Økologisk modernisering som officiel strategi for bæredygtig udvikling

Den færøske officielle strategi for grøn eller bæredygtig omstilling befinder sig således meget snævert indenfor den tilgang til bæredygtig udvikling, der går under betegnelsen "økologisk modernisering". Økologisk modernisering fordrer ideen om, at bæredygtighed kan opnås gennem integration af miljøvenlige principper, og teknologisk innovation i den nuværende moderne samfundsmodel og således skabe balance mellem økonomisk vækst og miljøbeskyttelse (Spaargaren og Mol, 1992; Mol og Spaargaren, 2000). Denne tilgang til bæredygtig udvikling ses tydeligt i begreber som "bæredygtig vækst" eller "grøn vækst" som har været centrale for eksempel i diskussionerne og legitimeringen af den grønne energiomstilling i Færøerne. Tilgangen med økologisk modernisering passer derudover meget fint ind i den forståelsesramme, der opstiller de miljøpolitiske dilemmaer i kategorier af enten fordelings- eller

værdipolitik. I denne forståelsesramme kan vi for eksempel fortsætte med at tænke energiproduktion med et fossilt tankesæt, det vil sige et tankesæt der udgår fra, at energiproduktionen skal fortsætte med at vokse i det uendelige (Bogadóttir 2025a; Schmelzer og Büttner, 2024), mens vi gennem værdipolitiske diskussioner og kampe kan få klemmt ”miljøvenlige principper og teknologi” ind i denne proces. I politisk praksis bliver miljøinitiativer implementeret i fald, der kan opstilles et økonomisk/finansielt rationale eller incitament, og bæredygtighedsinitiativer bliver i denne forståelsesramme en udgiftspost, der konkurrerer med andre sektorer i velfærdsstaten om de knappe (penge) ressourcer, der skal fordeles. Miljø- og bæredygtighedsinitiativer ender derfor oftest med at blive opstillet som noget, der kun kan vedtages politisk på bekostning af velfærden.

➤ ➤ **Økologisk modernisering fordrer ideen om, at bæredygtighed kan opnås gennem integration af miljøvenlige principper og teknologisk innovation i den nuværende moderne samfundsmodel og således skabe balance mellem økonomisk vækst og miljøbeskyttelse**

De grønne øer med det sorte klimaaftryk

Fortællingen om Færøerne, set i rigsfællesskabets lys, kan forstås som en konstant forhandling mellem det ydre og det indre, hvor identitet skabes i relationen og i handling mellem aktører, gennem udveksling og anerkendelse. Fra færøsk side italesættes ofte erkendelsen af, at færinger må forholde sig til at blive observeret, fortolket og forstået som metropolens og modernitetens ”Anden” og indgå i fortællinger der forsimples og stereotypiserer samt inspirerer forestillinger om det utopiske/dystopiske, centrum/periferi, civilisation/barbari (Simonsen, 2019).

Således bliver også diskussionen om miljø og klima i Færøerne nemt forviklet ind i denne binære kolonialistiske fortolkningsramme, hvor Færøerne ligger et sted ”mellem modernitet og tradition” (Nolsø og Hermansdóttir, 2025). Fortællingen om Færøerne bliver ofte en fortælling om det grønne øsamfund, der har kombineret modernitet og tradition, hvor buldrende økonomisk vækst går hånd i hånd med årtusindelange traditioner som hvalfangst og kædedans, der holdes i hævd eller i hvert fald, end så længe, har ”overlevet” moderniseringen. Bagsiden af denne fortælling er det konservative, religiøse og tilbagestående Færøerne, der nægter kvinder retten til abort, homoseksuelle borgerlige rettigheder og så videre (Hermansdóttir, 2022; Nolsø og Hermansdóttir, 2024; Gaini, 2011; Skorini o.a., 2022).

Denne dobbeltfortælling har også været en del af årsagen til, at den dominerende fortælling om og i Færøerne længe har været, at det færøske samfund er bæredygtigt i miljømæssig forstand. Det er en integreret og veletableret del af den officielle repræsentation af Færøerne udadtil og i international kommuni-

kation, at færinger lever af naturen eller lever særligt tæt på, af eller i naturen, uden at det er nødvendigt at forklare, at denne nærhed til naturen er set i forhold til "de moderne". Dem, der definerer, hvad Færøerne som "den Anden" er.

I forhold til de indikatorer og etablerede målsætninger det internationale samfund har opsat for miljø og klima, er Færøerne meget langt fra at være "grønne". Målt på for eksempel udslip af væksthusskasser per capita eller materialeforbrug per capita ligger Færøerne mellem to til fire gange højere end en gennemsnitlig EU-borger eller Verdensborger (Bogadóttir, 2025a; 2025b). Disse indikatorer, på høj industriel aktivitet og højt energi- og materialeforbrug, er en vigtig del af den færøske fortælling og identifikation som et moderne og liberalt velfærdssamfund. Disse karakteristika har været (og bliver stadig) opfattet som klare tegn og indikatorer for modernitet og fremgang. Samtidig som energi- og materialeforbrug er vokset, viser andre undersøgelser, at hvis vi ser på indikatorer for selvforsyning indenfor kritiske områder som for eksempel energi eller fødevarer, ligger Færøerne forholdsvis lavt. Undersøgelser af selvforsyning og lokalt producerede fødevarer i Færøerne viser, at det traditionelle og uformelle land- og havbrug udgør en forholdsvis stor, og forholdsvis bæredygtig produktion af fødevarer (Bogadóttir, 2020), men denne produktion udgør stadig en meget lille del af den samlede fødevarekonsumtion eller forbrug. En rapport fra 2022 (Ormstrup Vestergård o.a., 2022) beregner Færøernes "selvforsyningsgrad" til 22 pct. Det vil sige, at Færøerne kun er 22 pct. selvforsynende med fødevarer. Grønland har ifølge samme rapport en selvforsyningsgrad på 17 pct., mens Island har en selvforsyningsgrad af fødevarer på 53 pct. Med andre ord er Færøernes kritiske infrastruktur på de fleste områder (hvis ikke alle) gennem det seneste halve århundrede blevet langt mere afhængig af energi- og materialestrømme, der kommer udefra. Disse materialestrømme er betingede af både miljømæssige og politiske forudsætninger, som færøske beslutningstagere sjældent har stor indflydelse på. I en verden hvor magtpolitikken ekspanderer, bliver det tvingende vigtigt med begreber og analytiske værktøjer, der i langt større grad synliggør hvilke miljømæssige og politiske forudsætninger, kritisk færøsk infrastruktur såsom energiproduktion og fødevarer bygger på.

 I forhold til de indikatorer og etablerede målsætninger det internationale samfund har opsat for miljø og klima, er Færøerne meget langt fra at være "grønne"

Selvstændighed og afhængighed – men af hvad og hvem?

Hvis vi vender tilbage til udgangspunktet og gentager spørgsmålet om, hvordan vi skal forstå Færøernes rolle og situation i forhold til den globale miljøkrise, har formålet med denne diskussion været at belyse, hvorfor der er brug for nye fortællinger og analytiske redskaber til at skabe forståelse for og adressere de udfordringer miljø- og klimakrisen, indebærer. Helt fundamentalt er levende væsener, organismer såvel som samfund afhængige af sine

omgivelser, af sit miljø i bredeste forstand, for overlevelse og trivsel. Vi kan konstatere, at Færøerne igennem det seneste halve århundrede har gjort sig meget afhængig af energi- og materialestrømme udefra, samt at kontinuiteten af disse energi- og materialestrømninger er betinget af politiske relationer og beslutningssfærer, der til meget stor del ligger uden for færøsk indflydelse. Hvordan ville Færøerne klare sig, hvis disse strømninger blev afskåret i morgen? Svaret er uvist, men spørgsmålet, der blev opfattet som irrelevant for kun et par år siden, trænger sig stadig mere på. Visse spekulationer er dog mulige. For eksempel praktiseres traditionelt jord- og havbrug stadig i relativt stort omfang i Færøerne og er ofte baseret på ikke-industrielle metoder, hvilket muliggør produktion af relativt store mængder fødevarer (Bogadóttir, 2020), men med lille økologisk aftryk (inklusive klimaaftryk). De store frustrationer om den manglende ”udvikling” i landbruget i Færøerne kan i en ny fortælling, der er bedre tilpasset fremtidens udfordringer, forstås som et meget privilegeret udgangspunkt. Dette set i forhold til situationen i Danmark for eksempel, hvor omstillingen til bæredygtigt jordbrug kræver massiv omlægning operationaliseret i den såkaldte Grønne Trepert.

Hidtil har den bredere debat og politik vedrørende den færøske grønne omstilling udelukkende haft fokus på vedvarende elproduktion og har været helt og aldeles koblet fra diskussioner om biodiversitet og forurening. Desuden har fokus udelukkende været på teknologiske løsninger, hvilket udelukker alternativer og initiativer der allerede findes, samt nødvendige forestillinger om det fremtidigt mulige.

Referencer

- Bogadóttir, Ragnheiður (2025a), “The Anthropocene Faroes: Othering fossil imaginaries for the sustainability transformation”, I A. Isfeldt og F. Gaini, red., *Sea of Change: A Faroese ethnography written from within*, Tórshavn: Fróðskapur, pp. 107-30.
- Bogadóttir, Ragnheiður (2025b), “Føroyar, umhvørvi og veðurlag: frá eftirbáti til undangonguland”? i R.W Poulsen, J.C.S. Justinussen, R. Ólavson og H. Skorini, red., *Heimsins nalvi: Føroyskur uttanríkispolitikkur í fjórðingsöld*, Tórshavn: Fróðskapur/Faroe University Press, pages 161-70.
- Bogadóttir, Ragnheiður (2020), “The social metabolism of quiet sustainability in the Faroe Islands”, *Sustainability*, 12(2), 735.
- Bogadóttir, Ragnheiður og Elisabeth Skarðhamar Olsen (2017), “Making degrowth locally meaningful: the case of the Faroese grindadráp”, *Journal of Political Ecology*, 24(1): 504-18.
- Gaini, Firouz (2011), “Cultural rhapsody in shift”, i Firouz Gaini, red., *Among the islanders of the North: An anthropology of the Faroe Islands*, Tórshavn: Faroe University Press, pp. 132-62.
- Hagstovan/Statistics Faroe Islands (2025), 27. september, https://statbank.hagstova.fo/pxweb/fo/H2/H2__UO__UO03/ork_oljun.px/table/tableViewLayout2/
- Hajer, Maarten A. (1995), *The politics of environmental discourse: Ecological modernization and the policy process*, Clarendon Press.
- Hajer, Maarten A. og Wytske Versteeg (2018), “Imagining the post-fossil city: why is it so difficult to think of new possible worlds”? *Territory, Politics, Governance*, 7(2): 122-34.
- Hermannsdóttir, Turið (2022), “Maneuvering in silence: Abortion narratives and reproductive life histories from the Faroe Islands”, *Medical Anthropology*, 41(8): 810-23.
- Mol, Arthur P.J. og Gert Spaargaren (2000), “Ecological modernisation theory in debate: A review”, *Environmental politics*, 9(1): 17-49.
- Nolsøe, Turið og Turið Hermannsdóttir (2024), *Abort: Grundgevingar fyri rættinum at velja sjálv*.
- Nolsøe, Turið og Turið Hermannsdóttir (2025), ”Selvbestemmelsens dilemma: mellem kropslig autonomi og national autonomi på Færøerne”, i U.P. Gad, red., *Dilemmaer i rigsfællesskabet: Organisationen af udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik under hybrid suve-*

- rænitet, Dansk Institut for Internationale Studier, DIIS, pp. 17-20.
- Ormstrup Vestergård, Louise et al. (2022), *Selvforsyning af fødevarer i fem nordiske øsamfund: Bornholm, Færøerne, Grønland, Island og Åland*, Nordic Council of Ministers, <http://dx.doi.org/10.6027/temanord2022-528>
- Plieninger, Tobias, Ragnheiður Bogadóttir, Nora Fagerholm, Eyðfinn Magnussen, Anton S. Olafsson, Christopher M. Raymond og Laura N. Verbrugge (2025), "Exploring values, rules, and knowledge around traditional hunting in a rapidly developing society", *People and Nature*, 7(4): 777-89.
- SEV (2025), 27. september, www.sev.fo/english/about-us/powering-an-island-community-with-100-renewables
- Schmelzer, Matthias og Melissa Büttner (2024), "Fossil mentalities: How fossil fuels have shaped social imaginaries", *Geoforum*, 150, 103981.
- Simonsen, Kim (2018), "Elevating the Early Modern North: The Case of the Faroe Islands," i Dolly Jørgensen og Virginia Langum, red., *Visions of North in Premodern Europe*, Turnhout: Brepols Publishers, pp. 287-306.
- Sjókovin/Blue Resource (2024), "Ársfrágreiðing Sjókovans um fiskivinnuna 2023"/Annual report on the fisheries industry 2023, www.sjokovin.fo/fiskivinnan2023
- Skorini, Heini, Herit Albinus og Sølvará Hans Andrias (2022), "Færøerne mellem religiøs vækkelse og sekularisering: En nordisk undtagelse bliver til", *Økonomi & Politik*, 95(1): 88-110.
- Spaargaren, Gert og Arthur P. J. Mol (1992), "Sociology, environment, and modernity: Ecological modernization as a theory of social change," *Society & Natural Resources*, 5(4): 323-44.
- Umhvørvisstovan/Faroese Environment Agency (2024), 27. september, www.us.fo/orkuframleidsla-og-orkunyt-sla-i-foroyum-i-2023/
- Watts, Laura (2018), *Energy at the end of the world: An Orkney Islands saga*, Cambridge, MA: The MIT Press.

Tro, håb og udenrigspolitik: Antropologiske perspektiver på forholdet mellem religion og politik på Færøerne

Færøernes rolle i verden

Denne artikel diskuterer forholdet mellem religion og udenrigspolitik på Færøerne i dag. Med etableringen af en færøsk ambassade i Israel som case forklarer artiklen, hvordan konservative kristne bevægelser på øerne har engageret sig i den lokale debat om færøsk politik og diplomati på den globale scene. Med udgangspunkt i mediemateriale og forskningslitteratur, undersøger artiklen den færøske kontekst

i et nordisk perspektiv: repræsenterer Færøerne en nordisk "undtagelse" angående religionens rolle i offentlig debat, politiske værdier, og udenrigspolitik? Artiklen argumenterer for at religionens rolle i færøsk politik er et resultat af øernes dobbelte position som afgrænset/isoleret og kompleks/global i verden på samme tid.

En uventet opdagelse

Om eftermiddagen den 14. maj 2025 blev Israels "nationaldag" fejret med fællessang, taler og bannere på Tórshavns centrale torv, *Vaglið*, foran Lagtinget og rådhuset. Den fremmødte forsamling ønskede (i lighed med tidligere år) at markere staten Israels fødselsdag i det offentlige rum. "Indrøm det, du vidste det ikke: Landet, der har fejret vores uafhængighedsdag i 40 år" (oversat af forfatter), skrev en populær israelsk nyhedsportal på internettet (Israel Hayom, 2025). Dagen efter spurgte en ung udenlandsk forsker – der tilfældigvis besøgte Færøernes Universitet den selvsamme uge – mig, om der findes en stor jødisk minoritet på Færøerne. Forskeren havde meget forundret overværet seancen og havde også slentret forbi et beskedent hus i den vestlige del af byen, som hun mente lignede et jødisk forsamlingshus. Jeg forklarede hende, at der ikke findes nogen jødisk minoritet på Færøerne, og at huset med Davidsstjernen på gavlen var et almindeligt privat hjem. Hun virkede forvirret over mit svar. Jeg forsøgte derefter at forklare, at Israel har en særlig plads i det færøske samfund. Israel er midtpunktet i mange færingers mentale – og spirituelle – verdenskort. Da hun spadserede gennem byen den 14. maj, havde hun også bemærket, at en gruppe aktivister fra bevægelsen "Solidaritet med Palæstina" organiserede en stille moddemonstration (imod Israels militære operationer i Gaza), samtidig som staten Israel blev fejret længere nede ad gaden. Forskerens nysgerrighed og spontane spørgsmål fik mig til at gentænke forholdet Færøerne-Israel med udgangspunkt i den lokale debat om færøsk kultur, identitet, historie og politik, men også om Færøernes position i den globaliserede verden i dag.

FIROUZ GAINI

Ph.d., professor i antropologi, Fakultetet for historie og samfundsvidenskab, Fróðskaparsetur Føroya, firouzg@setur.fo

En undtagelse i Norden?

I denne artikel, der bidrager med overordnede antropologiske refleksioner over forholdet mellem tro og politik på Færøerne, forsøger jeg at nuancere og problematisere dominerende narrativer om de kristne værdiers rolle i færøsk (udenrigs)politik i det 21. århundrede. Hvad er det, der gør Færøerne til en særlig case i den nordiske kontekst? Formålet med denne artikel er ikke at præsentere nye empiriske forskningsresultater, men at beskrive og diskutere de samfundsmæssige og geopolitiske konsekvenser af et komplekst religiøst landskab, der kendetegnes af epistemologiske, spirituelle, ideologiske og institutionelle spændinger og forskydninger. Artiklen baserer sig på forskningslitteratur, mediemateriale og mine generelle erfaringer og indsigter som engageret borger og ”insider” i det færøske samfund. Jeg er ikke religionshistoriker eller -sociolog, og mit ærinde er ikke at analysere religiøse dogmer, værdier og verdensopfattelser.

Artiklen drøfter de processer, der gør at konservative religiøse gruppers visioner for samfundet bliver inddraget i centrale nationale politiske diskussioner om færøsk (udenrigs)politik

Jeg vil i denne artikel gå bag om de generelle holdningskontraster – religiøse i modsætning til ikke-religiøse forklaringer – der forenkler billedet af de (kristne) ”troendes” argumenter og visioner i den politiske diskurs på Færøerne i dag. Artiklen drøfter de processer, der gør at konservative religiøse gruppers visioner for samfundet bliver inddraget i centrale nationale politiske diskussioner om færøsk (udenrigs)politik. Med andre ord er mit ønske, at artiklen, med fokus på et øsamfund i Nordatlanten, kan bidrage med nye perspektiver på et gammelt spørgsmål om tro og politik.

Religion på Færøerne

Bortset fra vejret og sproget, så er religion sandsynligvis det mest populære diskussionstema på Færøerne. Der findes en bred vifte af kirker og religiøse forsamlingshuse i hver eneste region på Færøerne. En opgørelse fra 2014 viser at færinger har flere end 140 kirker og frikirker (menighedshus) at vælge mellem (Hansen, 2014). Med en befolkning på godt 55.000 er dette nok tæt på verdensrekord i udbud af organiseret religion (Skorini o.a., 2022: 91). Andelen af kristne færinger, der knytter sig til ikke-lutherske (fri)kirker, er langt højere end tilsvarende tal for Danmark, men minder om det norske mønster (Jensen, 2020: 6). Det er i disse frikirkelige miljøer der i særlig grad findes et stærkt ønske om at give den nationale politiske samtale et religiøst aspekt. ”Kristendommen har stor betydning for mange færingers liv og hverdag og spiller også en stor rolle i den politiske debat”, siger Heini í Skorini, lektor ved Færøernes Universitet, i en samtale med Kristeligt Dagblad (Grøndahl 14. juli 2025). Den færøske antropolog Jan Jensen pointerer i en artikel, at de

markante kristne røster i den offentlige debat hovedsagelig kommer fra de frikirkelige miljøer (Jensen, 2020: 6).

Bortset fra vejret og sproget, så er religion sandsynligvis det mest populære diskussionstema på Færøerne

Næsten to tredjedele af den færøske befolkning fortæller i en stor opinionsundersøgelse, at religionen har stor (eller ”rimelig stor”) betydning for deres liv (Skorini o.a., 2022: 94). En undersøgelse, der blev lavet i forbindelse med produktionen af den færøske dokumentarfilmserie *Gud signi Føroyar* (Gud velsigne Færøerne, produceret af Heini í Skorini og Hans Petur Hansen) fra 2018, viser at 54 procent af befolkningen tror på en personlig Gud, mens yderligere 27 procent tror på højere åndelige magter. Dermed kommer andelen af troende på Færøerne op på 81 procent (citeret i Jensen, 2022: 54). Samme undersøgelse afdækker også, at 36 procent af alle færinger tror på en himmel og et helvede, hvilket er et meget højt tal i sammenligning med andre europæiske lande (citeret i Jensen, 2022: 54). Færøerne er derfor et samfund med høj grad af religiøsitet – dvs. at en relativ stor del af befolkningen definerer sig selv som troende. En relativt høj andel af kristne færinger identificerer sig med menigheder udenfor den lutherske folkekirke. Brødremenigheden er det største trossamfund efter den færøske lutherske folkekirke, og ca. 15 procent af befolkningen hører til denne menighed, der har ca. 30 menighedshuse rundt om i landet. Der er stor konkurrence på det ”religiøse marked”, siger to forskere i en artikel om værdipolitik på Færøerne i dag, ”og dette er med til at forklare den religiøse vitalitet” (Van Kersbergen og Leifsdóttir, 2015: 27, oversat af forfatter). Den levende kristne kulturarv viser sig også i nationalsangen, morgensangen i skolen, søndagsskoler, radioandagter, dagtilbudsloven, den politisk retorik, konfirmationsritualer, populærmusik, ungdomsforeninger og så videre. Blandt mange af de kristne færinger, og især dem der knytter sig til de konservative menigheder, har Israel en helt særlig plads i deres tro (Pons, 2011). Færøerne, siger Bill Justinussen, tidligere parlamentsmedlem for Midterpartiet, er nok ”det land i verden med flest Israels-venner per indbygger” (Jørs og Kristensen, 2022: 120).

Israel og jøderne

Selv om mange konservative kristne menigheders medlemmer ikke omtaler sig selv som kristne zionister, så er der ofte tydelige spor af de samme idéer i deres kristendomsopfattelse. I brødremenigheden (plymouthbrødre) har Israel altid haft en meget central position i prædikanternes budskab. Man kan bare se på menighedernes navne på Færøerne: Ebenezer, Betania, Bethel, Hebron, Nazaret, Salem, Siloa, Zion og så videre. Flere af plymouthbevægelsens grundlæggere, for eksempel John N. Darby, var ”utrolig optaget af apokalyptiske spørgsmål, Israels eller jødens skæbne, og deres situation ved tidens ende” (oversat af forfatter), forklarer Tórður Jóansson i sin ph.d.-afhandling om ”brødrene” på Færøerne (Jóansson, 2012: 89). Mange ledende skikkelser i brødremenigheden beskæftigede sig med forudsigelser angående Israels og

kristne troendes skæbne (Jóansson, 2012: 89). En af personerne, som Tórður Jóansson interviewede til sit forskningsprojekt, fortæller følgende om Israel:

”Vi betragter dagens Israel som den jordiske udgave af det kommende Israel; det er fundamentet af det, der vil komme, men slet ikke det ægte, sande eller komplette bibelske Israel. Først ved borttrykkelsen vil Israel være mere, ifølge vores dispensationsmæssige tænkning. Virkeligheden er allerede der, dvs. Israel; og dét er et budskab fra Gud om det, der skal komme” (oversat af forfatter)

”Vi” henviser til menigheden, som personen betragter som en forlængelse af Israel. Brødre menigheden, der er en lægmandsbevægelse med calvinistiske træk, insisterer på en bogstavelig læsning af bibelen og hævder, at Sandheden i sidste ende findes i skriften (Jensen, 2020: 7). Dermed bliver Israel i princippet også præsenteret med baggrund i bibeltekster.

For at forstå forholdet Færøerne-Israel er vi nødt til at se på samfundsudviklingen i andre vestlige lande siden 1970-erne. Færøerne er ikke så unikt, som vi ofte påstår. Rødderne til den færøske interesse for Jerusalem findes ikke kun i lokale kulturelle og religiøse traditioner. Udviklingen i de evangeliske miljøer i USA har også haft indflydelse på de kristne menigheder på Færøerne. Siden 1950'erne, men især efter 1970, har traditionelle kristne forståelser af jøder og judaisme ændret sig i diverse konservative religiøse miljøer (Hummel, 2016). Den kristne zionisme vokser i efterkrigstiden frem i USA og andre vestlige lande og indebærer ny støtte til Israel og kristendommens ”jødiske rødder” (Hummel, 2016). Højreorienterede israelske politikere og kristne zionister, siger Daniel Hummel i en forskningsafhandling, ”finder fælles fodslag i deres skepsis overfor palæstinensisk lederskab, opposition imod diverse regimer i Mellemøsten, anti-terrorisme, og endda udbrud af anti-arabiske og anti-muslimske følelser” (Hummel, 2016: 11-12, oversat af forfatter). De forstærkede politiske forbindelser mellem USA og Israel, siger han, er et resultat af de særlige bånd mellem evangelisk kristne trossamfund og Israel.

Kristen zionisme er blevet defineret som en ideologi, der baserer sig på teologiske og bibelske kilder, og som legitimerer koordinerede indsatser, der forsvaret Israels territorielle kontrol og ekspansion (Eller, 2007). Forestillingen at Israels styrke er direkte knyttet til det guddommelige forsyn er en del af denne ideologi. Kristen zionisme er overordnet blevet præsenteret som en kristen teologisk retfærdiggørelse af staten Israel som den jødiske befolknings hjem (Westbrook, 2014: 4). Pinsevenner og evangeliske kristne over hele verden, der bakker op om den kristne zionisme, betragter Israel som verdens midtpunkt for den profeterede ”sidste tid” – og derfor også som verdens reelt mest magtfulde nation (Girard, 2018: 163).

Den kristne ambassade

Der findes en "ambassade" i Jerusalem, som konservative færøske menigheder gennem mange år har besøgt og samarbejdet med. Den internationale kristne ambassade i Jerusalem (ICEJ), en politisk-religiøs organisation etableret af evangeliske kristne i 1980, har denne målsætning:

"Vi på Den Internationale Kristne Ambassade i Jerusalem er af den tro, at det er Guds ønske, at den kristne verden skal opmuntres og inspireres med hensyn til deres rolle i genoprettelsen af Israel. Bibelen lærer os, at nationers, kristnes og kirkens/menighedens fremtid er knyttet til den måde, hvorpå mennesker reagerer på denne genoprettelse" (Wikipedia, oversat af forfatter)

Samtidig som man var i gang med at lægge etableringen af den færøske ambassade i Tel Aviv til rette, var forskellige menigheder på Færøerne engagerede i arbejdet med at formalisere Færøernes ICEJ-medlemskab. På ICEJ Føroyars facebookside introducerer gruppen sig som en "ambassade", der ønsker at "repræsentere den sympati og omsorg, der findes hos millioner af kristne, der elsker og ærer jøden" (ICEJ Føroyar, oversat af forfatter). Sammen med *Vinir Ísraels í Føroyum* (Israels venner på Færøerne), *Ísraelsmissiúnin* (Israelsmissionen), *Miðflokkurin* (Midterpartiet) og diverse menigheder har ICEJ mobiliseret støtte til Israel gennem pengeindsamlinger, rejser, møder, kurser, samfundsdebatter, kampagnefilm/medier og politiske prioriteringer. "Det er vores opgave som kristne", siger *Ísraelsmissiúnin*, "at give den jødiske befolkning det bedste, den har givet os, nemlig Jesus Messias, tilbage til jøderne" (*Ísraelsmissiúnin*, oversat af forfatter). På sin facebookside fortæller foreningen *Vinir Ísraels í Føroyum*:

"Vi er en ikke-kirkelig kristen zionistisk organisation, der søger at ophøje Yeshuas navn, at velsigne hans jødiske brødre, og dele budskabet om hans Kærlighed til både Israel og Kirken, og støtte Israel [...] Vi er kristne zionister, der elsker Israel og dets folk, og er overbeviste om, at Gud har en særlig plads til dem i sit Rige..." (oversat af forfatter)

Det er tydeligt, at mange færinger fra konservative trossamfund betragter Jerusalem som hele verdens åndelige hovedstad.

I de konservative kristne miljøer på Færøerne er mange mennesker dog overbeviste om, at det ikke kun er Israel, der har en særlig plads i færingernes religiøse ontologi, Færøerne har også en særlig plads i jødernes åndelige verdensbillede (Gaini, 2020). "Jeg tror ikke at det er en tilfældighed at Færøerne består af *atten* øer", sagde Jeffrey Bernstein, en messiansk jøde fra New York, under et besøg på Færøerne i 2013, "fordi at tallet *atten* viser til 'chai' (hai), som betyder liv eller levende på hebraisk" (citeret i Gaini, 2020: 207, oversat af forfatter). Jeffrey Bernstein – og flere andre jødiske og kristne menigheds-

ledere der har besøgt Færøerne gennem årene – har udtrykt, at han føler sig hjemme, blandt venner, på de nordatlantiske øer (Gaini, 2020: 207-8).

Prædikanter fra færøske menigheder har ofte fra talerstolen, med retorisk finesse, sammenlignet Færøerne og Israel – som ”brødrefolk”, der kæmper for autonomi i en fjendtlig (sekulariseret) og turbulent verden. Længe før den færøske ambassade åbnede i Tel Aviv, havde Israel opdaget sin fjerntliggende kompagnon i Nordatlanten (Gaini, 2020).

➤➤ **Prædikanter fra færøske menigheder har ofte fra talerstolen, med retorisk finesse, sammenlignet Færøerne og Israel – som ”brødrefolk”, der kæmper for autonomi i en fjendtlig (sekulariseret) og turbulent verden**

Balladen om ambassaden

Det er svært at diskutere tro og international politik på Færøerne uden at nævne det færøske repræsentationskontor, ”ambassaden” i daglig tale, der åbnede i Tel Aviv i 2021. Denne udenrigspolitiske begivenhed bliver betragtet som en stor bedrift, nærmest som et mirakel, i mange af de konservative kristne miljøer på Færøerne. Da lægen og prædikanten Jenis av Rana, partileder i det lille kristenkonserverte parti *Miðflokkurin* (Midterpartiet), blev udnævnt til udenrigs- og kulturminister i den færøske regeringskoalition af 2019-2022, herskede der ingen tvivl om, hvilke sager der lå øverst på ministerens politiske ønskeliste. Hans primære mål var at åbne en færøsk ambassade i Jerusalem. Den kendte færøske kristne zionist Svenning av Lofti, der har organiseret ”turistrejser” til Israel i mere end et halvt århundrede, var ikke uventet overlykkelig over nyheden om den færøske ambassade. I en samtale med nyhedsportalen JN (Jóanis Nielsen) fortæller Svenning av Lofti, at en ambassade i Israel ”har været en drøm for mig alle disse næsten 50 år, jeg har rejst til Israel. Nu er drømmen en realitet. Jeg ville dog ønske, at den lå i Jerusalem...” (JN, 2020, oversat af forfatter). Stærkt inspireret af den amerikanske præsident Donald Trumps beslutning om at flytte USA’s ambassade fra Tel Aviv til Vestjerusalem (meget symbolsk på staten Israels 70-års dag, den 14. maj 2018) havde Jenis av Rana til hensigt at placere den færøske ambassade i Jerusalem. ”Det er de facto en anerkendelse af Jerusalem som Israels hovedstad”, pointerede ministeren i samtale med Politiken (citeret i Dagbladet Roskilde, 2019) efter at have bedt regeringen om finansielle midler til implementering af projektet, som ministeren introducerede som et ”færøsk ønske”. ”Færøerne elsker Israel”, sagde ministeren (Dagbladet Roskilde, 2019).

Planen om at åbne et officielt repræsentationskontor i Jerusalem, der ikke er anerkendt som Israels hovedstad af FN, skabte overskrifter i internationale medier. I samtalen med Politiken oplyste udenrigsministeren om det, som han betragtede som folkets opbakning: ”Det er nok 90 pct af dem, jeg møder, der siger til mig, at det med ambassaden må du holde fast i” (citeret i Dagbla-

det Roskilde, 2019). En spørgeskemaundersøgelse, som Heini í Skorini udformede, afslører dog, at kun én ud af fire færinger støtter beslutningen om at åbne en færøsk ambassade i Israel (Skorini, 2022: 36). Efter massiv modstand fra den danske regering, men også fra en del færøske politikere, fik Jenis av Rana ordre om at opgive sit Jerusalem-projekt, mod at acceptere et repræsentationskontor i Tel Aviv med samme adresse som den danske ambassade. Den dybt religiøse minister fortæller i en portrætsamtale med Kristeligt Dagblad om sin relation til Gud: ”Jeg har altid været overbevist om, at den kristne tro er det bedste, et menneske kan have med sig” (Kristeligt Dagblad, 2019).

Tro, laks og kærlighed

Den nyudnævnte ambassadør, John Rajani, forklarede i medierne, at en af hovedårsagerne til, at Færøerne åbnede en ambassade i Israel (flere år før landets Washington-kontor åbnede i 2024), var den færøske befolknings sympati med Israel. Ambassadøren uddybede dette ved at præcisere, at Færøerne er et kristent konservativt samfund, og at mange færinger har stor viden om Det Gamle Testamente og om Israels historie (Ynet, 2021). Israelske medier skrev en del om den ny eksotiske ambassade i metropolen ved Middelhavskysten. En nyhedsportal havde f.eks. denne artikeloverskrift: ”Laks, turisme og kærlighed til Israel” (Ynet, 2021, oversat af forfatter). Under denne overskrift fortæller mediet sine israelske læsere, at ”de elsker virkelig Israel, og følger dig”. Artiklen, der baserer sig på færøske udtalelser, fortæller videre: ”Der er sandsynligvis intet land i verden [...] der har sendt forholdsvis flere mennesker på rejse til Israel” (Ynet, 2021, oversat af forfatter). Med fokus på fisk, rejser og bibelen ønsker man med andre ord, at handel, oplevelser og tro skal styrke båndene mellem landene.

Midt i ”Gaza-krigen”, som i flere og flere sammenhænge bliver beskrevet som et folkemord, inviterede den færøske ambassade i Tel Aviv de største aktører fra færøsk erhvervsliv til Israel som en del af et profileret erhvervsfremstød (og eksportfremstød) med møder med og besøg hos relevante israelske virksomheder og institutioner. Rejsen blev aflyst efter bred kritik i den færøske offentlighed. I januar 2025 sendte ambassaden i Tel Aviv et bemærkelsesværdigt nyhedsbrev (”kunningarrit”) til færøske medier (VP, 2025). Dokumentet, der tæller seks sider, nævner ikke Palæstina eller palæstinensere med ét ord. Hamas og Hizbollah bliver derimod nævnt i dokumentet. I et øjeblik af håb om en forestående våbenhvile fortæller ambassaden, at den vil arrangere en vifte af spændende erhvervsrejser til Israel gennem året 2025. Resten af dokumentet er en præsentation af store (uudnyttede) muligheder for økonomisk samarbejde mellem Færøerne og Israel. Israel bliver præsenteret som en førende nation på innovationsområdet. Ambassadens prioriteringer for 2025 er, ifølge dokumentet, at arbejde mere for ”fiskeriekseport (laks, sild, makrel) fra Færøerne” (VP, 2025, oversat af forfatter). Ambassaden nævner også IT som et prioriteringsområde: at etablere tættere samarbejde mellem færøske og israelske IT-selskaber.

At fremhæve Israels ekspertise og succes inden for innovation, forskning og teknologisk udvikling uden at diskutere spørgsmål om menneskerettigheder, okkupation og palæstinenserne situation er et velkendt narrativ i mange kristne og kristne zionistiske miljøer. Nyhedsbrevet fra ambassaden i Tel Aviv er også et udtryk for at man ønsker at styrke erhvervsargumenterne for den diplomatiske tilstedeværelse i Israel. Ved at fremhæve de økonomiske fordele i forbindelse med de diplomatiske forbindelser ønsker man at få flere grupper af færinger til at se ”nyttens” af ambassaden.

Ny modstand

Færøerne må betragtes som et samfund, der på den ene side er relativt lille og isoleret, og på den anden side er globaliseret og en del af komplekse internationale netværk. I diskussionen om religionens rolle i den offentlige debat og i forhold til politiske visioner har vi i denne artikel set, at internationale kulturelle, religiøse og politiske strømninger har haft stor indflydelse på lokale og regionale samfundsændringer.

Den humanitære katastrofe i Gaza (siden 2023) har påvirket debatten om Færøernes forhold til Israel. I takt med at katastrofen er blevet dybere og dybere, er en voksende del af befolkningen på Færøerne begyndt at stille sig kritisk til Israels politik og militære operationer. Spørgsmålet om, hvorvidt Færøerne skal bevare eller lukke ambassaden i Tel Aviv, har også været til debat. I medierne, og ikke mindst i de sociale medier på internettet, har der været en voldsom debat om Israel/Palæstina, der demonstrerer en dyb splittelse i befolkningen. De fleste politikere har dog holdt lav profil. Ingilín D. Strøm, der repræsenterer det socialdemokratiske parti i Lagtinget, har udtalt, at hun synes, at Færøerne bør lukke sin ambassade i Tel Aviv (KvF, 2025). Sjørður Skaale, der repræsenterer samme parti i Folketinget, og som er en stærk pro-israelsk stemme i den færøske debat, har en helt anden position. I sin meget omtalte tale ved Folketingets afslutningsdebat den 29. maj 2024 (efter midnat, dvs. officielt den 30. maj) sagde han blandt andet: ”Israel er Mellemøstens lys [...] Alle ved hvad jødernes skæbne bliver i Mellemøsten, den dag de ikke har en stat. Det vil være en skildpadde uden skjold” (Danske taler, 2024). ”Det lille land i Europa er til vores fordel – se den pro-israelske tale i parlamentet”, skrev det israelske mediet Maariv på sine internetsider om Sjørður Skaales tale i Folketinget (Maariv, 2024).

Der er en voksende kritik af Israel i færøsk offentlig debat i medierne. Samtidig med at kritikken vokser, fortsætter religiøse værdier og visioner at spille en vigtig rolle i den færøske politiske debat. Selv om det i udenrigspolitisk regi primært har været Israel-forbindelsen, der har afdækket internationale politisk-religiøse interesser og visioner, så er færøske politiske projekter altid, direkte eller indirekte, påvirket af kristne religiøse værdier. ”Der bliver ikke vedtaget en lov i Færøerne i dag, hvis den ikke har fået blåstempling fra de stærkeste aktører, som er en kombination af religion og penge”, afslører politikerens Høgni Hoydal kontant i en samtale (Jørs og Kristensen, 2022: 118).

Færøerne fortsætter med andre ord med at blive betragtet som ”en værdipolitisk outlier” i Norden (Jørs og Kristensen, 2022: 114).

Verdens navle

I den ny antologi om færøsk udenrigspolitik, *Heimsins Nalvi* (Verdens navle) fra 2025 (Poulsen m.fl. 2025), der indeholder 15 kapitler, bliver religion ikke diskuteret. Sigmundur Ísfeld, færøsk politolog og diplomat, nævner dog ambassaden i Israel i sit bidrag. Han forklarer, at man af strategiske og ressourcemæssige årsager er nødt til at prioritere, hvilke færøske ambassader man skal åbne. Han diskuterer årsagerne til, at Færøerne har ambassader i Beijing, London, Washington osv. Om ambassaden i Israel siger han: ”Desuden er ambassader af *andre betydelige årsager* i Danmark og Israel” (Ísfeld, 2025: 91, oversat og kursiveret af forfatter). Som en del af det danske rigsfællesskab er det unødvendig at give en nærmere forklaring på det færøske repræsentationskontor i København. Ambassaden i Israel har vi diskuteret i denne artikel.

➤➤ **Religionen infiltrerer, som nævnt, de fleste debatter og samtaler på øerne, men det er ikke ensbetydende med at samfundet repræsenterer en fundamentalistisk modstand imod liberale teologier og sekularisme i moderne kulturliv**

Færøsk udenrigspolitik er naturligvis, som teksterne i *Heimsins Nalvi* tydelig viser, meget mere end et spørgsmål om religiøse fællesskaber. Det er også vigtigt at understrege, at for de fleste færinges er udenrigspolitik ikke noget der skal udvikles fra et religiøst startpunkt. I forhold til international politik generelt har Færøerne hele tiden lænet sig op imod sine nordiske naboer. Selv om Færøerne er et samfund med stærk religiøs vitalitet, hvor kirken betragtes som en national kulturinstitution, så betyder dette ikke, at ”religion og politik dermed ikke er differentierede” (Hansen, 2014: 178). Religionen infiltrerer, som nævnt, de fleste debatter og samtaler på øerne, men det er ikke ensbetydende med at samfundet repræsenterer en fundamentalistisk modstand imod liberale teologier og sekularisme i moderne kulturliv (Eller, 2007). ”I Færøerne og Grønland – og også Island – er kristendommen en naturlig del af den politiske samtale”, siger Laura Lundager Jensen i en artikel i Kristeligt Dagblad (2025).

Det er ikke ambassaden i Israel i sig selv, der er interessant for vores diskussion. Det er de politiske, kulturelle og religiøse diskussioner før og efter etableringen af ambassaden, der giver dybere indsyn i forholdet mellem tro og politik på Færøerne. Argumenterne for at opretholde ambassaden i Tel Aviv har også, som artiklen har vist, bevæget sig fra kristne til økonomiske og teknologiske i den politiske debat på Færøerne. Det er særlige sociale og politiske mekanismer i det færøske samfund, der har givet konservative kristne værdier relativt stor tyngde i den offentlige debat på Færøerne. Dette giver også udenforstående indtryk af, at færinges er mere religiøse, end de i virkeligheden er.

Som familieorienteret øsamfund, kendetegnet af et højt niveau af ”gensidig personbaseret genkendelighed” (Johannesen, 2012), er Færøerne et sted, hvor det kan være svært at stå i opposition til det dominerende ”fællesskabs” holdninger og værdier (Gaini, 2024). De sociale mekanismer begrænser spektret for acceptable holdninger og initierer kulturel undertrykkelse af afvigende samfundsopfattelser. Færinger er generelt konfliktsky, og undgår så vidt som muligt åben konflikt i det offentlige rum (Gaffin, 1996). De personer, som man er svært uenige med, er ofte de samme personer, som man møder på arbejdspladsen, i sportsklubben eller i bussen. En dyb meningskonflikt kan, med andre ord, have negativ indflydelse på en persons hverdagsliv og fremtid. De sociale mekanismer præmierer ”enighed” og ukontroversielle holdninger.

Mikrosamfundet

I den formelle institutionelle politiske infrastruktur er der intet, der tilsiger, at Færøerne skal have en udenrigspolitik, der prioriterer internationale diplomatiske relationer baseret på konservative kristne værdier. Det er i de sociale netværk på øerne, der delvis baseres sig på familiebånd, at de uformelle diskussioner – der senere ofte flyttes til de politiske mødelokaler – om religion og politik finder sted. Og i et mikrosamfund, hvor de personlige bånd i stor grad definerer din sociale status, har den uformelle sfære stor betydning for de beslutninger, der tages på højeste politiske niveau.

I denne artikel har jeg vist, hvordan denne form for normbaseret social selvkontrol påvirker det religiøse og politiske landskab på Færøerne. De fleste færinger har, som pointeret i artiklen, en kristen identitet, der for de flestes vedkommende knytter sig til Færøernes folkekirke (ca. 80 procent af indbyggerne er medlemmer af folkekirken), og som de betragter som en vigtig historisk kulturel arv fra deres forfædre. Færøerne er definitivt et nordisk ”særtilfælde” i forhold til de kristne konservative bevægelers indflydelse på nationale politiske beslutninger. Samfundet er ikke sekulariseret i samme omfang som i de øvrige nordiske lande, og dette giver de konservative kristne bevægelser stor gennemslagskraft i arbejdet med at promovere en ”åndsfyldt geopolitik” (Girard, 2018). På samme måde, som når politikere går ud og siger, at ”alle færinger elsker Israel”, uden dokumentation, så kommunikerer man en forestilling om bred ”enighed” blandt de kristne, der skjuler intern splittelse.

I et lille øsamfund, hvor afstanden mellem politikere, erhvervsfolk og kirkeledere ofte er meget kort, og hvor de flerlagede sociale relationer skaber indbyrdes afhængighed, er der god grobund for at give (udenrigs)politikken en markant religiøs dimension. De tætte og dybe relationer, gennem familie, venner og lokalsamfund, fortsætter at definere færingers kulturelle identiteter og religiøse fællesskaber, også i en globaliseret verden, hvor færinger rejser og arbejder på tværs af landegrænser. Den færøske udenrigspolitik skal tjene færøske samfundsinteresser, og her kommer de diplomatiske repræsentationer naturligt ind i billedet – både vedrørende økonomiske, politiske, kulturelle

og åndelige interesser. Med tro, håb og udenrigspolitik forsøger Færøerne at finde sin plads i et verdenssamfund i ændring.

➤➤ I et lille øsamfund, hvor afstanden mellem politikere, erhvervsfolk og kirkeledere ofte er meget kort, og hvor de flerlagede sociale relationer skaber indbyrdes afhængighed, er der god grobund for at give (udenrigs)politikken en markant religiøs dimension

Referencer

- Dagbladet Roskilde (2019), "Færøerne vil trodse Mette F. og gå solo i Israel", 15. november, sektion 2, Indblik og Udsyn.
- Eller, J.D. (2007), *Introducing Anthropology of Religion*, London: Routledge.
- Gaffin, D. (1996), *In Place. Spatial and Social Order in a Faroe Islands Community*, Prospect Heights: Waveland Press.
- Gaini, F. (2020), "Jerusalem in the North Atlantic. The Land and State of Israel from a Faroese Perspective", i Jonathan Adams og Cordelia Heß, red., *Antisemitism in the North. History and state of research*. Berlin: De Gruyter, p. 207-22.
- Gaini, F. (2024), "Den usynlige understrøm: Migration og tilhørsforhold blandt Færøernes LGBT+-minoriteter", *Tidsskrift for kønnforskning*, 48(1): 3-21.
- Girard, W.M. (2018), "Spirit-Filled Geopolitics: Pentecostal Ontologies and the Honduran Coup", *The Journal of Latin American and Caribbean Anthropology*, 24(1): 162-80.
- Hansen, J. (2014), *Betwixt and Between. Religion og religionstet på Færøerne i det 21. århundrede*. Torshavn: Faroe University Press.
- Hummel, D.G. (2016), *American Evangelicals, Israel, and the Origins of the Modern Christian Zionist Movement, 1948-1980*, ph.d.-afhandling, The University of Wisconsin-Madison.
- Isfeld, S. (2025), "Uttanríkispolitisku amboðini at røkja áhugamálið Føroya – sendistovurnar sum framskotnir virkispallar", i Regin Winther Poulsen, Jens Christian Svabo Justinussen, Rógvi Olavson og Heini í Skorini, red., *Heimsins nalvi. Føroyskur uttanríkispolitikkur í fjórðingsöld*, Torshavn: Faroe University Press, pp. 81-94.
- Jensen, J. (2020), "Christianity, Presence, and the Problem of History: on two forms of Christian temporality in the Faroe Islands", *Suomen Antropologi: Journal of the Finnish Anthropological Society*, 45(2): 3-16.
- Jensen, J. (2022), "Reconfiguring hell: urgency and salvation in the Faroe Islands", *Social Anthropology/Anthropologie sociale*, 30(4): 54-69.
- Johannesen, K.H. (2012), *Den moderne lilleby og det åndelige liv*, master-afhandling, Københavns Universitet.
- Jóansson, T. (2012), *Brethren in the Faroes. An Evangelical movement, its remarkable growth and lastin impact in a remote island community*, Torshavn: Faroe University Press.
- Jørs, P.M. og S.J.K. Kristensen (2022), "Fra Herodes til Pilatus: Samspillet mellem kristendom, erhvervsliv og politik i Færøernes paradiplopati", *Økonomi & Politik*, 85(1): 111-24.
- Kristeligt Dagblad (2019), "Færøernes provokerende prædikant", 21. november.
- Kristeligt Dagblad (2025), "Præst: Danmark kan hente inspiration til åndelig oprustning i Færøerne og Grønland", 14. juli.
- Pons, C. (2011), "The anthropology of Christianity in the Faroe Islands", i Firouz Gaini, red., *Among the Islanders of the north: an anthropology of the Faroe Islands*, Torshavn: Faroe University Press, pp. 80-131.
- Poulsen, R.W., J.C. Svabo Justinussen, R. Olavson og H.í. Skorini (2025), *Heimsins nalvi. Føroyskur uttanríkispolitikkur í fjórðingsöld*, Torshavn: Faroe University Press.
- Skorini, H. í, H. Albinus og H.A. Sølvará (2022), "Færøerne mellem religiøs vækkelse og sekularisering: En nordisk undtagelse bliver til", *Økonomi & Politik*, 95(1): 88-110.
- Skorini, H. í (2022), "The Faroe Islands, Foreign Policy and Security: What do Faroese people think"? *Working paper*, Torshavn: University of the Faroe Islands.
- Skorini, H. í og H.P. Hansen (2018), *Gud signi Føroyar. TV-dokumentar i 6 afsnit*, Torshavn: Kringvarp Føroya.
- Van Kersbergen, K. og E.L. Lindberg (2015), "Political Contestation, Secularization, and Religious Supply: Why is Morality Policy so Restrictive in the Faroe Islands"? *Politics and Religion*, 8(4): 772-96.
- Westbrook, M.C. (2014), *The International Christian Embassy, Jerusalem and Renewalist Zionism: Emerging Jewish-Christian Ethnonationalism*, ph.d.-afhandling, Drew University.

Internetreferencer:

- Danske taler www.dansketaler.dk/tale/sjurdur-skaales-tale-ved-folketingets-afslutningsdebat
- Ynet www.ynet.co.il/news/article/HyOzeSrEO
- Maariv www.maariv.co.il/news/world/Article-1103821
- JN https://jn.fo/b_foroyisk+sendistova+seinni+til+jerusalem
- ICEJ Føroyar www.facebook.com/people/ICEJ-F%C3%B8royar/100080658485173/#
- Ísraelsmissionin <https://israel.fo/test2/?menuid=61>
- Ísraelsvinir í Føroyum Ísraelsvinir í Føroyum - Friends of Israel in the Faroes | Facebook
- Vinafelagið Føroyar-Ísrael www.shalom.fo
- Wikipedia https://no.wikipedia.org/wiki/Internasjonale_Kristne_Ambassade_Jerusalem
- Israel Hayom www.israelhayom.co.il/news/world-news/europe/article/17981491
- Maariv www.maariv.co.il/news/world/Article-1103821
- KvF <https://kvf.fo/greinar/2025/08/02/ingilin-strom-foroyar-eiga-ikki-hava-virkna-sendistovu-i-tel-aviv>
- VP Vága portalurin www.vp.fo/fileadmin/user_upload/2025.01.17_Kunningarrit_fra_Sendistovu_Foeroya_i_Tel_Aviv.pdf

Abortens særlige rolle i Færøerne og Færøernes særlige rolle i internationale fora

Færøernes rolle i verden

Under FN's 69. Kvinderettighedskommission i marts 2025 deltog seks nordiske ministre i et samlet panel med titlen "Pushing for Progress", der udover repræsentanter for de fem selvstændige nordiske lande inkluderede en færøsk minister. Konstellationen af repræsentanter for selvstændige og ikke-selvstændige nordiske lande fremhæver den påfaldende rolle, som landets abortsituation stiller Færøerne i. Den står i slående kontrast til, hvordan et hensyn til færøsk selvbestemmelse ellers har begrænset den

samtale om manglende abortrettigheder som en række ikke-færøske aktører har forsøgt at skabe. I denne artikel fremhæves tidligere forsøg på at skabe international dialog, og hvordan de har rammesat abortens særlige rolle i Færøerne med henblik på at undersøge, hvordan diskurser om Færøernes særlige status muliggør et brud med internationale konventioner og nordiske normer for menneskerettigheder.

Striden om abort i Færøerne

Abort i Færøerne er et omstridt emne, der sætter rigsfællesskabets magtfordeling i perspektiv. Mens Danmark og Grønland i 1973 indførte den frie abortret og således gav den enkelte ret til at få en graviditet afbrudt frem til 12. graviditetsuge, så beholdt den færøske regering loven fra 1956, der havde været gældende i hele kongeriget indtil da. I *Lov nr. 177 af 23. juni 1956 om foranstaltninger i anledning af svangerskab m.v.* påpeges de fire indikationer, der kan tillade abort, hvis to læger på baggrund af deres egen vurdering godkender disse: risiko for den gravides helbred eller liv, undfangelse under kriminelle omstændigheder, risiko for arvelige sygdomme hos fosteret, eller den gravides manglende egnethed til forældreskab (Abortloven, 1956). Abort uden en af disse indikationer er således stadig ulovlig i Færøerne, selv om praksis er en anden, da loven fortolkes friere af nogle læger (Hermannsdóttir, 2023). Derudover tager færøske gravide til Danmark for at foretage abort i det danske sygehusvæsen (Javnaðarflokkurin á Fólkingið, 2022).

I 2025 blev den frie abortret i Danmark udvidet til 18. uge, mens et forslag til ændring af den færøske lov blev nedstemt af den færøske regering i 2024. Forskellen på Færøerne og Danmark – og resten af Norden – er altså ikke blevet mindre med tiden. Lovområdet vedrørende abort blev overtaget i forbindelse med, at persons-, familie- og arveretten blev til færøsk særområde i 2018, men som beslutningen om ikke at indføre 1973-loven om den fri abortret påpeger, så har Færøerne i praksis rådet over abortlovgivningen siden den gang. Til overraskelse og mulig frustration for en række internationale aktører, der har forsøgt at sætte fokus på den problematiske lovgivning.

TURIÐ NOLSØE

Ph.d., postdoc ved Institut for Kultur- og Sprogvidenskaber, Syddansk Universitet, tnol@sdu.dk

I 2025 blev den frie abortret i Danmark udvidet til 18. uge, mens et forslag til ændring af den færøske lov blev nedstemt af den færøske regering i 2024

I denne artikel fremhæves, hvordan danske politikere, Nordisk Ministerråd og CEDAW-kommissionen har sat den færøske abortlovgivning på den internationale politiske dagsorden tidligere for at undersøge, hvordan Færøernes ret til selvbestemmelse diskuteres. Hvordan rammesættes Færøerne som et land, der både står uden for den internationale politiks kritiske forum og samtidig får en plads ved bordet blandt de selvstændige lande i Norden ved FN's Kvinderettighedskommission? Mens Færøernes status som selvstyrende nation i det danske kongerige betyder, at Danmark for eksempel ikke kan indføre lovgivning med direkte virkning i de politiske emner, som Færøerne har overtaget, så er den opfattede ret til 'ikke-indblanding' (Krasner, 1999: 7) så omfattende, at selv diskussioner af emnet kritiseres (Nolsøe og Hermannsdóttir, 2024).

Færøernes følsomme natur

I 2003 sendte daværende sundhedsminister, Bill Justinussen, en opfordring til praktiserende læger i Færøerne om at følge den færøske lovgivning nøje, da det ifølge ham var den færøske regerings ønske at begrænse antallet af aborter (Prasz, 2003). Denne opfordring fik offentlig omtale og nåede medierne i Danmark, hvorefter daværende folketingsmedlem Naser Khader stillede justitsminister Lene Espersen en række § 20-spørgsmål (Folketingstidende samling 2003-4, § 20-spørgsmål S1361; S1624; S2664). Årsagen til at stille justitsministeren disse spørgsmål var, at der i førnævnte mediedækning blev understreget, at den danske justitsminister i princippet var den øverste ansvarlige for abortlovgivning i Færøerne. Khaders spørgsmål lød således: "Vil ministeren overveje at gribe ind, så den færøske lovgivning på abortområdet kommer i harmoni med den gældende danske abortlov?" (S1361). I sit svar godtog Espersen Khaders præmis ved at understrege, at abort var et rigsansliggende jævnfør hjemmestyreløven (1948), og ekspliciterede: "Det betyder, at det er Folketinget, der vedtager de love, som skal gælde på området" (S1361), men at ændringer eller ikraftsættelse af nye love sker i "tæt samarbejde mellem de danske myndigheder og Færøernes Landsstyre" (S1361). I et opfølgende spørgsmål spurgte Khader nærmere ind til problematikken:

"Er det ministerens opfattelse, at kvinder på Færøerne bør have de samme rettigheder m.h.t. abort som danske kvinder, og agter ministeren at se til, at kvinderne på Færøerne får disse rettigheder, nu hvor ministeren har fastslået, at lovgivningen på området vedtages af Folketinget ifølge den færøske hjemmestyreløve fra 1948?" (S1624)?

I sit svar gentog Espersen forventningen om tæt samarbejde mellem den færøske og danske regering i tilfælde af lovændringer og understregede herudover:

”Det er min opfattelse, at dette i høj grad bør gøre sig gældende ved spørgsmål om ændring af lovgivning om så følsomme og kulturbestemte spørgsmål som adgangen til abort” (S1624).

Khader stillede herefter et sidste spørgsmål til Espersen, om “ministerens generelle syn på kvinders fundamentale rettigheder, [er] at det er et ‘kulturbestemt’ spørgsmål?” (S2664). Espersen svarede:

”Når jeg ved besvarelsen af spørgsmål nr. S 1624 anvendte udtrykket ‘kulturbestemt’, var det for at understrege vigtigheden af dette samarbejde i forhold til det konkrete spørgsmål om ændring af den for Færøerne gældende lovgivning om adgang til abort” (S2664).

Udvekslingen mellem Khader og Espersen pegede på flere af de udfordringer, som abortlovgivningen i Færøerne har haft eller stadig omfatter: Hvordan skal magthierarkiet i rigsfællesskabet forstås? Hvilke grænser er der for indblanding? Og hvilke hensyn bør tages?

Hvad der også skal fremhæves, er abortlovgivningens *følsomme* og *kulturbestemte* natur, som det hedder sig i Espersens svar. En sådan kategorisering betegner den som særlig, som noget anderledes end de fleste lovområder – og kan i yderste konsekvens være med til at afgrænse indblanding i et område, der ellers kunne defineres som en menneskerettighedsproblematik, og hvor tværnational indblanding er legitim.

Menneskerettigheder og suverænitets organiserede hykleri

Indblanding kan forstås som mange ting: Storbritanniens ændring af Cayman-øernes forfatning, så homoseksualitet ikke længere var ulovligt, er et konkret eksempel på et lands brud på et andet suverænitet, som legitimeres på grund af brud på menneskerettigheder (Vlcek, 2013). Den indblanding fra Danmark, eller andre internationale aktører, der gør sig gældende i forhold til Færøerne, er mindre udpræget og drejer sig om den retoriske påvirkning, et land kan forvente at få fra andre.

Suverænitet er et komplekst og omdiskuteret begreb, men denne artikel tager udgangspunkt i erkendelsen af, at “suverænitet ikke længere er, hvad den måske aldrig var” (oversat af forfatter) (Gad, 2017: 9). Altså at vi omtaler principperne om suverænitet med belæg i en historie, som ikke findes. Ulrik Pram Gad har analyseret grønlandske suverænitetsspil i relation til Danmark og EU, altså instrumentaliseringen af Grønlands postkoloniale position, og hvordan den udspiller sig i paradiplomatiske diskussioner, der rammesætter Grønland, Danmark og EU's handlekraft. Nærværende eksempel minder på mange måder om dette suverænitetsspil, hvor Færøernes krav om ikke-indblanding på sin vis aktiverer en lignende postkolonial position over for det danske Folketing i ovennævnte eksempel og over for Nordisk Ministerråd og FN i kommende eksempler.

Rigsfællesskabets historiske udvikling og nuværende formation udfordrer mange antagelser om magtfordeling og suverænitet:

”På den måde bliver det stadig vanskeligere at rumme organiseringen af udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitikken i rigsfællesskabet inden for en traditionel idé om suverænitet som et enten/eller-fænomen placeret ét sted. Suveræniteten er, med andre ord, blevet hybrid, og i forlængelse heraf er den formelle og uformelle organisation af beslutningstagningen blevet tiltagende kompleks” (Gad, 2025: 4).

Stephen Krasner har også beskrevet, hvordan “klassisk” suverænitet bestemt ikke har været et almengyldigt princip, siden begreber for og grænserne omkring nationalstater begyndte at tage form, men snarere skal forstås som en form for “organiseret hykleri” (Krasner, 1999). Altså et princip der gælder, så længe det er hensigtsmæssigt – med hensigten ofte værende det pågældende statsoverhoveds mulighed for at blive ved magten. Krasner fremhæver menneskerettigheder som et konkret eksempel på, hvordan indblanding overfor grænsedragning fungerer som strategiske værktøjer:

”Antagelsen er, at magthavere ønsker at beholde magt og, ved at have magt, fremme deres vælgeres sikkerhed, velstand og værdier. Måden, hvorpå de opnår disse målsætninger, varierer fra stat til stat (...) Nogle vil forstærke deres position ved at omfavne universelle menneskerettigheder; andre lykkes ved at støtte ekskluderende nationalisme (oversat af forfatter) (Krasner, 1999: 7).

Med menneskerettighedernes fremkomst og formulering i anden del af det 20. århundrede, bliver indblanding i suveræne staters sager et vilkår, så snart disse har underskrevet for eksempel FN's konventioner. Menneskerettighedskonventioner bryder ikke med et lands suverænitet, hvilket skyldes, at de er et frivilligt tilvalg. Krasner understreger midlertid, at hvis en undersøgelsesrapport mobiliserer et folk og samler opbakning til at ændre på de problemstillinger, som rapporten understreger, så kan den “monitorerende funktion ved den internationale forpligtelse indirekte påvirke nationale autoritetsstrukturer” (Krasner, 1999: 120) – og således krænke et lands suverænitet. Krasners eksempel er påfaldende passende for denne artikels tema:

”En regering, for eksempel, der har forpligtet sig til at rapportere vedrørende kvinders status kunne katalysere dannelsen af kvinderettighedsgrupper i dens eget samfund, og sådanne grupper kunne med succes presse på for forandring i statens praksisser” (oversat af forfatter) (Krasner, 1999: 120).

Selvom Færøerne selv har besluttet at tilslutte sig en række konventioner, så er der i flere tilfælde gået en del år fra tilslutning til at rapporteringsforpligtelsen blev overholdt, og følgerne af disse rapporter er ikke altid modtaget med velvilje.

I 2021 satte Nordisk Råds Udvalg for Velfærd abortsituationen i Færøerne på dagsordenen efter at den nationale FN-rapportør havde udtalt, at Færøerne ikke levede op til CEDAW. Den plan blev mødt med kritik fra færøske politikere, der understregede, at spørgsmålet var et, som Færøerne skulle tage sig af, og andre ikke skulle blande sig i. Udvalget for Velfærd meldte derefter ud, at:

”Udvalget er optaget af de færøske kvinders rettigheder til selvbestemmelse vedrørende abort. Debatten må tages i det færøske samfund. Vi har respekt for det færøske selvstyre, samtidig med at vi opfordrer Færøerne til at gøre noget med lovgivningen, så den harmonerer med de forpligtelser, som er indgået i forhold til FN’s kvindekongvention, siger ordførende i udvalget Bente Stein Mathisen” (Jensen, 2021).

Samme reaktion fik Kamal Qureshi i 2004, da han sammen med Kvindeligt Selskab organiserede en indsamling for at støtte færøske kvinders adgang til abort (BT.dk, 2004; dr.dk, 2004). Præmissen for færøske politikere lader således til at have været et krav om *ikke-indblanding*.

Ikke-indblanding: patriarkalsk og dekolonial?

Begrebet ‘ikke-indblanding’ (oversat af forfatter fra det engelske *non-interference*) knytter sig til den westfalske suverænitetsforståelse, som lyder, at “en geografisk afgrænset stat har retten til at påkalde sig kontrol over alt inden for dens landegrænser, inklusive retten til ikke-indblanding fra andre” (oversat af forfatter) (Kuokkanen o.a., 2025: 6). Forventningen om ikke-indblanding er, ifølge Krasner, dog en nyere opfindelse, der først formuleres i anden halvdel af det 18. århundrede og vinder indpas i internationale aftaler efter at være blevet videreudviklet i forbindelse med dekoloniseringen af de latinamerikanske lande (Krasner, 1999: 22). Heri ligger også et centralt aspekt af ikke-blanding, nemlig at svage stater er de stærkeste støtter af princippet om ikke-indblanding (Krasner, 1999: 21). Ser vi ikke-indblanding i lyset af den omfordeling af magt, som generelle afkoloniseringsprocesser indebærer, så er ikke-blanding selvfølgelig et ideal, der skal sikre stater den selvbestemmelse, de tidligere er blevet nægtet.

Ikke-indblanding er dog ikke et entydigt retfærdigt begreb, der sikrer selvbestemmelse eller ligestilling i samfundet. I sin bog *Towards a Feminist Theory of the State* behandler Catherine A. MacKinnon ikke-indblanding i et feministisk perspektiv og kritiserer den generelle idealisering af privatlivets fred som et eksempel på, hvordan ikke-indblanding opretholder et patriarkalsk samfund (MacKinnon, 1991). Til trods for at MacKinnon skriver ud fra en amerikansk kontekst, så er den overordnede problematik med til at henvise visse emner til privatlivet en global udfordring for kvinders rettigheder. MacKinnon påpeger, at:

”Reglen om privatliv behandler den private sfære som en ramme for personlig frihed. For mænd er den det. For kvinder er det private en særlig

ramme for intime krænkelse og misbrug, den er hverken fri eller specielt personlig” (oversat af forfatter) (MacKinnon, 1991: 168).

Selvfølgelig kan den private sfære udgøre en ramme for frihed for kvinder også, men den afgørende pointe i MacKinnons bog er, at såkaldt objektive statsteorier hviler på en antagelse om, at vi har ligestilling mellem kønnene; at mænd og kvinder har de samme udfordringer og muligheder i samfundet. Denne artikels læser kan selvfølgelig mene, at dette er tilfældet, men MacKinnons projekt er baseret på at udfordre antagelser om, at ligestilling er status quo. Eksemplet med privatlivets fred eller hjemmets frihed er relevant for den del af befolkningen, der får fri fra deres leder og vender hjem til det hus, hvor de selv råder og oplever frihed. En typisk magtfordeling, der historisk er tilfaldet mænd.

Nancy Fraser formulerer en lignende pointe i sin kritik af Jürgen Habermas' definition af offentlig deliberation i den borgerlige sfære, hvor hun påpeger, at hans begreber ikke holder i demokratiets egentlige udformning hvis minoriteters og undertrykte forhold skal holdes uden for debatten (Fraser, 1990). Fraser fremhæver vold i hjemmet som noget, der nyligt var blevet defineret som et samfundsproblem og ikke blot enkelte pars hjemlige udfordringer (Fraser, 1990: 71). Kravet om ikke-indblanding i en afgrænset privatsfære kan således legitimeres ved henvisning til den frihed, den enkelte har ret til, men hvis en andens basale rettigheder krænkes i samme sfære, er det offentliges indblanding efter nutidens norm legitim. Hvis vi overfører dette som en metafor for rigsfællesskabet og forskellen på de særlige færøske anliggender over for rigets fællesanliggender, så bliver argumentet for ikke-indblanding i Færøernes abortsituation problematisk i et feministisk perspektiv. Det sikrer den færøske regerings negative frihed, men negligerer færøske gravides positive frihed til kropslig selvbestemmelse.

På den anden side så kan kravet om ikke-indblanding ses som et udtryk for den underlegne rolle, Færøerne har haft i forhold til Danmark, der har haft (og har) suveræniteten over mange af Færøernes politiske områder. Kravet om ikke-indblanding kan dermed fortolkes som et krav om anerkendelse. Ulrik Pram Gad beskriver, hvordan Grønlands krav om anerkendelse er kommet til udtryk på to måder: gennem forsøg på at fremstå som et samfund, der er selvstyrende, selv om Danmark formelt har magten; og ved den beskyttelse af traditionel praksis, der er central for inuitkultur (Gad, 2017: 12).

I forhold til traditionel praksis, er det vigtigt at understrege, at den færøske befolkning ikke er et oprindeligt folk med ret til særlige hensyn. Færøerne falder som nævnt hverken under typiske statskategorier som suveræn stat, og defineres ej heller som en tidligere koloni i centrale undersøgelser af Danmarks imperiale historie (Pedersen o.a., 2017). Men det afholder ikke debatten om abort fra at fremstille Færøerne som et sted, hvor kultur, traditioner og anderledeshed nærmest skal beskyttes. Justitsminister Lene Espersens henvisning til sagens følsomme og kulturbetingede natur giver en fornemmelse af

noget beskyttelsesværdigt, eller noget der i hvert fald ikke skal tilgås som et almindeligt politisk emne. Hvormed den førnævnte instrumentalisering af en postkolonial position i en form for suverænitetspiel gør sig gældende.

Den særlige betydning på dette særlige sted

Denne anderledeshed kommer også til udtryk i den danske mediedækning af Færøernes abortsituation, hvor Færøerne eksotificeres som en *anden*; et kulturelt fremmed og fjernt sted, hvor udviklingen til et moderne samfund ikke er den samme som i Danmark. Denne eksotificering foretages både af danske journalister og færøske kilder, som for eksempel når biskop Jógvan Fríðriks-son i DR-podcasten “Abort på færøsk” fra 2013 beskriver færøsk kultur:

"Vi er jo midt ude i Atlanten. Vi lever så tæt op ad naturen, at vi regner med naturen, både som medspiller og modspiller. Altså en sømand for eksempel, når han planlægger det kommende år, så er det hvis vejret tillader, og hvis og hvis, og om og om og hvis. Det er ikke noget, som er givet" ("Abort på færøsk," 2013).

Podcastværten, Nola Grace Gaardmand, der interviewer Fríðriksson, spørger derefter, om dette påvirker færingers forhold til abort. Fríðriksson svarer:

"Jaja, det er ganske klart. Det hænger nøje sammen, tror jeg. Men for os er livet, som man siger, helligt" ("Abort på færøsk," 2013).

Og Gaardmand tilføjer:

”Men ifølge Jógvan Friðriksson ligger det nærmest i færingerne DNA at være splittet om abortspørgsmålet. For mens de fleste på den ene side bakker op om kvinders ret til at bestemme over egen krop, er færingerne samtidig påvirket af en grundlæggende ærefrygt over for naturen, døden og livet, mener han” (“Abort på færøsk,” 2013).

Denne fællesskabsdefinerende ærefrygt baseret på ens geografiske lokalitet kan ses som en forklaring på, hvorfor Færøerne ikke kan falde ind under de samme spilleregler som andre lande.

I en artikel i Politiken fra 2021 udtaler en anden færøsk kilde sig på lignende vis:

“I den færøske kultur er der noget med børn, familie og natur. En større sammenhængskraft, nærmest noget mytisk. Børn hører til, de er værdifulde, en velsignelse. Det bliver ikke på samme måde set som en tragedie at blive tidligt gravid på Færøerne, som det måske gør i Danmark” (Winsløv og Helmann, 2021).

Begreber som "natur", "mytisk" og "helligt" kan tegne et billede af Færøerne som et oprindeligt folk, som ikke kan eller

ikke bør underlægges indblanding fra andre. Princippet om ikke-indblanding kan være med til at vedligeholde patriarkalske normer og komplicerer således kravet om suverænitet i en kontekst, hvor frihed fra andre landes indblanding er central

Den færøske kultur knyttes således til en form for urforståelse, hvor modstand mod abort er en del af færingers identitet. Som i eksemplet før så bruges adjektivet "helligt" uden reference til andre kristne begreber, og Færøernes anderledes abortlovgivning (i hvert fald i nordisk sammenhæng) kan også ses i lyset af den særlige rolle, religion er kommet til at spille til forskel fra nabolandene (Skorini, Albinus og Sølvará, 2022). Denne retorik trækker dog på en forståelse af Færøerne som noget andet, hvor færøsk kultur står i kontrast til den vestlige problematisering af reproduktion. Begreber som "natur", "mytisk" og "helligt" kan tegne et billede af Færøerne som et oprindeligt folk, som ikke kan eller ikke bør underlægges indblanding fra andre. Skulle vi antage, at et hensyn til lokal suverænitet er legitimt på grund af abortens følsomme og kulturbetingede natur i Færøerne, så er det stadig svært at forsvare. Rauna Kuokkanen og andre diskuterer i en artikel, hvordan oprindelige folks krav om suverænitet ikke bør være en måde at ignorere patriarkalsk vold, der også finder sted i koloniserede kulturer (Kuokkanen o.a., 2025). De fremhæver også MacKinnons argument om, at princippet om ikke-indblanding kan være med til at vedligeholde patriarkalske normer, og komplicerer således kravet om suverænitet i en kontekst, hvor frihed fra andre landes indblanding er central. Mens en forklaring på, hvorfor Færøerne er anderledes, kan være relevant at undersøge, så skal det ikke blive en forklaring på, hvorfor Færøerne skal behandles anderledes. Hvis kravet om ikke-indblanding ikke holder, så er der ikke nogen anledning til at give særbehandling.

En plads ved bordet

Abortens særlige status i Færøerne kan hverken forsvares feministisk, dekolonialt, eller med afsæt i principper i international politik. Rigets love vedrørende selvbestemmelse er også plastiske i den forstand, at de politiske områders karakter bliver defineret i den tid og kontekst, de kommer i spil. Som for eksempel telekommunikationens udvikling til kritisk infrastruktur i det digitale 21. århundrede (Jørs, 2025). Nancy Frasers beskrivelse af det faktisk forekommende demokrati spejler denne diskursive tilblivelse:

"Pointen er, at der er ikke nogen på forhånd givet grænse her. Hvad der kommer til at tælle som et fælles anliggende, bliver til just det gennem diskursiv udfordring" (oversat af forfatter) (Fraser, 1990: 71).

Hvornår noget er særligt eller fælles er et resultat af, hvordan det diskuteres. Den diskursive udfordring kan finde sted i traditionelle deliberative fora, såsom i parlamenterne Lagtinget eller Folketinget, i de respektive landes medielandskab samt andre offentlige, semi-offentlige eller modoffentlige kontek-

ster. Alligevel er Færøerne blevet rammesat som et sted, der står uden for den internationale kritiks rækkevidde.

I 2025 fandt samtalen dog vej til New York og FN's 69. Kvinderettighedskommission. Under overskriften 'Pushing for Progress' arrangerede Nordisk Ministerråd et panel med seks nordiske ministre: den finske social sikkerhedsminister Sanni Grahn-Laasonen, den danske miljø- og ligestillingsminister Magnus Heunicke, Islands justitsminister Þorbjörg Sigríður Gunnlaugsdóttir, Norges kultur- og ligestillingsminister Erlend Kaldestad Hanstveit, Sveriges ligestillings- og arbejdslivsminister Paulina Brandberg og den færøske miljø-, bolig- og beskæftigelsesminister Margit Stórá. Blandt Stórá's ansvarsområder er også ligestilling, selvom det ikke blev fremhævet på Nordisk Ministerråds hjemmeside om panelet (Nordic Council, 2025). Stórá's plads ved bordet er en anelse påfaldende, da Færøerne således var det eneste ikke-selvstændige land i forummet. På den anden side er Færøerne det eneste land i Norden med en så begrænsende abortlovgivning, og hovedtemaet i panelet var den generelle modstand mod kønsbaserede rettigheder, som påvirker alle landenes ligestillingsdebatter, samt deres individuelle problemstillinger.

Stórá fremhævede 2024-forslaget til en lovændring, der blev nedstemt i Lagtinget, og det fortsatte arbejde med at sikre forandring: "Vi er nødt til at lægge forslaget frem igen og igen og igen, så ofte som det er nødvendigt" (oversat af forfatter) (Nordic Council, 2025). Stórá's kommentar markerer et skift i færøske politikeres udmeldinger til et internationalt publikum, hvor der tidligere ikke har været tradition for at udtrykke et ønske om en liberal abortlovgivning. Magnus Heunicke kommenterede herefter, at "først og fremmest så ved jeg, hvor meget I arbejder på det, og (*henvendt til publikum, der klapper*) hun får brug for de klapsalver, for det er ikke nemt" (oversat af forfatter), og fortsatte med at sige, at:

"Det er ikke en nem sag, og også et løfte fra mig, mens I er i gang med det: Selvfølgelig vil det være sådan, at færøske kvinder er velkomne til Danmark for at få disse aborter foretaget. Sådan er det" (oversat af forfatter) (Nordic Council, 2025).

Udvekslingen mellem den færøske og den danske minister var diplomatisk, som forventet, men det er relevant at fremhæve dette som et sjældent eksempel på direkte bemærkninger på, hvordan Danmark støtter den politiske kamp for abortadgang for færøske gravide. Udvekslingen udtrykte dog ikke nogen reel form for fremskridt, jævnfør panelets titel, for Heunicke tilbød ikke andet, end hvad der allerede er muligt for færøske gravide.

En kommentar som denne er heller ikke i strid med noget suverænitetsprincip, men i forlængelse af Færøernes plads i panelet, så synes relationen mellem landene ikke tynget af hensyn til upassende indblanding. Overordnet illustrerer panelet ved FN's 69. Kvindekommission et muligt skift i diskursen om abortens status i Færøerne og Færøernes status blandt selvstændige lande i menneskerettighedsdiskussioner. Spørgsmålet er så, om bordet fanger, og

om Færøerne fremover vil blive behandlet som en suveræn medspiller i det organiserede hykleri, som selvstændige stater knyttes sammen af.

Hvad der i sidste ende kan forsvares

I denne artikel er Færøernes undvigelse af international kritik blevet belyst som en form for suverænitetsspil, hvor forventningen om ikke-indblanding fra internationale aktører aktiveres og imødekommes ved henvisning til respekt for Færøernes selvstyre og emnets såkaldt følsomme og kulturbetingede natur. Abortens særlige rolle i Færøerne fremhæves af udenlandske politikere, men samtidig også af den færøske fremstilling i danske medier, hvor Færøernes befolkningstal beskrives som sårbart og kulturen dermed tilpasset til at passe på det. Således kan Færøernes ømfindtlige position i det danske kongerige anerkendes uden at det behøves siges højt.

Forventningen om ikke-indblanding kan dog ikke i sidste ende ikke forsvares. Fænomenet menneskerettigheder problematiserer idéen om ultimativ suverænitet, og et krav om ikke-indblanding kan ikke imødekommes når Færøerne har tilsluttet sig de konventioner, som giver internationale aktører belæg for kritik. Inddrages et feministisk eller dekolonialt perspektiv, er forventningen om absolut suverænitet endnu mere problematisk, da kvinders rettigheder strukturelt er blevet underkendt.

Med en færøsk ministers plads ved bordet til FN's Kvinderettighedskommision i 2025, ses dog visse tegn på ændring, da Danmarks støtte til en ændring af Færøernes lovgivning ekspliciteres af en dansk politiker. Rammerne for passende opførsel i det danske kongerige er vedvarende til forhandling, og med Færøerne og Danmark (og resten af Norden) placeret som ligeværdige samtalepartnere vil emnet abort måske ikke længere blive sat i parentes som et særligt område for Færøerne, men som et universelt emne, der bør debatteres af alle i alle de sammenhænge, hvor det er relevant.

Referencer

- “Abort på færøsk” (2013), *P1 Feature*, København: DR.dk
- “Færinger raser over dansk indsamling: Bland jer uden om vores aborter.” (2004), *Politiken.dk*
- “Vil give abort-hjælp til Færøerne,” dr.dk (2004), *DR.dk/nyheder/indland*
- Fraser, N. (1990), “Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy,” *Social Text*, (25/26), p. 56. <https://doi.org/10.2307/466240>.
- Gad, U.P. (2017), *National identity politics and postcolonial sovereignty games: Greenland, Denmark, and the European Union*, Copenhagen, Denmark: Museum Tusculanum press, University of Copenhagen (Monographs on Greenland, 353).
- Gad, U.P. (2025), “Indledning: Dilemmaer i organisationen af udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik under hybrid suverænitet,” i *Dilemmaer i Rigsfællesskabet: Organisation af udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik under hybrid suverænitet*, DIIS Report 10, Danish Institute for International Studies (DIIS), pp. 12–6.
- Hermansdóttir, T. (2023), *Reproductive manoeuvring: An ethnographic study about women's abortion and other reproductive experiences in the Faroe Islands*, Roskilde: Department of People and Technology, Roskilde University.
- Í Skorini, H., H. Albinus og H.A. Sølvará (2022), “Færøerne mellem religiøs vækkelse og sekularisering: En nordisk undtagelse bliver til,” *Økonomi & Politik*, 95(1): 88-110

- Javnaðarflokkurin á Fólkingið (2022), *Fosturtøka í Føroyum. Tilvild og lógloysi*, København.
- Jensen, L.K. (2021), *Debat om Færøernes abortlovgivning*, *norden.org*. www.norden.org/da/news/debat-om-faeroernes-abortionlovgivning
- Jørs, P.M. (2025), "Ansvarsfordelingen i Rigsfællesskabet i relation til kritisk infrastruktur," i *Dilemmaer i Rigsfællesskabet: Organisationen af udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik under hybrid suverænitæt*, DIIS Report 10, Danish Institute for International Studies (DIIS), pp. 12–6.
- Krasner, S.D. (1999), *Sovereignty: organized hypocrisy*, Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Kuokkanen, R. et al. (2025), "Are Indigenous conceptions of sovereignty as non-interference patriarchal?," *Review of International Studies*, 51(1): 1–21.
- MacKinnon, C.A. (1991), *Toward a feminist theory of the state*, Cambridge, Mass.: Harvard Univ. Pr.
- Nolsøe, T. og T. Hermannsdóttir (2024), "'The Faroe Islands handle this themselves': The convergence of bodily and national autonomy in abortion rights discussions," *Fróðskaparrit - Faroese Scientific Journal*, 70(2): 19–41.
- Nordic Council (2025), *CSW69: Pushing for Progress*, www.norden.org/en/pushing-progress.
- Pedersen, M.V. et al. (2017), *Danmark og kolonierne*, København: Gads Forlag.
- Vlcek, W. (2013), "Crafting human rights in a constitution: Gay rights in the Cayman Islands and the limits to global norm diffusion," *Global Constitutionalism*, 2(3): 345–372. <https://doi.org/10.1017/S2045381713000142>.
- Winsløv, A. og R. Helmann, R. (2021), "Her er der ikke fri abort: 20-årige Bjørg kiggede på barnevogne, mens hun ventede på svar fra lægen. Hun frygtede et afslag," *Politiken*.

Tjaldurs Diplomacy: The Faroe Islands' International Activism as an Ideal Type in International Politics

Petra Mathilde Jørs, *PhD Fellow, Danish Institute for International Studies and Department of Political Science, University of Copenhagen, pmjo@diis.dk*

The article examines how the Faroe Islands, as a substate, act in international relations. The Faroes display foreign policy and diplomatic behavior that goes beyond conventional expectations for small, vulnerable actors in international politics. Existing literature on substates is fragmented and does not provide an analytical framework capable of capturing the Faroes as an international actor. The article therefore asks: How can the Faroese international activism be characterized? To address this question, Tjaldur Diplomacy is introduced as an ideal type that captures the distinctive nature of Faroese international activism. Through five empirical cases, the article illustrates how the Faroes navigate international relations with pragmatism, opportunism, vulnerability, and independence. The article contributes to the literature on substates in the international system by developing Tjaldur Diplomacy as an analytical ideal type and positions the Faroes as a paradigmatic case that can inform future studies of substates in international politics.

The Faroe Islands between Russia and the West: A micro-nation's balancing act between economic and security policy interests

Tór Marni Weihe, *PhD Fellow, Faculty of History and Social Sciences, University of the Faroe Islands, tormw@setur.fo*

Heini í Skorini, *PhD, Associate Professor of International Politics, Faculty of History and Social Sciences, University of the Faroe Islands, heinis@setur.fo*

The Faroe Islands' policy towards Russia has attracted considerable attention between 2014 and 2025. Although formally part of the Danish Realm, Faroese foreign policy has at times diverged from Denmark and the EU. This article analyzes Faroese foreign policy during this period by applying alliance theory with a particular focus on the concept of hedging. Hedging describes strategies and behaviour in which states avoid rigid alignments and instead pursue flexible engagement with multiple – and sometimes competing – partners to secure economic, political, or security benefits. Based on official documents and parliamentary debates, the analysis shows how the Faroe Islands have balanced relations between Russia and the West. It argues that hedging has allowed the Faroes to protect vital trade and economic interests while, since 2022, increasingly aligning with EU and Western positions towards Russia. However, the 2025 EU sanctions against Russia may signal a turning point, as growing great-power rivalry constrains Faroese agency and room to manoeuvre.

Foreign policy without kingdoms - navigation for a nation in turbulent oceans

Høgni Hoydal, *Member of The Faroese Parliament, former Minister of Foreign and Trade Affairs, Tjóðveldi, hognih@logting.fo*

”Navigare necesse est, vivere non necesse”. It is necessary to sail, not to survive. For the Faroe Islands, the old motto and the Roman proverb can be rewritten as: It is necessary to sail – to survive. Or: It is necessary to be able to navigate in one’s own sea and on the world’s oceans. As humans. As a people. As a nation. It has been the concrete necessity in everyday life for past generations in the Faroe Islands. This has been the crucial prerequisite for the Faroe Islands’ development as a modern nation in the world. It has been the basis for and later a conscious strategy in the Faroe Islands’ foreign policy and security policy development.

The Faroe Islands now and in the future: The future of the Faroe Islands is secured in a modernised Unity of the Realm

Anna Falkenberg, *Member of Parliament, Union Party, anna.falkenberg@ft.dk*

Bárður á Steig Nielsen, *Member of the Faroese Parliament and former Faroese Prime Minister, Union Party, bardurn@logting.fo*

We are on the threshold of something new. The relationship between Denmark and the Faroe Islands needs to be raised to a level where the framework reflects the zeitgeist and the realities of the cooperation between the Faroe Islands and Denmark, and the relationship with other nations. The Union Party has always adapted to the present and the reality in which we live. The Unity of the Realm must be modernized if it is to survive.

Distributional dilemmas and institutional shortcomings in Faroese foreign policy

Hallbera West, *PhD, postdoc at the University of Agder and affiliated with the Department of Political Science, Aarhus University, hallbera.f.west@uia.no*

A typical assumption for foreign policy is that political actors leave it to government due to lack of voter interest. However, this varies and depends on the type of foreign policy. In the case of the Faroe Islands, fisheries and trade policy are a considerable part of the foreign policy and attract considerable domestic attention. Therefore, in addition to external considerations to various alliance partners and sub-state limitations, it is relevant to take into account internal factors and conflicts of interest. Most recently, a fisheries agreement with Russia draws attention. The article identifies both external and internal dilemmas consisting of challenges with Western alliance partners in fisheries and trade policy as well as powerful industrial actors and divided voters linked to the fisheries agreement with Russia. Furthermore, the article states that institutional shortcomings can explain the limited political ability to balance different considerations when defining and conducting foreign policy.

Self-determination and dependency from the perspective of environmental policy

Ragnheiður Bogadóttir, *PhD, Associate Professor of Social Sciences, Faculty of History and Social Sciences, University of the Faroe Islands, ragnheidurb@setur.fo*

The article focuses on environment, climate and sustainability in a Faroese context, and how we can understand the situation and role of the Faroe Islands in a new world order where environmental and geopolitical conditions are becoming increasingly unpredictable. To adequately address these societal challenges, analytical tools and concepts that enable analytical distinction between the political/ideological and the environmental/

material dimensions of environmental-political dependencies are crucially important. The article thus addresses the issue of self-determination and dependency from an environmental policy perspective.

Faith, Hope and Foreign Policy: Anthropological Perspectives on the Relationship Between Religion and Politics in the Faroe Islands

Firouz Gaini, PhD, Professor of Anthropology, Faculty of History and Social Sciences, University of the Faroe Islands, firouzg@setur.fo

This article discusses the relationship between local religious life and foreign policy in the Faroe Islands today. Using the establishment of a Faroese embassy in Israel as case, it describes how conservative Christian movements in the islands have engaged in the local debate on Faroese politics and diplomacy on the global scene. The article, drawing on material from public media and academic literature, examines the Faroese context in a Nordic perspective: does the Faroe Islands represent a Nordic exception as regards the role of religion in public debate, political values, and foreign policy? The article argues that the role of religion in Faroese politics is an outcome of the islands' double position as small/isolated and complex/global in the world at the same time.

The special status of abortion in the Faroe Islands and the Faroe Islands' special status in international fora

Turið Nolsøe, PhD, postdoc at the Department of Cultural Studies and Languages, University of Southern Denmark, tnol@sdu.dk

As part of the UN's 69th Commission on the Status on Women in March 2025, six Nordic ministers participated in a joint panel titled "Pushing for Progress", and in addition to the five autonomous Nordic countries, the panel featured a Faroese minister. The Commission's constellation of representatives for both autonomous and non-autonomous Nordic countries emphasises the special status of the Faroe Islands regarding its abortion situation. And stands in striking contrast to how consideration of Faroese autonomy otherwise limits the dialogue that non-Faroese actors have tried to create on the lack of abortion rights. This article addresses previous attempts at fostering dialogue with emphasis on the framing of abortion's special status in the Faroe Islands, to analyse how discourses on the country's special status enable a breach with international conventions and Nordic norms on human rights.